

Univerzita Karlova v Praze, Filozofická fakulta, Ústav Dálného východu

CHARTA 08 A POSTAVENÍ VEŘEJNÝCH INTELEKTUÁLŮ V SOUČASNÉ ČÍNSKÉ LIDOVÉ REPUBLICE

CHARTER 08 AND THE STATUS OF PUBLIC INTELLECTUALS
IN CONTEMPORARY PEOPLE'S REPUBLIC OF CHINA

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Zuzana Košková
vedoucí práce: Mgr. Ondřej Klimeš, Ph.D.

2015

Ráda bych touto cestou poděkovala vedoucímu bakalářské práce Mgr. Ondřeji Klimešovi, Ph.D.
za jeho trpělivost, cenné rady a čas věnovaný konzultacím.

podpis

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně, že jsem řádně citovala všechny použité prameny a literaturu a že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 22. 5. 2015

podpis

Název: Charta 08 a postavení veřejných intelektuálů v současné čínské lidové republice

Autor: Zuzana Košková

Katedra: Ústav Dálného východu

Vedoucí práce: Mgr. Ondřej Klimeš, Ph.D.

Abstrakt

Bakalářská práce „Charta 08 a postavení veřejné inteligence v soudobé Čínské lidové republice“ charakterizuje současný čínský dissent sdružený kolem dokumentu Charty 08 z r. 2008 jako veřejné intelektuály zastávající hodnoty demokracie a liberalismu. Popisuje vývoj čínské veřejné inteligence z historického a společenského hlediska přičemž zdůrazňuje vztah režimu a postavení veřejných intelektuálů. Popisuje oblasti působnosti současných veřejných intelektuálů v Číně a ilustruje postavení čínských veřejných intelektuálů na příkladech vybraných signatářů Charty 08. Zvláštní pozornost je věnována jednomu z hlavních autorů Charty 08, Liu Xiaoboovi. I přes to, že je Čína klasifikována jako autoritářský režim, který nedovoluje žádnou opozici ve svém nejširším slova smyslu, zdá se, že se veřejná inteligence v Číně dokáže organizovat a být společensky aktivní, což odporuje pojetí mizení veřejných intelektuálů v postmoderní společnosti.

Práce se zabývá také Chartou 77, manifestem československých disidentů, která byla pro autory čínské Charty inspirací. Srovnání ukazuje, že ačkoliv oba dokumenty vznikly v společensky a historicky vzdálených podmínkách, oba dokumenty i historické situace mají mnoho společných rysů.

Klíčová slova

Soudobá Čína, Charta 08, intelektuálové, dissent, Charta 77

Title: Charter 08 and the Status of Public Intellectuals in Modern People's Republic of China

Autor: Zuzana Košková

Department: Ústav Dálného východu

Supervisor: Mgr. Ondřej Klimeš, Ph.D.

Abstract

Bachelor Thesis "Charter 08 and the Status of Public Intellectuals in Modern People's Republic of China" is describing contemporary Chinese dissent associated with manifesto Charter (2008) as public intellectuals who are standing for democratic and liberal values. The thesis is describing historic and social development of Chinese intellectuals stressing their relationship to the system and status of public intellectuals. The thesis describes activities of public intellectuals and illustrates their status on examples of selected signatories of Charter 08. Particular attention is paid to Liu Xiaobo the main author of the Charter 08. Despite the fact that China is classified as an authoritarian regime that does not allow any opposition, it seems that public intellectuals in China are able to organize themselves and be active in public. This contradicts the concept of vanishing of public intellectuals in postmodern society.

The thesis also deals with Charter 77, a manifesto of the Czechoslovak dissidents who inspired the authors of the Chinese Charter. The comparison shows that though both documents were created in a socially and historically distant conditions, both documents and historical situations have many common features.

Key words

Modern China, Charter 08, intellectuals, dissent, Charter 77

Obsah

1. Úvod.....	1
1.1 Charakteristika současného politického systému v ČLR	2
1.2 Terminologie	4
1.2.1 Inteligence	4
1.2.2 Opozice.....	5
1.2.4 Disent.....	6
2. Čínská inteligence	8
2.1 Nová levice (<i>Xin zuopai</i> 新左派).....	8
2.2 Liberálové (<i>Ziyouzhuyizhe</i> 自由主义者)	8
2.3 Noví konfuciáni (<i>Xin rujia</i> 新儒家).....	9
3. Veřejný intelektuál	10
3.1 Tři generace veřejných intelektuálů v Číně.....	10
3.2 Oblasti působení veřejných intelektuálů po r. 1989	13
3.2.1 Liberální intelektuálové	14
3.2.2 Liberálové v rámci KS (<i>dangnei minzhupai</i> 党内民主派).....	15
3.2.3 Aktivisté demokratického hnutí	15
3.2.4 Křesťanští liberálové.....	15
3.2.5 Právníci – obhájci lidských práv (<i>weiquan lüshi</i> 维权律师).....	16
4. Charta 08	18
4.1 Reakce režimu	23
4.2 Liu Xiaobo 刘晓波	25
4.3 Signatáři	29
4.3.1 Bao Tong 鲍彤.....	31
4.3.2 Ding Zilin 丁子霖.....	32
4.3.3 Zhang Zuhua 张祖桦	33
4.3.4 Jiang Qisheng 江棋生.....	34
4.3.5 Woesser [Öser] 唯色.....	35

4.3.6 Liao Yiwu 廖亦武	36
4.3.7 Yao Lifa 姚立法	37
4.3.8 Zhang Sizhi 张思之	38
4.3.9 Li Datong 李大同	38
5. Charta 08 a Charta 77.....	40
5.1 Co mají obě Charty společného a v čem se liší?	43
6. Závěr.....	47
Bibliografie	51
Příloha 1: Seznam signatářů	59

1. ÚVOD

Bakalářská práce s názvem Charta 08 a postavení veřejných intelektuálů v současné Čínské lidové republice se zaměřuje na současný čínský dissent sdružený kolem manifestu Charty 08 z roku 2008. Cílem práce je popsat postavení veřejných intelektuálů v Číně, jejich motivace k otevřenému projevu nesouhlasu a jejich perzekuci ze strany režimu a tyto ilustrovat konkrétními případy vybraných signatářů Charty 08.

V úvodní části práce popisují sociálněpolitickou situaci v současné Čínské lidové republice (ČLR), která je pro pochopení postavení veřejných intelektuálů v Číně nezbytná. Následuje terminologická část, která se zabývá definicí pojmů *intelligence*, *opozice* a *dissent* a jejich vzájemných vztahů. Tyto pojmy jsou si v některých bodech velmi blízké a v kontextu současné Číny se mohou překrývat, proto je nutné je přesněji vymezit.

Pro pochopení dnešní situace a postavení intelektuálů v Číně je nutný základní historický přehled. Z důvodu omezení rozsahu práce není možné zevrubně vykreslit složité politické a společenské pozadí, přesto však alespoň v obrysech představují čínské intelektuály v širším měřítku, nastiňují vývoj a hlavní myšlenkové proudy současné čínské *intelligence* a hlavní oblasti působnosti veřejných intelektuálů.

Samotný dokument Charty 08 je detailně rozebrán ve čtvrté kapitole, jejímž cílem je představit Chartu 08 jako dílo inspirované myšlenkami liberalismu a demokracie, které nenásilnou formou usiluje o nápravu a reformy systému, k čemuž používá právní argumenty vycházející z platných zákonů ČLR. V kapitole dále popisují reakci režimu na zveřejnění charty a perzekuci prvních signatářů s důrazem na případ navrhovatele charty Liu Xiaoba. V následujících životopisných podkapitolách se věnují intelektuální a politické činnosti vybraných signatářů s důrazem na významné momenty, které ovlivnily jejich postoje, názory a aktivity.

Inspirací pro čínskou chartu byla česká Charta 77 (resp. Prohlášení Charty 77). Přestože oba dokumenty vznikly v odlišné době a prostředí, dějinné situace vykazují mnohé podobné rysy. Srovnání dokumentů v jejich historických kontextech se věnuji v páté kapitole.

Postavení současné veřejné *intelligence* v ČLR a Charta 08 je vysoce aktuální téma, které propojuje Českou republiku a Čínu netradičním způsobem. Česká zahraniční politika a mediální pozornost se v posledních letech soustředí téměř výhradně na obchodní vztahy ČR s Čínou. Situace a postoje čínské *opozice* a *dissentu* jsou české veřejnosti téměř neznámé, s výjimkou několika osobností zvučných jmen, jako jsou například umělec Ai Weiwei a nositel Nobelovy ceny míru Liu Xiaobo. Představitelé veřejné čínské *intelligence* však nejsou známí ani ve své

domovině, zejména kvůli kontrole médií a cenzuře. Pozornosti se jim dostává spíše v zahraničí, tradičně v USA, Skandinávii, Francii, Taiwanu a Hong Kongu.

Tématem postavení intelektuálů v Číně se zabývají sinologové a odborníci na moderní čínské dějiny a politiku jako například Merle Goldman, historici Geremie R. Barmé, Timothy Cheek, profesor Xu Jilin, odborník na čínskou domácí politiku Jean-Philippe Béja, či sinolog Perry Link, který přeložil Chartu 08 z čínštiny do angličtiny. V českém prostředí se tématu čínského disentu věnují například sinologové Martin Hála a Olga Lomová. V souvislosti s udělením Nobelovy ceny míru Liu Xiaoboovi vyšla brožura v českém jazyce Od Charty 77 k Chartě 08 / Liu Siao-po – život v pravdě (Blaževič 2010) shrnující hlavní poznatky o Chartě 08 s překladem Charty 08 do češtiny od Olgy Lomové.

Aktuální informace o disidentech a platformy pro jejich články a komentáře představují například server China Digital Times,¹ internetové stránky Radia Free Asia,² blogový server Boxun³ a stránky Mezinárodního PEN klubu.⁴ Cenným zdrojem informací jsou osobní blogy jednotlivých intelektuálů a aktivistů a mikrobloggerů sociální sítě, jako je Twitter. O stavu lidských práv v Číně pravidelně informuje také organizace Human Rights Watch.⁵

V práci vycházím ze studia primárních pramenů, jako jsou originály dokumentů Charty 08 a Prohlášení Charty 77, dále články, komentáře a rozhovory s jednotlivými disidenty a sekundární literatury. Z metodologického hlediska používám analýzu a komparaci. Čínská jména a termíny jsou uváděny ve zjednodušených znacích a s fonetickým přepisem *pinyin*.

1.1 CHARAKTERISTIKA SOUČASNÉHO POLITICKÉHO SYSTÉMU V ČLR

Politický systém Čínské lidové republiky (*Zhonghua renmin gongheguo* 中华人民共和国) je obvykle klasifikován jako systém autoritářské vlády jedné strany. **Autoritarismus** je

„forma vlády, která znamená, že všechna podstatná rozhodnutí vykonává jedna osoba, nebo malé vládnoucí skupiny, přičemž zákonodárná a výkonná moc státu není omezena a kontrolována liberálními a demokratickými institucemi. ... Autoritarismus není totožný s totalitním systémem, protože se nepokouší vytvořit a násilím zavést vše určující světový názor a hodnotový systém a neusiluje o proniknutí do všech oblastí života společnosti a jednotlivce. Na rozdíl od revolučního totalitarismu má autoritarismus výrazné konzervativní rysy“ (Jandourek 2001, 34-5).

Často používané pojetí autoritarismu pochází od Juan J. Linze, ze kterého vychází i Balík a Kubát, podle nichž je autoritarismus:

¹ <http://chinadigitaltimes.net/>

² <http://www.rfa.org/>

³ <http://www.boxun.com/>

⁴ <http://www.pen-international.org/>

⁵ <http://www.hrw.org/>

„politický systém s omezeným neodpovědným pluralismem, bez vypracované a vedoucí ideologie, zato se zřetelnou mentalitou, bez extenzivní či intenzivní politické mobilizace, ve kterých vůdce či příležitostně malá skupina uplatňuje moc uvnitř formálně neprecizně definovaných, avšak současně celkem předvídatelných hranic.“ (Teorie a praxe nedemokratických režimů 2012, 58-9).

Omezený pluralismus znamená, že režim toleruje vznik organizací, které někdy mohou mít i politický přesah, nicméně nesmí zpochybňovat režim samotný a musí k němu být loajální (Balík a Kubát 2012, 60). Nepřítomnost politické mobilizace odkazuje k jakési depolitizaci společnosti (na rozdíl od totalitarismu, kde musí být politicky aktivní každý, jak zdůrazňuje první definice). Odklon od ideologie k autoritářské mentalitě, je odklon směrem k *„obecným hodnotám maximálně srozumitelným pro většinu sociálních vrstev, jako jsou – vlastenectví, pravda, ekonomický rozvoj a sociální spravedlnost, řád a pořádek a podobně“* (Balík a Kubát 2012, 119).

Pro Čínu je charakteristická vůdčí role Komunistické strany (*Zhongguo Gongchangdang* 中国共产党, KS Číny), která nepřipouští žádnou opozici. KS Číny vládne nepřetržitě od založení Čínské lidové republiky (ČLR) v roce 1949. Ačkoliv má ČLR vládu (*Guowuyuan* 国务院 Státní rada) a parlament (*Quanguo Renmin Daibiao Dahui* 全国人民代表大会 Všečínské shromáždění lidových zástupců), v podstatě každý vládní úřad (na všech úrovních) je zdvojen příslušným stranickým oddělením, které nad ním dohlíží a je mu nadřazené. KS má také kontrolu nad jurisdikcí, veřejnými prostředky, informacemi (médiu a internet), omezuje svobodu slova, sdružování, náboženského vyznání. ČLR čelí mezinárodní kritice za porušování lidských práv, přičemž kromě výše uvedeného, je kritizována za represivní politiku vůči etnickým menšinám (zejména v autonomních oblastech Tibet, Xinjiang a Vnitřní Mongolsko), utiskování obhájců lidských práv, postup proti hnutí Occupy Central v Hong Kongu, nerovnoprávné postavení žen, postižených lidí a lidí s jinou sexuální orientací (Human Rights Watch 2015).

Původně přísně centralizovaně řízený systém se díky ekonomickým reformám Deng Xiaopinga na konci 70. let reálně odpoutal od ideologií marxismu, leninismu a maoismu. Po vstupu Číny do WTO (2001) a s uveřejněním Jiang Zeminovy teorie „trojího zastoupení“ (*sange daibiao* 三个代表)⁶ na 16. sjezdu strany v roce 2002, která způsobila částečné otevření strany, došlo k uvolnění zejména v ekonomickém slova smyslu. Čína se otevřela mezinárodnímu obchodu a do strany začali nově vstupovat také představitelé podnikatelské vrstvy. V březnu

⁶ Jedná se o oficiální ideologii zakotvenou v čínské Ústavě, která říká, že Komunistická strana zastupuje nejen proletariát, ale nadále (tj. od r. 2002) sdružuje celou společenskou elitu bez ohledu na její třídní původ. KS se stane zástupcem čínských (1) požadavků na vývoj „nejpokročilejších výrobních sil“ *xianjin shehui shengchanli de fazhan yaoqiu* 先进社会生产力的发展要求, (2) „nejpokročilejší kultury“ *xianjin wenhua de qianjin fangxiang* 先进文化的前进方向 a (3) „základních zájmů širokých mas čínského obyvatelstva“ *zui guangda renmin de genben liyi* 最广大人民的根本利益 (Hála, Čína na přelomu věků 2004, 518-9).

2004 bylo parlamentem schváleno právo na soukromé vlastnictví. Následoval rychlý ekonomický rozvoj, nicméně očekávání zahraničních pozorovatelů, kteří předpovídali, že s přijetím kapitalismu, přijme Čína i „západní“ hodnoty, mezi něž patří i demokracie a liberalismus, se nenaplnila.

Dnes se proto mluví o tzv. „socialismu s čínskými rysy“ (*Zhongguo tese shehuizhuyi* 中国特色社会主义) nebo také (podle komentátora listu The New York Times Nicholase Kristofa) „tržním leninismu“ (*Market-Leninism*) (Feng Chongyi 2009, 30). Jde o pragmatické využití vybraných nástrojů kapitalismu, jako je uvolnění některých oblastí trhu v zájmu hospodářského růstu, pod pokračující autokratickou vládou jedné strany, která si drží monopol moci. Výsledkem nerovných příležitostí jsou velké sociální rozdíly. Z kapitalismu a trhu totiž profituje pouze úzká vrstva podnikatelských a politických elit na vrcholu společenského žebříčku.

Z této zdánlivě neslučitelné kombinace prvků kapitalismu a socialismu se stal ekonomicky efektivní systém založený na využívání levných zdrojů a pracovní síly na straně jedné a globálního trhu a moderních technologií na straně druhé. Zdá se, že takový systém je z hlediska udržitelnosti velmi úspěšný. Svou legitimitu před občany obhájí právě ekonomickým růstem, přičemž sociální nerovnost a chudoba je dávána za vinu lokálním vládám.

Ve společnosti se odráží důrazem na zisk a honbou za „čínským snem“,⁷ což je předmětem kritiky inteligence. Liao Yiwu označuje současný čínský systém, jehož novou ideologií je zisk, jako „systém nezákonného a amorálního ‚profitismu‘“ (Nezbeda 2013, 82).

1.2 TERMINOLOGIE

V práci pracuji s termíny *inteligence*, *disent* a *opozice*. V kontextu postavení současné čínské inteligence se může obsah těchto termínů z části překrývat. Proto je potřeba jejich význam pro potřeby práce a jednoznačnost sdělení nejdříve definovat a naznačit vztahy mezi nimi.

1.2.1 INTELLIGENCE

Pojem „inteligence“ je z uvedených třech termínů nejširší. Používám jej ve smyslu sociálním a nikoliv psychologickém, tj. „*společenské vrstvy lidí vykonávajících složitou, kvalifikovanou duševní činnost.*“ (Dohnalová a Malina 2006, 288).

Existují různé přístupy k tomu, jak definovat, kdo anebo co je to intelektuál, příslušník inteligence, přičemž ve vztahu k současné čínské inteligenci bývají nejčastěji srovnávány

⁷ „Čínský sen“ (*Zhongguo meng* 中国梦) je termín od r. 2013 používaný pátou generací čínských vůdců (Xi Jinping), který klade důraz na posílení národa, vzpružení společnosti, posílení role armády a zlepšení kvality života a zbohatnutí jednotlivců prostřednictvím ekonomických reforem, to vše pod vedením komunistické strany (Osnos 2013).

přístupy dva. Poměrně široký je přístup reálně-strukturální (*Realist-structuralist*), podle nějž se pojem intelektuál v podstatě překrývá s termínem „profesionál“ či „odborník“. Intelektuál je pro něj člověk, který dosáhl určitého stupně vzdělání a profesionální úrovně v nějakém oboru, ale už dál nehodnotí jeho jiné (morální a lidské) kvality. Fenomenologie se na pojem „intelektuál“ dívá úžeji. Zdůrazňuje morální, epistémické, psychologické, behaviorální a sociologické charakteristiky intelektuála (Gu a Goldman 2004, 2-4). Intelektuál není pouze profesionál ve svém oboru, ale musí mít také silného kritického ducha.

Pierre Bourdieu definuje inteligenci jako osoby, které používají rozumových nástrojů k získání moci, a to tak že vytvářejí symboly („symbolic producers“). Intelektuálové získávají postavení mezi ostatními intelektuály inteligenční činností, jakou může být např. publikace a hromadění symbolického kapitálu, který zahrnuje akademické tituly, profesionální kvalifikace, členství a postavení v akademických či profesionálních institucích apod. (Gu a Goldman 2004, 22-24). Mnoho současných autorů vychází z Bourdieuho pojetí inteligence pro popis čínské inteligence. Například Jason Gao zdůvodňuje závislost současných intelektuálů na internetu a médiích bojem o (symbolickou) moc (Gao 2012).

Pojem intelektuál se poprvé objevil ve Francii na počátku 20. století během Dreyfusovy aféry. Osobnosti francouzské inteligence v čele s Émilem Zolou se veřejně zastali neprávem obviněného a ve zmanipulovaném procesu odsouzeného důstojníka Alfreda Dreyfuse. Tehdy byli Dreyfusovi zastánci svými odpůrci označeni za „intelektuály“. Ve svém původním významu měl tedy pojem „intelektuál“ spíše negativní konotace (Jennings and Kemp-Welch 1997).

V nedemokratických, zejména totalitních, režimech nese označení „inteligence“ také často pejorativní význam, a v Číně to dříve také platilo. Z nedávné historie si lze připomenout například anti-pravičácké hnutí (1957-8), kampaně proti inteligenci v průběhu Kulturní revoluce, se kterou se pojilo posílání studentů a intelektuálů na venkov, na převýchovu prací apod. Současné pojetí vzdělání a vzdělanosti v Číně se do jisté míry vrací k původnímu chápání vzdělání jako prostředku ke zlepšení postavení ve společnosti (získání úřadu) a spolu s celospolečenským znovuobjeveným důrazem na vzdělání, stoupá i společenské postavení inteligence.

1.2.2 OPOZICE

Opozice je politický termín pro „hnutí nebo skupinu nesouhlasící s danou vládní politikou. V pluralitním politickém systému tvoří opozici všechny politické strany, které nemají zastoupení ve vládě. ...V demokratickém politickém zřízení je opozice legální a má právo vyjadřovat svůj nesouhlas s postupem vlády jak v parlamentu, tak mimo něj... V nepluralitních politických systémech je opozice považována z hlediska vládnoucího systému za nelegální a bývá proti ní postupováno mocenskými prostředky ...“ (Žaloudek 1999, 315-6).

Současný politický systém Číny žádnou opozici ve smyslu pluralitního politického systému neumožňuje a termín *opozice* se tak do jisté míry překrývá s termínem *disent*. Opozice v nedemokratickém režimu je nucena hledat si jiný prostor působnosti, než je oficiální politická aréna. Jako příklad neúspěšné snahy o politickou opozici v Číně můžeme uvést pokus o založení a registraci Čínské demokratické strany (*Zhongguo Minzhu Dang* 中国民主党) roku 1998 během návštěvy amerického prezidenta Billa Clintona v Číně.

Tři demokratičtí aktivisté, účastníci hnutí Zdi demokracie (1978) a vůdci studentských protestů na náměstí Tian'anmen (1989), Wang Youcai 王有才, Wang Donghai 王东海 a Lin Hui 林辉 se nejprve pokusili oficiálně nově vzniklou stranu registrovat na úřadu pro občanské záležitosti v Hangzhou (*Zhejiang sheng minzhengding gongkai* 浙江省民政厅公开). Nejen, že neuspěli, ale krátce po odjezdu prezidenta Clintona z oficiální návštěvy Číny byl Wang Youcai zadržen pro podezření z vytváření opozice proti komunistické vládě. Úsilí skupiny aktivistů neustávalo a pokoušeli se zaregistrovat stranu na úřadech v jiných provinciích, ale vždy bez úspěchu. Na začátku listopadu založili „přípravnou pracovní skupinu prvního národního sjezdu Čínské demokratické strany“, což bylo označeno za „podvratnou činnost“, za niž byl Wang Youcai v prosinci téhož roku odsouzen k 11 letům vězení a třem letům ztráty politických práv. Demokratická strana Číny byla označena za ilegální organizaci a její členové byli pronásledováni. Mnozí byli vyslýcháni a odsouzeni k několikaletým trestům (Wright 2004).

1.2.4 DISENT

Termín *disent* pochází z latinského. *dissiere*, tj. „odlišovat se, odporovat“, označuje zejména

„zásadní odpůrce vládnoucího režimu, otevřeně vystupující s politickou a ideologickou kritikou svého státu, kterou nemohou vyjádřit v oficiálních sdělovacích prostředcích. Totalitní režimy disidenty zpravidla potlačují mocenskými prostředky (propouštění ze zaměstnání, znemožnění studia a cestování, v krajním případě i vězení). Disidenti vyvíjejí činnost prostřednictvím samizdatů (soukromě vydávaných a rozmnožovaných textů), soukromých seminářů, práce v tajné církvi apod. Bez ohledu na to, zda jsou disidenti formálně či neformálně vzájemně propojeni, bývají společně označováni jako tzv. dissent (Žaloudek 1999, 93).

Může se tedy jednat o jednotlivce či organizované skupiny, lidi různého sociálního původu, odlišné generace, vzdělání i názorů. I jejich motivace a formy rezistence proti vládnoucímu režimu se často liší. Jediné, co je spojuje, je tedy opozice a odhodlání veřejně vystoupit.

Asi nejznámější český disident Václav Havel, rozšiřuje encyklopedickou definici termínu o rozměr jakési osudové vrženosti:

„Disidentem“ se člověk nestává tak, že se jednoho dne rozhodne pro tuto svéráznou kariéru, ale proto, že vnitřní odpovědnost kombinovaná s celým komplexem vnějších okolností ho prostě do tohoto postavení uvrhne: je vyhozen z existujících struktur a postaven do konfrontace s nimi (Havel 1989, 87).

V práci se budu zabývat těmi čínskými disidenty, které spojuje rozhodnutí podepsat dokument Charta 08 a přihlásit se tak veřejně k jejím hodnotám a idejím, vycházejícím z liberalismu. Pro jednotlivce, kteří *signovali* Chartu 08, používám termín „signatář“, který u nás známe z kontextu Charty 77, pro jejíž signatáře je ale také běžné označení „chartista/chartistka“,⁸ ten je ale spíše spojován s československým disidentským prostředím, proto se jeho použití v kontextu čínského disentu vyhýbám.

Všechny tyto termíny (intelligence, opozice, dissent) se do jisté míry překrývají a lze v různých kontextech použít pro současnou veřejnou inteligenci v ČLR. V autoritářském režimu jako je ČLR, kde není prostor pro oficiální opozici, se jakákoliv iniciativa, jež veřejně vystoupí s názory, které se neshodují s oficiální linií strany, dostává, pokud ne ihned mimo zákon, tak do nelibosti, a stává se podezřelou. Vystupovat se svými názory, být společensky aktivní, zastávat se slabších a bojovat proti nespravedlnosti je přirozeností veřejné intelligence, jak bude podrobněji vysvětleno dále, proto disidenti nejčastěji pocházejí z jejích kruhů.

⁸ Podle Slovníku reálií komunistické reality je chartista/chartistka „příslušník odporu proti komunistickému režimu v 70. a 80. letech u nás. Požadoval dodržování občanských práv. Za to byl pronásledovaný, souzený, vězněn, propuštěný ze zaměstnání, často nucen opustit republiku“ (Schmiedtová 2012, 43).

2. ČÍNSKÁ INTELIGENCE

Čínský termín *zhishi fenzi* 知识分子, který se nejčastěji používá pro překlad anglického *intellectual*, je složen ze slov *intelekt* (知识) a *element* (分子). Slovník současné čínštiny definuje *zhishi fenzi* jako osoby, které „mají vyšší kulturní úroveň, zaměstnávají se mentální činností, např. vědci, profesori, lékaři, novináři, inženýři atd.“⁹

Přehledová literatura obvykle rozděluje současnou čínskou inteligenci do tří skupin. Jedná se o liberály, nové konfuciány a novou levici.

2.1 NOVÁ LEVICE (*Xin zuopai* 新左派)

Označení „nová levice“ většina z nich odmítá (Gang 2005), zejména proto, že jde o západní termín a kromě toho je zanesen negativními konotacemi. Jak píše Wang Hui: „nikdo nechce být spojován s Kulturní revolucí“ (The New Criticism 2003, 62). Wang Hui používá namísto toho termín „kritický intelektuál“ *pipan de zhishifenzi* 批判的知识分子, tedy ten, který kriticky reflektuje vztahy mezi politikou a trhem (Xu Jilin 2004, 23). Nicméně někteří zástupci tohoto proudu se ohlížejí do minulosti a obdivují se některým politickým krokům Mao Zedonga (Cheek 2005). Sami však nejsou členy strany, ani se nepovažují za liberály. Jsou naopak ostrými kritiky západních liberálních demokracií.

Předmětem kritiky „nové levice“ je především morální úpadek v souvislosti s rozvojem tržního hospodářství (spisovatelé Zhang Chenzhi 张承志, Zhang Wei 张炜, Han Shaogong 韩少功 a rostoucí sociální nerovnost v Číně (profesor Wang Shaoguang 王绍光 a ekonom Hu Angang 胡鞍钢). Ústřední postavou je Wang Hui 汪晖, profesor moderní čínské literatury na univerzitě Qinghua v Pekingu a bývalý spolu editor časopisu *Dushu* 读书, jedné z hlavních platform Nové levice (Gang 2005).

Mezi další představitele nové levice patří například Gang Yang (působící v Hongkongu), Zhang Ziwu působící na Pekingské univerzitě nebo profesor ekonomie na univerzitě Tsinghua Cui Zhiyuan 崔之元.

2.2 LIBERÁLOVÉ (*Ziyouzhuyizhe* 自由主义者)

Liberalismus vznikl v Evropě v 17. století. Slovo pochází z latinského *liberare*, tj. osvobodit. Liberalismus má mnoho forem. Všechny však sdílejí přesvědčení, že (1) jednotlivec má vždy přednost před kolektivem a jeho svoboda končí až tam, kde začíná svoboda někoho

⁹ *Juyou jiao gao wenhua shuiping, congshi naola laodong de ren, ru kexue gongzuo zhe, jiaoshi, yisheng, jizhe, gongchengshi deng*. 具有较高文化水平、从事脑力劳动的人，如科学工作者、教师、医生、记者、工程师等 (*Xiandai hanyu cidian* 现代汉语词典 [Slovník současné čínštiny] 2012).

jiného a (2) každý disponuje přirozenými právy, která existují nezávisle na politické moci, jež by je měla chránit. Mezi další liberalistické zásady patří *a) tolerance v oblasti náboženské a morální b) univerzalizmus (práva a svobody jsou univerzální) c) uznávání práva na soukromé vlastnictví d) postulování ohraničení moci státního aparátu a omezení státní ingerence ...* (Žaloudek 1999, 230-1). Liberalismus stojí ze své podstaty v opozici vůči všem totalitním ideologiím, které naopak člověka jako individuum popírají a akcentují nadřazenost společnosti.

Tradice liberalismu je v Číně dohledatelná od pozdních 70. let 20. století. Tehdy navazoval na demokratické a populistické proudy ve společnosti. Největšího rozkvětu však liberalismus dosáhl na počátku 90. let spolu s globalizací a otevíráním se Číny. Zatímco v 80. letech volali liberálové po svobodě a demokracii, po odmlce znovu začínají veřejně vystupovat až v polovině 90. let, kdy kladou důraz na tržní ekonomii. V 90. letech tedy můžeme sledovat dva proudy liberalismu v Číně. Jde o (1) ekonomický liberalismus, který považuje rychlý rozvoj tržní ekonomiky za předpoklad politických reforem a (2) politický liberalismus, který klade důraz na reformu čínské Ústavy a řešení otázky lidských práv. Za zastánce prvního proudu jsou považováni např. Lin Yifu 林毅夫, Fan Gang 樊刚 nebo Zhang Shuguang. Mezi představitele druhého patří Li Shenzhi 李慎之 či Liu Junning 刘军宁, kteří jsou spíše ovlivněni klasickým liberalismem s kořeny v západních kulturách (Chen Jianhua 2005).

Čínští liberálové inspiraci hledají v západních kulturách a systémech a jsou ostře kritičtí k období vlády Mao Zedonga (Cheek 2005). Právě z proudu liberálních intelektuálů pocházejí hlavní tvůrci Charty 08.

2.3 NOVÍ KONFUCIÁNI (*Xin rujia* 新儒家)

Noví konfuciáni do jisté míry doplňují oba výše uvedené směry (Cheek 2005). Vznikají v 80. letech jako reakce na duchovní a morální úpadek, který se projevuje také v literatuře (literatura ran, literatura hledání kořenů, ...), přičemž zdůrazňují morální „já“ jako svědomí společnosti. Díky tomu, že se konfuciánskému hnutí dostalo oficiální podpory (založení Konfuciovy akademie) zejména v úsilí o posílení kulturní (a tedy národní) identity, přežilo v celku bez újmy události kolem masakru na náměstí Nebeského klidu a kampaně proti buržoaznímu liberalismu (Jensen 2005).

Zástupci tohoto myšlenkového proudu se soustředí zejména v akademických kruzích v Pekingu, Hongkongu, Taipei a USA. Za zakladatele tohoto směru je považován He Lin 贺麟 (1902-1992).

3. VEŘEJNÝ INTELEKTUÁL

Čínský termín *zhishi fenzi* postrádá význam jisté elitní výjimečnosti a zároveň rebelizující a akční prvek osobnosti, která jedná v souladu s morálními hodnotami bez ohledu na to, jaké by to pro ni mohlo nést následky jako je tomu v západním pojetí intelektuála.¹⁰ Fang Weigui tvrdí, že v čínštině chybí správný termín pro „skutečné/ryzí intelektuály“ (*genuine intellectuals*), jakými byli například Lu Xun 鲁迅, Hu Shi 胡适, Wen Yiduo 闻一多 nebo Sartre či Verlaine ve Francii. Podle Fanga to však není proto, že by v Číně takoví jedinci nebyli, ale absence termínu spíš dokládá, že nemají v Číně uznání a odpovídající postavení (Fang Weigui 2009).

Samotný pojem intelligence/intelektuál je pro naše potřeby příliš široký a v práci proto pracujeme s termínem „veřejný intelektuál“ (公共知识分子 *gonggong zhishifenzi*). Veřejný intelektuál je společensky aktivní a musí mít závazek ke společnosti (public commitment). Hlavním úkolem veřejných intelektuálů by mělo být vytvoření veřejného prostoru pro diskuzi a sdílení znalostí a zkušeností (global network of knowledge) a účast ve věcech veřejných (Xu Jilin 2004). Blíží se tak nejvíce „pravému intelektuálovi“ v pojetí Fang Weigua.

Podle Xu Jilin (tamtéž) v prostředí dnešní postmoderní společnosti, pro kterou je charakteristická globalizace a odklon od ideologií, veřejní intelektuálové mizí, a to nejen v Číně, ale globálně. Například ve Francii jsou do poslední generace veřejných intelektuálů zařazováni Foucault a Sartre a v USA je to generace narozená ve 20. letech minulého století. V Číně k mizení veřejných intelektuálů dochází později, až v 90. letech 20. století, kdy intelektuálové ztrácejí své úzké spojení se společností, které měli ještě v 80. letech a stávají se spíše izolovanou skupinou či stranou stojícími jednotlivci.

3.1 TŘI GENERACE VEŘEJNÝCH INTELEKTUÁLŮ V ČÍNĚ

Wang Dan¹¹ (2009) popisuje tři generace veřejných intelektuálů. První generace veřejných intelektuálů se objevila v období Májového hnutí *Wu-Si Yundong* 五四运动 na počátku 20. stol., kdy intelektuálové nemohli jinak, než být sociálně aktivní.

¹⁰ Edward Said ve své definici pravého intelektuála zdůrazňuje odvahu postavit systému, zuřivost, kritického ducha, individualistický prvek osobnosti, pro niž není žádná světová moc příliš silná na to, aby si nemohla dovolit ji kritizovat a zpochybňovat ji. Podle Saida je pravý intelektuál vždy outsider, žijící v dobrovolném exilu, na okraji společnosti. Mluví k veřejnosti a také se jí zastává, veřejně a stojí na straně vykořeněných, nezastoupených a zapomenutých (Jennings and Kemp-Welch 1997).

¹¹ Wang Dan (nar. 1969) patří k jednomu z nejznámějších studentských vůdců povstání na náměstí Nebeského klidu (1989). Po několika letech strávených ve vězení byl předčasně propuštěn a poslán do exilu ve Spojených Státech, kde vystudoval historii na Harvardově univerzitě. Dnes vyučuje dějiny na univerzitě Tsing Hua v Hsinchu na Taiwanu. Publikuje články kritické k čínské vládě a obhajující svobodu a demokracii. Roku 2011 spoluzakládá čtvrtletník „Veřejný intelektuál“ (*Gonggong Zhishifenzi* 公共知识分子) vydávaný na Taiwanu, zaměřený na vývoj demokratických hodnot v Číně (Wang Dan 王丹, 2011).

Společným rysem této první generace intelektuálů je, že se narodili ještě před pádem císařství a získali klasické vzdělání v konfuciánském stylu. Mnoho z nich absolvovalo studia na zahraničních univerzitách, v důsledku čehož byli ovlivněni západními hodnotami. Po návratu do vlasti se aktivně zapojili do Májového hnutí (známého také jako Hnutí za novou kulturu) a aktivit ve veřejném prostoru. Vymezovali se proti tradičním konfuciánským hodnotám a zdůrazňovali roli jednotlivce ve společnosti. Působili na vzdělávacích institucích (např. Pekingská univerzita, Academia Sinica), přispívali do nově vznikajících časopisů (např. Nové Mládí, Nová vlna, ...), překládali stěžejní díla západní literatury do čínštiny a usilovali o jazykovou reformu a reformu literatury, aby byla srozumitelná i prostým lidem.

Do této generace patří osobnosti jako Hu Shi 胡适 (1891-1962), spoluzakladatelé komunistické strany Chen Duxiu 陈独秀 (1879-1924) a Li Dazhao 李大钊 (1882-1927), vzdělanec a filozof Yin Haiguang 殷海光 (1919-1969), literát, překladatel a literární kritik Lu Xun 鲁迅 (1881-1936), historik, básník a polyglot Chen Yinke 陈寅恪 (1890-1969), historik a lingvista Fu Sinian 傅斯年 (1896-1950), filozof a profesor Liang Shuming (梁漱溟), literární teoretik a kritik, překladatel a spisovatel Hu Feng 胡风 (1902-1985), spisovatelka Ding Ling 丁玲 (1904-1986), učenec Luo Longji 罗隆基 (1896-1965) atd. (Wang Dan 王丹 2009)

Tato první generace se brzy názorově rozštěpila do dvou proudů: (1) ti, co se připojili k levici a socialistické revoluci (např. Li Dazhao, Chen Duxiu) a (2) ti, co dále trvali na liberálních hodnotách svobody a demokracie (Hu Shi, Fu Sinian, Yin Haiguang atd.) a po vítězství komunismu opouštěli pevninskou Čínu.

Tato generace intelektuálů byla umlčena v Kampani proti pravičákům *fanyoupai yundong* 反右派运动 (1957) a dále perzekuována během kampaní proti inteligenci a Kulturní revoluce 文化大革命 *Wenhua da geming* (1966-1976). Fairbank popisuje toto období jako „dvacet ztracených let“ (Fairbank 2010, 407-8), kdy Čína přišla o nadané lidi, kteří měli potenciál pracovat oddaně pro stranu. Intelektuálové byli úplně odsunuti na okraj společnosti a různými způsoby dehonestováni. V kampaních byli podrobováni kritice, sebekritice, označení za „zrádce“ a „pravičáky“. Během Kulturní revoluce, kdy byly uzavřeny vysoké školy, byli posíláni na venkov a podrobováni převýchově prací.

Po konci Kulturní revoluce v roce 1976 se objevuje druhá generace čínských veřejných intelektuálů, kteří byli sice zkušenostmi již obrnění proti utopii a revolučnímu nadšení, ale stále u nich přetrvávaly idealistické myšlenky Májového hnutí. Jejich hlavním tématem byla obhajoba hodnot svobody a demokracie a odmítnutí pozdního maoismu (Cheek 2005). Liu Xiaobo popisuje uvolňující se atmosféru 70. a 80. let, kdy zejména mladí lidé prahli po všem zahraničním, co bylo v Číně doposud zakázané a nedostupné (hudba, filmy, literatura, umění

apod.) a zdůrazňuje význam hnutí Zdi demokracie, které rozproudilo veřejné diskuze o demokracii přímo v srdci Pekingu (Liu Xiaobo 2012, 40).

Do této generace, která byla aktivní zejména v 80. letech, patří například filozof a historik Li Zehou 李泽厚 (1930-); historik a disident Bao Zunxin 包遵信 (1937-2007); filozof, jenž byl pro své názory a kritiku r. 1987 vyloučen ze strany Wang Ruoshui 王若水 (1926-2002) (Wang Ruoshui 王若水 nedatováno); „profesionální revolucionář“ Guo Luoji 郭罗基 (1932-) (Boxun 2015); astrofyzik, který byl r. 1987 vyloučen ze strany a nadále se angažoval v demokratizačním hnutí Fang Lizhi 方励之 (1936-2012) (Boxun 2012); novinář a kritik, který si roku 1957 vysloužil nálepku „pravičáka“, byl vyloučen ze strany, později rehabilitován, roku 1969 opět upadá v nemilost a je poslán do pracovního tábora Liu Binyan 刘宾雁 (1925-2005); esejista, literární kritik a obhájce reformy a liberalizace, který byl za své názory perzekuován jak vládou Kuomindangu tak komunistické strany Wang Ruowang 王若望 (1918-2001), reportérka Ge Yang 戈扬 (1916-2009); političtí aktivisté označení v souvislosti s protesty na náměstí Nebeského klidu za „černé ruce“ (*heishou* 黑手), které stáli v pozadí povstání Wang Juntao 王军涛 (1958-) a Chen Ziming 陈子明 (1952-2014); spisovatel, novinář, autor šestidílného dokumentárního cyklu *River Elegy* (*He shang* 河殇) pojednávající o úpadku tradiční čínské kultury Su Xiaokang 苏晓康 (1949-) (Gunn 2005, 571), a jimi ovlivněné studentské skupiny.

Demokratizační snahy, o něž veřejní intelektuálové druhé generace usilovali, byly ukončeny masakrem na náměstí Nebeského klidu. Velké množství časopisů, platform veřejné inteligence, bylo zakázáno a byly použity další rozmanité metody k umlčení inteligence. Mnoho z veřejných intelektuálů skončilo ve vězení, dostali se pod dohled policie či byli jinak perzekuováni, část uprchla (nebo byla poslána) do exilu v zahraničí. Ostatní se raději stáhli, věnovali se nadále svému zaměstnání a přestali být aktivní na veřejnosti. Ani ekonomické uvolnění na počátku 90. let nevedlo k uvolnění veřejné sféry. Ekonomické změny vedly sice k větší svobodě individuální, nikoliv však k uvolnění veřejného prostoru (Xu Jilin 2004). Navíc se začínají objevovat názorové rozpory a vznikají dva protichůdné proudy a inteligence se dělí na zastánce ekonomického uvolnění (liberálové) a její odpůrce a kritiky (nová levice).

Intelektuálové ztratili po událostech na Náměstí nebeského klidu veřejný prostor se svobodnou atmosférou, podmínku své existence a v prostředí ekonomického rozvoje začali být nahrazováni odborníky (*zhuan ye zhishi fen zi* 专业知识分子) a mediálními intelektuály (*mei ti zhishi fen zi* 媒体知识分子). Odborníci se úzce profilují v oboru svého zájmu a jen zřídka se obracejí k veřejnosti. Jsou to vědci, působí často jako profesori na univerzitách. Mediální intelektuálové se objevili na scéně v souvislosti s ekonomickými reformami a uvolněním, které přineslo konzumní způsob života, rozvoj médií a komerci. Charakteristikou mediálních intelektuálů je, že své aktivity přizpůsobují pravidlům trhu, usilují o slávu, což jim ubírá na

kritičnosti a nezávislosti na establishmentu. Jedná se většinou o novináře, bloggery, vydavatele apod. (Xu Jilin 2004, 16-20)

Třetí generace čínských veřejných intelektuálů je podle Wang Dana (2009) teprve na počátku své cesty. Společnost se vyvíjí a mnoho intelektuálů se znovu aktivně zapojuje do společenského života, přičemž má k dispozici nové nástroje, jako média a zejména internet. Jedná se např. o skupiny intelektuálů kolem Liu Xiaoboa a Charty 08, Xu Zhiyonga 许志永 a právníckého hnutí *weiquan* 维权, populární myslitele a umělce jako Ai Weiwei 艾未未, zastávce demokratizace uvnitř strany jako Li Rui 李锐, generace 80. let kterou reprezentuje například populární blogger a automobilový závodník Han Han 韩寒 apod.

Toto generační dělení velmi dobře ilustruje, jak se postavení intelektuálů proměňuje v závislosti na utužování a uvolňování politického režimu. Čínská inteligence prodělala od 70. let 20. století výraznou proměnu zejména ve směru k větší odbornosti a odpoutání se od všeprostupující ideologie (Cheek 2005). Od konce Kulturní revoluce znovu nabyli sebevědomí, uznání a společenské postavení, zejména v 80. letech minulého století. Po protestech na náměstí Tian'anmen byli opět na nějakou dobu umlčeni a nyní postupně znovu získávají ztracené postavení. Čelí však mnoha překážkám, a to kromě nástrojů vládnoucí garnitury jako je cenzura a kontrola médií, obecný nezájem a pasivita čínské veřejnosti způsobená zejména konzumním způsobem života a důrazem, který je kladen na ekonomický zisk, což bývá předmětem kritiky intelektuálů. Například Liao Yiwu mluví v rozhovoru pro Deutsche Welle o zkaženosti celé čínské společnosti: „Současná Čína je největší skládka na světě. A nejde jen o znečištěné životní prostředí, ale o lidi, o lidské myšlení. ... A navíc nikomu nepřijde, že by se za ten odpad měl stydět. Celá společnost klesá ke dnu.“¹²

3.2 OBLASTI PŮSOBENÍ VEŘEJNÝCH INTELEKTUÁLŮ PO R. 1989

Události na náměstí Tian'anmen v roce 1989 zasadily hlubokou ránu liberální inteligenci. Mnoho jejích představitelů emigrovalo, jiní skončili ve vězení, nebo byli podrobeni jiné formě perzekuce. Masakr na náměstí Tian'anmen jasně ukončil liberalizační proces, který sílil zejména na konci 80. let. Následovalo období, kdy byly naopak demokratizační prvky ze společnosti vymycovány, v důsledku čehož řady liberální inteligence významně prořídly.

Po dvouleté odmlce po událostech na náměstí Tian'anmen, kdy byla Čína v mezinárodní izolaci (byla na ni uvalena zbrojní i obchodní embarga) se napětí uvolňuje a země se začíná

¹² *Dangdai Zhongguo jiu shi shijie shang zui da de lajichang. Zhezhong lajichang bu jinjin shi ziran huanjing, erqie shi ren de rensheng, ren de sixiang. ... Erqie zhezhong laji dajia bing bu jue de you shenme chiru. Zhengge shehui dou shi zai wang xia chen.* 当代中国就是世界上最大的垃圾场。这种垃圾场不仅仅是自然环境，而且是人的思想。而且这种垃圾大家并不觉得有什么耻辱。整个社会都是在往下沉。(Bölinger 2013)

znovu otevírat, zavádí ekonomické reformy, zapojuje se na globální úrovni, a také inteligence se pomalu vzpamatovává. V souvislosti s návštěvou Billa Clintona v ČLR na konci 90. let a úsilím o získání hostitelství letních Olympijských her 2000 došlo k náznaku uvolnění. Byli propouštěni političtí vězni, došlo k úpravě trestního zákoníku, ze kterého byl roku 1997 vypuštěn trestný čin „kontrarevoluce“ (a byl nahrazen ohrožením národní bezpečnosti). V listopadu byl pak podepsán Mezinárodní pakt o hospodářských, sociálních a kulturních právech OSN a bylo oznámeno, že brzy dojde i k podpisu Mezinárodního patku o občanských a politických právech (Wright 2004, 159).

Začaly vznikat různé nevládní nebo polooficiální organizace a sdružení, tzv. „společenské organizace“ (*shehui tuanti* 社会团体), které postupně vyplňují prostor mezi státem a společností (Gu a Goldman 2004, 28). První velká vlna zakládání nejrůznějších nevládních organizací nastala už v 80. letech, ale byla ukončena na začátku let 90., odkdy vláda vyžaduje oficiální registraci všech nových organizací. Veškeré neregistrované organizace byly postaveny mimo zákon a všechny nově vznikající organizace musí být nadále zaštitěny některou z oficiálních (tj. stranických) organizací, která nad nimi dohlíží (Gu a Goldman 2004, 30), jedná se o tzv. GONGO (Government organised NGO) „vládou organizované nevládní organizace“.

Jak bylo uvedeno, uvolnění veřejného prostoru je nezbytná podmínka pro existenci a působení veřejných intelektuálů. Jak uvidíme, veřejná inteligence zastávající liberální hodnoty v dnešní Číně je velmi různorodá a je aktivní v mnoha oblastech. Feng Chongyi (2009) rozděluje současnou liberální inteligenci do pěti kategorií. Tyto kategorie však nelze chápat definitivně a neprostupně, protože se mohou a velmi často se také překrývají. Spíše než jako kategorie je třeba chápat je jako různé oblasti působnosti.

3.2.1 LIBERÁLNÍ INTELEKTUÁLOVÉ

Jedná se o skupinu intelektuálů a vědců středního věku, narozených v 50. letech 20. stol., kteří v mládí prožili Kulturní revoluci. V 70. letech byli ovlivněni různými druhy humanismu a liberální tradicí západu. Podporují tržní hospodářství, věří v práva jednotlivce, kritizují stát a monopol moci komunistické strany. Soustředí se kolem redakcí časopisů *Dong Fang* 东方 (Orient), *Gonggong Luncong* 公共论丛 (Public Forum), *Kaifang shidai* 开放时代 (Open Times), *Nanfang Zhoumo* 南方周末 (Southern Weekend) a často publikují také na internetu. Patří mezi ně například historik šanghajske univerzity Zhu Xueqin 朱学勤, filosof **Xu Youyu**,¹³ historik Qin Hui, profesor práv na pekinské univerzitě **He Weifang**, politolog **Liu Junning**, filosof **Zhang Boshu**, sociolog Sun Liping, ekonomové Zhou Qiren, Wang Dingding a Zhang Weiying a další.

¹³ Tučně jsou vyznačeni signatáři Charty 08 zveřejnění v prvním seznamu.

Ačkoliv velká část liberální inteligence projevila Chartě 08 svou podporu, objevily se i kritické reakce. Například Zhu Xueqin ji kritizuje za to, že poskytuje málo prostoru vládnoucí straně (Feng Chongyi 2010).

3.2.2 LIBERÁLOVÉ V RÁMCI KS (*DANGNEI MINZHUPAI* 党内民主派)

Jedná se o členy Komunistické Strany Číny, respektive jejího liberálního křídla, jejichž charakteristickým rysem je, že umí mluvit jazykem strany a využívají svých pozic k vytváření prostoru pro liberální hodnoty. Publikují ve zvláštních interních časopisech strany. Většinou jde o bývalé vysoce postavené hodnostáře jako je například bývalý úzký spolupracovník Zhao Ziyanga **Bao Tong**, bývalý ředitel Státní tiskové kanceláře Du Daozheng, bývalý ředitel výzkumné kanceláře a knihovník ústřední stranické školy **Du Guang**, bývalý vedoucí kanceláře vesnické politiky ÚV KS Číny, ale patří sem i již zmíněný sesazený tajemník ÚV KS Číny Zhao Ziyang (1919-2005).

3.2.3 AKTIVISTÉ DEMOKRATICKÉHO HNUTÍ

Tato skupina zastává poněkud radikálnější strategii k dosažení demokratizace v Číně. Veřejně a aktivně se staví proti zákazu politické organizace, zakládají nejrůznější spolky a sdružení a většinou stojí v čele organizace masových hnutí. Organizace protestů a hnutí s potenciální účastí širší veřejnosti je trnem v oku vládě, což dokládá i výzkumu cenzury v Číně vedeném Garry Kingem na Harvardské univerzitě. Z výzkumu vyplývá, že mezi tři nejčastěji cenzurovaná témata v Číně patří právě příspěvky s potenciálem vzbuzení masové reakce veřejnosti (King, Pan a Roberts 2013)¹⁴.

Mnoho z „aktivistů“ má zkušenost (někteří i opakovanou) s pobytem ve vězení, vazbě, domácím vězení, výslechy apod. Patří mezi ně například zakladatelé Čínské demokratické strany Xu Wenli (徐文立) a Qin Yongmin (秦永敏), studentští vůdci povstání na náměstí Tian'anmen (1989) jako Wang Youcai a Liu Xianbin, navrhovatel Charty 08 a nositel Nobelovy ceny míru Liu Xiaobo a další.

3.2.4 KŘESŤANSTÍ LIBERÁLOVÉ

Ačkoliv je vznik křesťanského liberalismu v čínském prostředí celkem novinkou (vzniká na počátku 21. století), v poslední době nachází mnoho liberálních intelektuálů únik právě ve víře v boha. Zakládají neoficiální undergroundové kostely, tzv. „rodinné kostely“ (*jiating jiaohui* 家庭教会), tedy jakási setkání nezávislá na oficiálním sdružení oficiálně povolených církví v ČLR jako jsou „Vlastenecké sdružení čínských katolíků“ *Zhongguo Tianzhujiao aiguo hui* 中国天主教

¹⁴ Zbývající dvě nejčastěji cenzurované kategorie jsou kritika samotných cenzorů a pornografie.

爱国会 či „Vlastenecké hnutí trojí soběstačnosti“ *Sanzi aiguo jiaohui* 三自爱国教会 pro protestantské křesťany (Feng Chongyi 2010). Členi a účastníci neoficiálních křesťanských setkání jsou pronásledováni.

3.2.5 PRÁVNÍCI – OBHÁJCI LIDSKÝCH PRÁV (WEIQUAN LÜSHI 威权律师)

Rok 2003 se považuje za vznik širokého hnutí na obranu lidských práv (*weiquan yundong* 威权运动). Jedná se o druh právních aktivit usilujících o prosazování lidských práv a boji proti bezpráví využívajících právních prostředků (Human Rights Watch 2008, 14-16). Patří sem vystudovaní, ale i neprofesionální právníci a znalci práva, kteří se v soudních procesech a různých kauzách staví na stranu obětí systému a poskytují jim právní pomoc a poradenství. Publikují články o aktuálních tématech na internetu, pomáhají s organizací petic apod.

Mezi hlavní představitele hnutí *weiquan* je například známý obhájce předních nepřátel režimu **Zhang Sizhi** 张思之, obhájce disidentů **Mo Shaoping** 莫少平, **Zheng Enchong** 郑恩宠, právník zaměřující se na obranu svobody vyznání **Li Baiguang** 李柏光 a další. Kromě právníků sem patří také akademici, ale i laická veřejnost. Mediálně známý Chen Guangcheng 陈光诚, slepý právník vesnického původu, který sice titul a licenci pro vykonávání právní praxe nikdy nezískal, nicméně se vlastním studiem naučil tolik, aby mohl poskytovat právní poradenství jiným vesničanům a stál například za odkrytím kauzy vynucované politiky jednoho dítěte v okrese Linyi v provincii Shandong, za což skončil ve vězení.¹⁵

Mezi další obhájce lidských práv patří Yang Maodong 杨茂东, právní poradce a spisovatel, známý také jako Guo Feixiong 郭飞雄. Roku 2005 pomáhal vesničanům v provincii Guangdong, kteří chtěli sesadit zkorumpované místní úředníky a napsal knihu *Shenyang zhengfu dizhen* 沈阳政坛地震 (Politické zemětřesení v Shenyangu), v níž upozorňuje na korupci místních úředníků. Nejprve byl zbit a vzat do vazby, kde byl mučen za účelem vynucení přiznání. Nakonec byl v soudním procesu roku 2006 odsouzen k pěti letům vězení za údajné „nelegální obchodní transakce“ (The Guardian 2011).

Yao Lifa 姚立法, první zvolený zástupce, který sám kandidoval (tedy nebyl navržen, jak je zvykem, shora) na zastupitelskou pozici do lidového shromáždění na obecní úrovni a uspěl až po celých 12 letech neúspěšných kandidatur.

V současnosti v Číně roste zájem o ochranu životního prostředí a s tím i počet hnutí a organizací zabývajících se touto problematikou. Feng Chongyi řadí do kategorie obhájců práv i ekologická hnutí a podobné občanské iniciativy spojující se za účelem řešení nějakého lokálního

¹⁵ Po propuštění byl držen v domácím vězení, ze kterého se mu však v dubnu 2012 podařilo uprchnout na americkou ambasádu v Pekingu. Upoutal tak mezinárodní pozornost a nakonec dostal americká víza a bylo mu umožněno odjet i s rodinou do New Yorku. Roku 2013 se účastnil konference Fórum 2000 v Praze.

problému. Například Yu Xiaogang (于晓刚), který založil organizaci Zelené povodí (*Lüse liuyu* 绿色流域) a zmobilizoval vesničany v povodí řeky Nu, díky čemuž se nakonec podařilo zabránit výstavbě 13 přehrad na jejím toku. Prodavačka Yang Yang zmobilizovala sousedy a další obyvatele Šanghaje a zasadila se tak o změnu plánu výstavby trati rychlovlaku Maglev, která měla vést jen několik metrů od jejího domu.

Do této kategorie jistě také patří „Hnutí nových občanů“ *Xin gongmin yundong* 新公民运动,¹⁶ které vzniká roku 2010 a usiluje zejména o demokracii, vládu práva, vytvoření otevřeného prostoru pro diskuzi a probouzení pocitu občanské odpovědnosti (Xu Zhiyong 2013). „Noví občané“ se setkávají při organizovaných večerech, kde se vedou politické diskuze. Aktivní účastníci bývají pronásledováni.

Toto dělení do kategorií nám jistě poskytuje dobrý obrázek o stavu současného čínského liberálního prostředí, nicméně postrádám v něm zvláštní prostor pro skupiny jako bloggeři, investigativní novináři, ekologičtí aktivisté, zástupci národnostních menšin nebo umělci. Feng Chongyi je poněkud neurčitě všechny řadí do kategorie „obhájci práva“, čímž z ní činí kategorii nepoměrně širokou. Jedná se o kategorie poměrně významné odlišné druhem své činnosti a v Číně silně zastoupené, takže by si snad zasloužili i kategorie vlastní.

Cílem uvedení této kategorizace nemá být čínské aktivisty a bojovníky za lidská práva definitivně a neprostopně vymezit. Zvláště pak, když víme, že někteří by mohli být zařazeni do několika kategorií zároveň. Kategorizace nám spíše pomáhá popsat druhy aktivit, motivace a prostředí, ze kterých různé postavy čínského disentu pocházejí. Je tedy důležité vnímat jejich různorodost a osobitost. Víme, že se mnozí zabývají širší tematikou, někteří na lokální jiní na celostátní či globální úrovni, někteří jsou členi různých neoficiálních či polooficiálních organizací, jiní jsou spíše individuální bojovníci za lidská práva. Spojují je však liberální hodnoty jako je svoboda a lidská práva a ochota je chránit.

¹⁶ Na oficiálních stránkách Hnutí nových občanů vyzývá Xu Zhiyong: „Občané, začněme znovu. Bez ohledu na to odkud pocházíme, čím se zabýváme, zda jsme chudí či bohatí, pojd'mě se hluboko v srdci, v reálném životě, na internetu, v každém koutě Číny, rozhodně a hrdě se přihlásit celým svým tělem: já jsem občan, my jsme občané.“ *Gongminmen, jiu rang women cong xianzai kaishi ba. Wulun ni shen zai he chu, wulun ni congshi he zhong zhiye, wulun ni pinqiong haishi fuyu, rang women zai neixin shen chu, zai xianshi shenghuo zhong, zai hulianwang shang, zai zhonghua dadi de mei yicun tudi shang, jiangding er zihao de shuo chu benlai shuyu women de shenfen: Wo shi gongmin, women shi gongmin.* 公民们，就让我们从现在开始吧。无论你身在何处，无论你从事何种职业，无论你贫穷还是富裕，让我们在内心深处，在现实生活中，在互联网上，在中华大地的每一寸土地上，坚定而自豪地说出本来属于我们的身份：我是公民，我们是公民。(Xu Zhiyong 许志永 2015)

4. CHARTA 08

Rok 2008 byl pro Čínu rokem plným významných jubileí. Uplynulo 100 let od přijetí první čínské ústavy (1908)¹⁷, 60 let od zveřejnění Všeobecné deklarace lidských práv,¹⁸ 10 let od podepsání Mezinárodního paktu o občanských a politických právech OSN,¹⁹ 30 let od hnutí Zdi demokracie (1978), 20 let od krvavě potlačených protestů na náměstí Tian'anmen (1989) a byl to rok konání Olympijských her v Pekingu, od nichž si čínská vláda slibovala získání prestiže a dobrého jména na mezinárodní úrovni a pozorovatelé jisté otevření a uvolnění režimu v Číně. To se však nekonalo.

Na sklonku roku 2008, 10. prosince, v den šedesátého výročí vzniku Deklarace Lidských práv a svobod, se rozhodla skupina liberálních intelektuálů publikovat politický manifest, který otevřeně kritizuje poměry v současné ČLR a vybízí vládu a stranu k nezbytným reformám, Chartu 08 (*Ling ba xianzhang* 零八宪章). Inspiraci autoři našli v československé Chartě 77, která ač vznikla v jiných kulturně-společenských, geografických a historických podmínkách, reagovala na podobnou situaci, kdy autoritářská vláda jedné strany nedodržovala platné mezinárodní smlouvy a dohody, jež sama ratifikovala.

Jedná se o poměrně umírněnou nenásilnou formu protestu, která neusiluje o radikální mocenský převrat ani změnu politického systému, ale navrhuje reformu. Reformu směrem k demokratizaci a liberalizaci systému a vybízí k dodržování vlastních zákonů. To dokládá i volba slov, jako *zhuzhang* 主张 „návrhy“, *zhubu* 逐步 „postupně“ (něco zavádět) apod., která autoři dokumentu používají. Díky tomuto mírnému přístupu si mohla Charta 08 získat podporu čínských občanů napříč celou společností a zemí. Do dvou let od svého zveřejnění podepsalo dokument na 10 000 lidí z pevninské Číny i ze zahraničí (Zhang Zuhua 2009) a k dnešnímu dni má přes 13 000 signatářů (*Lingba xianzhang* 零八宪章 [Charta 08] 2008). Nicméně mezi prvními signatáři, tedy těmi, jejichž podpisy byly uveřejněny v první vlně spolu s textem dokumentu, převažují veřejní intelektuálové z větších čínských měst.

Autoři Charty 08²⁰ vyzývají vládu ČLR ke konkrétním reformám. Dokument se dělí do čtyř oddílů. V preambuli je kritizována „modernizace“ (*xiandaihua* 现代化) jakožto nešťastný

¹⁷ Myšlena je ústavní snaha z období vlády poslední císařské dynastie Qing. Císařovna vdova Cixi vydala roku 1908 soubor ústavních zásad, který měl připravit říši na přechod ke konstituční monarchii (Fairbank 2010, 278-92). Nicméně císařství si přijetí nezbytných reforem uvědomilo příliš pozdě a další vývoj směřoval k jeho konci.

¹⁸ Schválena 10. 12. 1948 Valným shromážděním OSN.

¹⁹ který ČLR podepsala těsně před vstupem do WTO 1998, nicméně ho doposud neratifikovala (Human Rights Watch 2008, 12).

²⁰ Celý text dokumentu včetně českého překladu Olgy Lomové vyšel roku 2010 jako součást brožury Od Charty 77 k Chartě 88 (Blaževič 2010) vydané k příležitosti udělení Nobelovy ceny míru Liu Xiaoboovi. V práci jsem vycházela z originálu dokumentu a v uvedených citacích jsem se pokusila o vlastní překlad.

„proces, který lidem upírá jejich práva, otupuje lidskou přirozenost a ničí lidskou důstojnost“ (*boduo ren de quanli, fushi renxing, cuihui ren de zunyan de zainan guocheng* 剥夺人的权利、腐蚀人性、摧毁人的尊严的灾难过程 (*Lingba xianzhang* 零八宪章 [Charta 08] 2008). Preambule dále shrnuje dějinný vývoj Číny od pádu dynastie Qing v polovině 19. století a nástupu moderní doby, přičemž zdůrazňuje ty momenty čínských dějin, kde došlo k morálnímu a inteligenčnímu úpadku v kontrastu s důrazem na materiální rozvoj a zisk a bylo bráněno reformám a demokratizaci. Kritizují celou řadu katastrof, které se udály od vzniku ČLR r. 1949:

„Roku 1949 vzniknuvši „Nová Čína“ byla sice pojmenovaná jako „Lidová republika“, ve skutečnosti je ale „říší strany“. Vládnoucí strana monopolizovala veškeré politické, ekonomické a společenské zdroje a zavinila řadu lidskoprávních katastrof jako hnutí proti pravičákům, Velký skok, Kulturní revoluci, masakr na náměstí Tian'anmen, útlak lidových náboženských hnutí a potlačování hnutí na obranu práv (weiquan) atd., které způsobili ztráty mnoha desítek milionů lidských životů, a lid i země zaplatili velmi krutou cenu.“²¹

Nápadná je zde strukturální podobnost s preambulí čínské Ústavy, kde jsou v úvodu shrnuty slavné okamžiky dějin Číny, respektive slavné okamžiky dějin pro KS Číny. Např.:

„Čínský lid a Čínská lidově osvobozená armáda porazili agrese, ničení a ozbrojené provokace imperialismu a hegemonismu, ochránili samostatnost a bezpečnost v zemi a posílili národní obranu. ... Vítězství čínské nové demokratické revoluce i úspěchu socialismu bylo dosaženo lidmi všech národností pod vedením Komunistické strany Číny v marxismu-leninismu a Mao Zedongovým myšlením, prosazováním pravdy, napravováním chyb, překonáváním mnohých obtíží a překážek.“²²

Zdá se tedy, že na ni autoři Charty 08 reagují a nepřímo odkazují.

Charta 08 dále kritizuje režim pro pokrytecké přijímání a ratifikování mezinárodních dohod týkajících se zejména lidských práv a jejich faktické nedodržování. V preambuli se píše:

²¹1949 nian jianli de „Xin Zhongguo“, mingyishang shi „renmin gongheguo“, shizhi shang shi „dang tianxia“. Zhizhengdang longduan le suoyou zhengzhi, jingji he shehui ziyuan, zhizao le Fanyou, Dayuejin, Wen-Ge, Liu-Si, da ya minjian zongjiao huodong yu weiquan yundong deng yixilie renquan zainan, zhishi shu qianwan ren shiqu shengming, guomin he guojia dou fuchu le jiwei canzhong de daijia. 1949 年建立的“新中国”，名义上是“人民共和国”，实质上是“党天下”。执政党垄断了所有政治、经济和社会资源，制造了反右、大跃进、文革、六四、打压民间宗教活动与维权运动等一系列人权灾难，致使数十万人失去生命，国民和国家都付出了极为惨重的代价 (*Lingba xianzhang* 零八宪章 [Charta 08] 2008).

²² Zhonghua renmin he Zhongguo Renmin Jiefangjun zhansheng le diguozhuyi, baquanzhuyi de qinlüe, pohuai he wuzhuang tiaoxin, weihe le guojia de duli he anquan, zengqiang le guofang. ... Zhongguo xin minzhuzhuyi geming de shengli he shehuizhuyi shiye de chengjiu, shi Zhongguo Gongchangdang lingdao Zhongguo ge zu renmin, zai Makesi-Lieningzhuyi, Mao Zedong Sixiang de zhiyin xia, jianchi zhenli, xiuzheng cuowu, zhansheng xuduo jiannanxianzu er qude de. 中国人民和中国人民解放军战胜了帝国主义、霸权主义的侵略、破坏和武装挑衅，维护了国家的独立和安全，增强了国防。...中国新民主主义革命的胜利和社会主义事业的成就，是中国共产党领导中国各族人民，在马克思列宁主义、毛泽东思想的指引下，坚持真理，修正错误，战胜许多艰难险阻而取得的。 (*Zhonghua renmin gongheguo zhongyang renmin zhengfu* 中华人民共和国中央人民政府 [Ústřední lidová vláda ČLR] 2004)

„Máme zákony, nemáme však vládu zákona, máme Ústavu, nemáme však vládu, jež by se jí řídila.“ (*You falü er wufa zhi, you xianfa er wu xianzheng, renguan shi youmugongdu de zhengzhi xianshi* 有法律而无法治, 有宪法而无宪政, 仍然是有目共睹的政治现实. (*Lingba xianzhang* 零八宪章 [Charta 08] 2008)). Dále je kritizována korupce, zhoršující se lidská práva, upadající morálka, polarizace společnosti, deformace ekonomiky, ničení životního prostředí a kulturního dědictví.

V druhé části, která nese název „Naše základní principy“ (*Women de jiben linian* 我们的基本理念), jsou uvedeny podmínky, bez nichž není možný vývoj Číny směrem k moderní civilizaci. Jde o svobodu (*ziyou* 自由), a to svobodu slova, tisku, vyznání, shromažďování, sdružování, pohybu a práva stávkovat a demonstrovat;²³ lidská práva (*renquan* 人权), jakožto přirozená práva každého jedince, která nejsou daná státem, ale stát je musí garantovat; rovnost (*pingdeng* 平等) všech lidí bez ohledu na společenské postavení, povolání, barvu pleti, náboženské vyznání či politické přesvědčení; republiku (*gonghe* 共和) ve smyslu společné participace občanů na uspořádání státu, dělby moci a kompromisu, který jediný může spravedlivě vyvažovat dílčí zájmy obyvatel; demokracii (*minzhu* 民主) jakožto moc lidu, která se vyznačuje 1) vládou, která disponuje mocí pocházející od lidu 2) volenými zástupci 3) pluralitou (možnost volby z více možností) a omezeným mandátem zvolených zástupců 4) vyvážení práv většiny a menšin; a ústavní vládu (*xianzheng* 宪政), tedy systém, který má jasně vymezené zákony a pravidla.

Ve třetí části „Naše základní návrhy“ *Women de jiben zhuzhang* 我们的基本主张 přicházejí s konkrétními návrhy, jak dosáhnout liberalizace současného systému:

1. Zrevidovat Ústavu (*xiugai xianfa* 修改宪法), tak aby odpovídala výše uvedeným principům, podle nichž legitimní moc vychází od lidu a zaručuje ochranu lidských práv.
2. Dělb a vyvážení moci (*fenquan zhizheng* 分权制衡), tedy vytvořit moderní vládu, která bude zaručovat vyvážené oddělení moci zákonodárné, výkonné a soudní.

²³ Práva „čtyř velkých“ *sida* 四大 (svoboda projevu *daming* 大鸣, svoboda veřejně zveřejňovat názory *dafang* 大放, pořádání debat a psaní *dabianlun* 大辩论, psaní velkých plakátů *dazibao* 大字报) a právo stávkovat původně čínská Ústava (z roku 1975) obsahovala, ale Ústava ČLR z roku 1982 je již neobsahuje. Tato práva byla vypuštěna z Ústavy po potlačení hnutí u Zdi demokracie, které přišlo v Číně jako první s kritikou režimu za nedodržování vlastních zákonů a bylo z velké části postaveno právě na psaní velkých plakátů *dazibao*. Také proto, že se vláda obávala podobného vývoje jako v Polsku, kde sílilo demokratizační hnutí (Saich 2004, 143).

Nicméně článek 35 aktuálně platné Ústavy říká: „Občané Čínské lidové republiky mají svobodu slova, tisku, shromažďování, sdružování, procesí a demonstrace.“ *Zhonghua renmin gongheguo you yanlun, chuban, jihui, jieshe, youxing, shiwei de ziyou* 中华人民共和国公民有言论、出版、集会、结社、游行、示威的自由 (*Zhonghua renmin gongheguo zhongyang renmin zhengfu* 中华人民共和国中央人民政府 [Ústřední lidová vláda ČLR] 2004).

3. Vytvořit zákonodárnou demokracii (*lifa minzhu* 立法民主), aby byly všechny zákonodárné orgány vytvořeny na principu rovnosti a spravedlnosti.
4. Zajistit nezávislé a nestranné soudnictví (*sifa duli* 司法独立), aby přesahovalo zájmy strany, založit Ústavní soud a systém kontrolující porušování Ústavy, co nejdříve zrušit výbory pro politické a legislativní otázky (*zhengfa weiyuanhui* 政法委员会) na všech úrovních komunistické strany.
5. Veřejné nástroje k veřejnému prospěchu (*gongqi gongyong* 公器公用) – v tomto bodě jde zejména o zestátnění armády, která doposud podléhá komunistické straně. Armáda musí být loajální Ústavě a státu a být politicky neutrální. Autoři zdůrazňují také nutnost odstranit politickou diskriminaci při ucházení se o zaměstnání ve veřejných službách.
6. Ochrana lidských práv (*renquan baozhang* 人权保障) – navrhují zřídit nejvyšší výbor pro ochranu lidských práv, který by bránil zneužívání veřejné moci k porušování lidských práv. Zejména je třeba chránit osobní svobody občanů a udělat přítrž nezákonnému zatýkání, vzetí do vazby, předvolání, výslechům, trestům a zrušit instituci převýchovy prací.

V článku 33 Ústavy ČLR se deklaruje: „Země respektuje a ochraňuje lidská práva“ *Guojia zunzhong he baozhang renquan* 国家尊重和保障人权 (*Zhonghua renmin gongheguo zhongyang renmin zhengfu* 中华人民共和国中央人民政府 [Ústřední lidová vláda ČLR] 2004).

7. Volby veřejných činitelů (*gongzhi xuanju* 公职选举), tj. volby v demokratickém slova smyslu, tedy s rovným právem volit a být volen, možnosti výběru z vícera kandidátů a pravidelném konání voleb. Právo volit a být volen rovněž zaručuje všem občanům starším 18 let čínská Ústava v článku 34:

„Všichni občané Čínské lidové republiky, kteří dosáhli 18 let věku, bez ohledu na příslušnost k národnostní menšině, rasu, pohlaví, zaměstnání, rodinný původ, náboženské vyznání, úroveň vzdělání, majetkové poměry, dobu pobytu, mají právo volit a býti voleni; kromě osob zbavených politických práv podle zákona.“²⁴

²⁴*Zhonghua renmin gongheguo nian man shiba zhousui de gongmin, bu fen minzu, zhongzu, xingbie, zhiye, jiating chushen, zongjiao xinyang, jiaoyu chengdu, caichan zhuankuang, juzhu qixian, dou you xuanjuquan he beixuanjuquan; danshi yizhao falü bei boduo zhengzhi quanli de ren chuwai.* 中华人民共和国年满十八周岁的公民, 不分民族、种族、性别、职业、家庭出身、宗教信仰、教育程度、财产状况、居住期限, 都有选举权和被选举权; 但是依照法律被剥夺政治权利的人除外。 (*Zhonghua renmin gongheguo zhongyang renmin zhengfu* 中华人民共和国中央人民政府 [Ústřední lidová vláda ČLR] 2004).

8. Rovnost měst a venkova (*cheng-xiang pingdeng* 城乡平等) – požadují zrušení systému registrace obyvatelstva *hukou* 户口,²⁵ který mimo jiné brání občanům ve svobodném pohybu.
9. Svoboda sdružování (*jieshe ziyou* 结社自由) – navrhuji zrušení současné praxe, kdy je pro zakládání občanských sdružení apod. nezbytné předem získat povolení od úřadů a zakládat politické strany je nelegální. Požadují zrušení monopolu moci jedné strany.
10. Svoboda shromažďování (*jihui ziyou* 集会自由) - svoboda projevu formou nenásilných průvodů a demonstrací patří mezi základní občanská práva, která Ústava zaručuje a nesmí být proto občanům upírána.
11. Svoboda projevu (*yanlun ziyou* 言论自由) – svoboda slova, tisku a vědecké práce jsou nutné pro zajištění informovanosti občanů a kontrolu moci. Je nutné uvolnit cenzuru a zrušit paragraf trestního zákona o „podněcování k podvracení státní moci“ *shandong dianfu guojia zhenquan zui* 煽动颠覆国家政权罪.²⁶
12. Svoboda náboženského vyznání (*zongjiao ziyou* 宗教自由) – v tomto článku navrhuji oddělení státu a církve a zrušení povinnosti registrovat náboženská sdružení, protože vláda nemá právo vměšovat se do církevních záležitostí.
13. Občanská výchova (*gongmin jiaoyu* 公民教育) – navrhuji zavedení nadstranické občanské výchovy zaměřené na šíření obecných občanských hodnot na úkor současné ideologické politické výchovy a systému zkoušek jedné strany.
14. Ochrana vlastnictví (*caichan baohu* 财产保护) – obhajují právo na osobní vlastnictví a propagují zavedení systému svobodného a otevřeného tržního hospodářství. Navrhují založit výbor pro státní majetek a podporují pozemkovou reformu, jejímž hlavním cílem je privatizace půdy.

²⁵ *hukou* 户口, nebo-li systém registrace domácností byl v Číně uveden do praxe roku 1958 a měl sloužit ke kontrole migrace obyvatelstva a zabránění přeplnění měst přílivem obyvatel z venkova. Na základě tohoto systému, obdrží všichni obyvatelé průkaz, který jim přiděluje vesnické nebo městské *hukou* a na základě toho i státní příspěvky (vzdělání, lékařská péče, pracovní povolení apod.). Žije-li tedy někdo jinde, než je jeho řádné *hukou*, nemá na nic z toho nárok (Foggin 2005).

²⁶ Podle článku 105 paragrafu 2 Trestního zákoníku ČLR z roku 1997 je „kdokoliv, kdo šíří fámu, pomluvu, nebo za pomoci jiného prostředku usiluje o podvracení politické státní moci nebo svržení socialistického systému, bude odsouzen k trestu odnětí svobody na dobu určitou nanejvýš 5 let. Nicméně vůdci a ti, kteří nesou velký podíl viny, mohou být odsouzeni k trestu odnětí svobody na dobu určitou přesahující délku 5 let“ (Wei Luo 1998).

Podle tohoto paragrafu, bylo a je stíháno mnoho disidentů, novinářů a dalších aktivistů mezi nimi například i Liu Xiaobo, který byl zadržen v souvislosti se zveřejněním Charty 08 a odsouzen o rok později (Amnesty International USA 2010), dále právník Gao Zhisheng, který byl odsouzen roku 2006 na 3 roky vězení, aktivista za lidská práva Hu Jia odsouzen 2008 na 3,5 roku, Yan Chunlin, který bojoval proti nelegálnímu záboru půdy, byl roku 2008 odsouzen k 5 letům vězení a další (Human Rights Watch 2015).

15. Reforma financí a daní (*caishui gaige* 财税改革) – je potřeba zprůhlednit systém veřejných financí a daně snížit a spravedlivě rozložit.
16. Sociální zabezpečení (*shehui baozhang* 社会保障) – navrhuji zavést systém sociálního zabezpečení v základních oblastech lidského života, jako je zdravotnictví, vzdělání, penze a nezaměstnanost.
17. Ochrana životního prostředí (*huanjing baohu* 环境保护) – v otázce ochrany životního prostředí kladou důraz na odpovědnost vůči dalším generacím, podporují vznik občanských sdružení, která by měla zejména kontrolní funkci.
18. Federální republika (*lianbang gonghe* 联邦共和) – navrhuji vytvoření federativní republiky. Zdůrazňují mírové řešení taiwanské otázky a podporují zachování svobodných systémů v Hongkongu a Macau.
19. Spravedlnost (*zhuanxing zhengyi* 转型正义) – volají po očištění všech, kdo se stali obětí některé z kampaní a po propuštění politických vězňů, lidí uvězněných z náboženských důvodů a jejich odškodnění stejně jako vyšetření událostí a potrestání pravých viníků.

Čtvrtá část – Závěr (结语 *Jieyu*)

V závěru autoři vyzývají všechny občany, aby se aktivně zapojili a angažovali pro lepší budoucnost a vytvoření demokratické společnosti. „Tato situace vyžaduje změnu! Demokratickou transformaci politického systému již nelze dále odkládat.“ *Zhe zhong jumian bixu gaibian! Zhengzhi minzhuhua biange bu neng zai tuoyan xiaqu* 这种局面必须改变！政治民主化变革不能再拖延下去 (*Lingba xianzhang* 零八宪章 [Charta 08] 2008).

Za hlavní tři iniciátory a tvůrce Charty 08 jsou považováni Liu Xiaobo, Zhang Zuhua a Jiang Qisheng. Bude jim věnována pozornost v dalších kapitolách.

4.1 REAKCE REŽIMU

Charta se na internetu objevila 9. prosince 2008 a reakce režimu byla okamžitá. Již den před tím (8. prosince) policie zatkla dva přední disidenty Liu Xiaoba a Zhang Zuhua pro podezření ze sbírání podpisů (Reuters 2008) a následně pozvala k výslechu většinu z 303 původních signatářů, jejichž jména byla uveřejněna spolu s dokumentem. Někteří byli drženi po několik dní v domácím vězení (AsiaNews/Agencies 2008). Byl to ale Liu Xiaobo, který byl exemplárně potrestán. Jeho zatčení byl jasný signál, že strana nebude tolerovat jakékoliv svévolné aktivity zpochybňující její legitimitu vlády.

Část ostatních signatářů se Liu Xiaoba zastala formou otevřeného dopisu, který zveřejnili v říjnu 2009. Volají v něm po spravedlnosti, hlásí se k Chartě stejně jako Liu Xiaobo a požadují buď jeho propuštění, nebo aby s nimi bylo nakládáno stejně: „*Pokud je Liu Xiaobo vinen,*

pak jsme zločinci my všichni. Musíme být potrestáni stejně jako pan Liu Xiaobo“ (Beja 2010a, 22). Svůj podpis k dopisu připojilo 164 domácích a 41 zahraničních signatářů Charty.²⁷

Takto rychlou a ostrou reakcí čínská vláda nechtěně na dokument upozornila. Různé mezinárodní organizace zabývající se lidskými právy, občanská sdružení, politici i jednotlivé osobnosti požadovali okamžité propuštění Liu Xiaoba. V českém prostředí se angažoval Český helsinský výbor, který prostřednictvím velvyslanectví poslal vládě ČLR otevřený dopis, v němž žádal okamžité propuštění a zastavení trestního stíhání Liu Xiaoba s odvoláním na Všeobecnou deklaraci lidských práv (Deník Referendum 2009).

Bez ohledu na domácí i mezinárodní tlak, který zesílil zejména s blížícím se procesem, byl v prosinci (během vánočních svátků) 2009 Liu odsouzen k 11 letům odnětí svobody za „podněcování k podvracení státní moci“ (Beja 2010a, 7). Komunistická vláda snad doufala, že v předvánočním období unikne případ čínského disidenta pozornosti západu. To se ale nestalo a Liu Xiaobo byl navržen na Nobelovu cenu míru.

O rok později, 10. prosince 2010, byla Liu Xiaoboovi udělena Nobelova cena míru za „dlouhý a nenásilný boj za lidská práva v Číně“ (Jagland 2010). Na ceremonii v Oslo, které se z důvodu stále trvajícího vězení nemohl zúčastnit, byla kromě prázdné židle vystavena jeho podobizna. Liu Xiaoboova manželka Liu Xia byla před plánovaným odcestováním na předávací ceremonii preventivně držena v domácím vězení, kde je dodnes (Deutsche Welle 2015).

Ihned po udělení Nobelovy ceny byla čínská sociální média blokována a zpětně mazány veškeré příspěvky informující o Nobelově ceně, jméno Liu Xiaobo bylo filtrované, a to údajně i z obsahu SMS zpráv. Nicméně Twitter a další populární zahraniční mikroblogy, na které se lze z Číny připojit pomocí proxy serverů, komentovaly udělení ceny i samotný fakt, že čínská média o udělení ceny mlčí (Baculinao a Gu 2010).

Na čínském internetu jsou stále pojmy jako „Charta 08“ (*ling ba xianzhang* „08 宪章“, dokonce i *ling ba xianzhang* „08 县长“ kvůli fonetické podobnosti) a „Liu Xiaobo“ filtrované (China Digital Times). Je tak tedy otázkou, do jaké míry je nebo není čínská veřejnost s Chartou 08 obeznámena. Z letmého pohledu do archivu deníku China Daily, můžeme dojít k závěru, že se až do nominace na Nobelovu Cenu míru o Liu Xiaoboovi v oficiálním čínském tisku nepsalo. V čínském anglicky psaném deníku China Daily jsou z roku 2009, kdy byl odsouzen, pouze dva krátké oficiální články převzaté od tiskové agentury Xinhua, a to z června 2009 informující o jeho formálním zatčení pro podezření z šíření fám, hanobení vlády a dalších aktivit zaměřených

²⁷ Celý text dopisu viz. Deník Referendum (Spoluautoři a signatáři Charty 08: Chceme nést odpovědnost společně s Liou Siao-poem 2009).

na podvracení republiky a svržení socialistického systému.²⁸ Větší množství článků se objevuje až v souvislosti s jeho nominací na Nobelovu cenu míru, která je samozřejmě v oficiálních čínských médiích ostře kritizována. Například článek v China Daily z října 2010 ho představuje čínské veřejnosti jako zrádce vlasti, který je placený Spojenými státy a cílem jeho Charty je udělat z Číny vazala západu. Autor článku dokládá svá tvrzení o zrádcovské a nízké duši Liu Xiaobao, která není hodna Číňana, citacemi údajně pocházející od samotného Liu Xiaobaoa, dokonce uvádí Liu Xiaoboův roční příjem v dolarech (Chen Weisong 2010). Jinde je zas kritizována Nobelova komise, že udílením ceny kriminálníkovi, který jednal proti míru a prosperitě vlastní země, se staví proti duchu prestižního ocenění jakým je Nobelova cena (Guo 2010). Liu Xiaobo je nejčastěji kritizován za své výroky o Číně a pro své anti čínské postoje.

Kdo je tedy Liu Xiaobo a proč byl ze všech 303 signatářů vybrán k exemplárnímu potrestání právě on?

4.2 LIU XIAOBO 刘晓波

Peking, spisovatel 北京, 作家

Liu Xiaobo se narodil 28. prosince 1955 v městečku Changchun v provincii Jilin do rodiny univerzitního profesora. Jako intelektuální rodina byli v letech 1969-1973 posláni na venkov do Vnitřního Mongolska a Liu byl později podobně jako mnoho jeho vrstevníků poslán na práci do lidových komun. Po obnovení přijímacích zkoušek na vysoké školy začal studovat literaturu na Jilinské univerzitě a později na univerzitě v Pekingu (Beijing Normal University). Zde získal roku 1988 doktorský titul a začal tu také přednášet.

V tomto období je známý pro svou ostrou kritiku literární scény po Kulturní revoluci, zejména pak „literatury kořenů“,²⁹ jejíž autory odsuzoval pro spolkaření a neoriginalitu a pro ráznost, se kterou proti nim vystupoval, se mu v literárních kruzích začalo přezdívat „černý kůň (hei ma 黑马)“. Odsuzoval pokrytectví soudobé čínské intelektuální elity, která částečně ze strachu, ale spíše z pohodlnosti raději mlčí a obvinil ji z toho, že má, stejně jako stávající režim, zájem na tom udržet *status quo* (Béja 2010, 15). Není divu, že si nadělal mnoho nepřátel a vystupoval vždy spíše jako solitér, zároveň byl ale pro své rebelství a bohémství oblíbený mezi studenty (Barmé 1990, 5)

Roku 1988 odjíždí z Číny a přednáší jako hostující profesor na univerzitách v Oslo a v USA (Hawai University a Columbia University v New Yorku). V zahraničí se věnoval spíše

²⁸ „Liu Xiaobo arrested for subversion“ (Xinhua 2009) a „Across China: Beijing: Liu arrested“ (China Daily 2009).

²⁹ Literární směr v 80. letech 20. století, jehož autoři hledají vztah mezi tradiční a moderní Čínou a tvrdí, že současná čínská literatura se nevyrovná literatuře západní, protože ztratila své kořeny. Mezi zástupce tohoto proudu patří Han Shaogong, A Cheng nebo také Mo Yan, který získal roku 2012 Nobelovu cenu za literaturu (Jing 2007, 85).

politickým tématům a napsal zde snad své doposud nejkritičtější články, z nichž některé byly potom použity proti němu v argumentaci oficiálního čínského tisku (Barmé 1990, 5). Například „Současná čínská politika a inteligence“ *Zhongguo dangdai zhengzhi yu Zhongguo zhishifenzi* 中国当代政治与中国知识份子 (1989) nebo „U brány do pekla“ *Zai diyu rukouchu* 在地狱的入口处 (1989) a další.

Když propukly nepokoje na náměstí Nebeského klidu, pobýval ještě ve Spojených státech. Nejprve kritizoval „hysterii“, která propukla jako reakce na smrt Hu Yaobanga³⁰ a pokrytectví těch, kdo nyní pláčou nad Hu Yaobangovým hrobem ačkoliv k němu za jeho života nechovali žádnou úctu. Číňané, podle Liu Xiaoba, neustále dokola oplakávají tragické postavy jako Zhou Enlai nebo Hu Yaobang, zatímco zapomínají na opravdové demokratické reformátory jako Wei Jingsheng 魏京生³¹ nebo Xu Wenli 徐文立, kteří jsou stále ve vězení (Barmé 1990, 7).

Rozhodnutí vrátit se do Číny a aktivně se zapojit do hnutí na náměstí Tian'anmen, které usilovalo o demokratizaci systému, na sebe ale nenechalo dlouho čekat. Xiaobo se tak stal jedním z mála intelektuálů, kteří už zpočátku aktivně studenty podpořili a vyšli s nimi do ulic, čímž si získal jejich důvěru a sympatie, přestože k nim byl zároveň už od začátku velmi kritický. Vadila mu zejména silná ideologičnost hnutí: velká slova a slogany, kterými se studenti zaštiťovali, ale nejednali podle nich. Sám viděl smysl hnutí v zapojení široké veřejnosti a posílení jejího občanského uvědomění (postupné vytváření občanské společnosti), které by mohlo podpořit demokratizaci země, a to bylo to, co ho naplňovalo energií a snad i optimismem (Barmé 1990, 7-11).

Den před zásahem ozbrojených sil zahájil s dalšími třemi přáteli Zhou Duoem 周舵, Hou Dejianem 侯德健 a Gao Xinem 高新, protestní hladovku. Jejich přístup se však od studentů, ochotných položit své životy a prolít krev na oltáři demokracie, lišil. Ve svém prohlášení říkají: „...nehledáme smrt, ale život v pravdě“ (Barmé 1990, 13). Snažil se vyjednávat s policií i studenty o bezpečné evakuaci studentů z náměstí, ale masakru už nešlo zabránit. Část protestujících byla přesvědčena, že se lid Číny probudí až po tom, co bude náměstí zalito krví a byla hluboce odhodlána obětovat se v zájmu všeobecného blaha (Barmé 1990, 20).

6. června byl Liu Xiaobo zadržen policií v ulicích Pekingu a poslán do vazby ve vězení v Qinchengu, z kterého byl propuštěn až po té, co napsal sebekritiku o 20 měsíců později (Beja

³⁰ Hu Yaobang 胡耀邦 (1915-1989) byl vysoce postavený politik, svého času generální tajemník ÚV KS Číny (1982-87) a člen stálého výboru Politbyra, spolupracovník a přítel Deng Xiaopinga, zastánce ekonomických reforem, který byl v rámci KS kritizován zástupci konzervativního tábora za příliš liberální názory a na sklonku života byl dotlačen k rezignaci (Fairbank 2010, 463).

³¹ Wei Jingsheng (nar. 1950) je přední čínský disident, autor eseje Pátá modernizace, obhajující demokracii. Za svou účast v demokratickém hnutí u zdi demokracie (1978-9) byl odsouzen k 15 letům vězení.

2010a). Rozvedl se se svou ženou, aby jí a jejich synovi jeho politická minulost nepřidělávala potíže a ona se i se synem přestěhovala do Spojených států (Johnson 2012).

Události na náměstí Tian'anmen měly na Liu Xiaoba velký vliv. Z původně horlivého kritika s nálepkou „nihilisty“, se stal liberál a obhájce nenásilného a praktického přístupu (Beja 2010a, 12-13).

Po návratu z vězení se usídlil v Pekingu, ačkoliv s rozvodem ztratil místní povolení k trvalému pobytu (*hukou* 户口), díky čemuž se například nemohl oficiálně znovu oženit s básnířkou, malířkou a fotografkou Liu Xia, se kterou žil od roku 1994 (Beja 2010a, 17).

Protože nadále Liu Xiaobo nemohl publikovat v Číně, živil se psaním článků o čínské politice pro zahraniční tisk.³² Dále se angažoval v demokratizačních a petičních hnutích, za což byl od května 1995 do ledna 1996 držen v domácím vězení. Liu Xia ho zde však mohla navštěvovat a dokonce uzavřeli neregistrovaný sňatek během obřadu tzv. „pojídání cukroví“ (吃糖 *chitang*), což je neoficiálně uzavřený sňatek, uskutečněný v domácím prostředí, stvrzený pouze přáteli a rodinou, a nemá tedy oficiální platnost (Beja 2010a, 18).

Později téhož roku byl na základě podpisu petice vyžadující spolupráci Komunistické strany a Guomindangu, ke kterému ho přesvědčil jeho přítel Wang Xizhe, odsouzen k třem letům převýchovy prací (tamtéž).

Po propuštění se začal opět angažovat v boji za demokracii skrze různá petiční a demokratizační hnutí. Byl například v úzkém kontaktu se skupinou Tian'anmenské matky (天安门母亲 *Tian'anmen muqin*), usilující o vyšetření násilností na náměstí Tian'anmen z r. 1989. V letech 2003–2007 předsedal Mezinárodnímu PEN Klubu, kde získal mnoho významných kontaktů na přední čínské disidenty a liberály, které později využil při práci na Chartě 08 (Feng Chongyi 2010).

Podle Yu Jieho, autora Liu Xiaoboovy biografie,³³ je Liu významný pro svou myšlenkovou linii, která se sice staví proti stávajícímu systému, ale nikoliv čistě opozičně, ale nabízí alternativu v podobě vzoru hodného následování. Přichází s vlastní vizí, která je nenásilná a podobá se v principu programům a myšlením bojovníků za lidská práva a svobodu jako Nelson Mandela, Andrej Sacharov nebo Adam Michnik, a proto je podle něj škoda, že se toho o jeho myšlení na západě neví mnoho a pozornost západních médií spíše přitahují osobnosti jako Ai Weiwei (Johnson 2012). V otevřeném dopise známému disidentovi Liao Yiwuovi z ledna 2000

³² Za práci pro zahraniční tisk byl Liu Xiaobo kritizován v oficiálních médiích, jež o něm píší jako o zrádci vlasti, který je placen cizinci a prahne po slávě a penězích. Také jsou mu vyčítány výroky o své vlasti a Číňanech (China Daily 2010).

³³ Yu Jie je významný čínský esejista a přítel Liu Xiaoba. Je členem křesťanské obce a zastává hodnoty nenásilí. Jeho poslední kniha, biografie Liu Xiaoba vyšla v Hong Kongu roku 2012. Yu Jie se ze strachu z perzekuce po vydání knihy raději odstěhoval s rodinou do USA.

vyjadřuje Liu Xiaobo své přesvědčení, že čínský národ potřebuje světce, jakým byl například Havel pro Československo, který se nesobecky a nezištně obětuje, půjde příkladem a kvalitativně tak pozvedne národního ducha. Takového světce zatím Čína nemá (Letter from Liu Xiaobo to Liao Yiwu 2000). Už v tomto dopise, osm let před zveřejněním Charty 08 můžeme u Liu Xiaoba sledovat silnou ideovou inspiraci v evropském disentu.

Liu Xiaobo je na západě považován za konzervativce, zejména pro obhajobu války v Iráku a sympatií, které měl k americkým prezidentům Bushovi, Reaganovi a americké zahraniční politice obecně. Za to je kritizován i doma, ale jak Yu Jie vysvětluje, Liu Xiaobo považoval válku v Iráku za rozšiřování opozice proti diktatuře a proto ji obhajoval, koneckonců stejně jako Václav Havel nebo Adam Michnik (Johnson 2012).

Liu Xiaobo ve svých kritikách nikdy příliš nebral ohledy na to, co si myslí jiní, čímž si nadělal mnoho nepřátel mezi osobnostmi zejména z literární sféry a dalších intelektuálů. Není proto divu, že se ho po protestech na Tian'anmen širší čínská inteligence příliš aktivně nezastala (Barmé 1990). Není oblíbený zejména v nacionalistických kruzích, které mu vyčítají jeho výroky z minulosti o potřebě dalších 300 let kolonizace, aby se Čína zcivilizovala (Hála 2010, 94). Snad proto byl později vytipován režimem jako oběť i v souvislosti s Chartou 08.

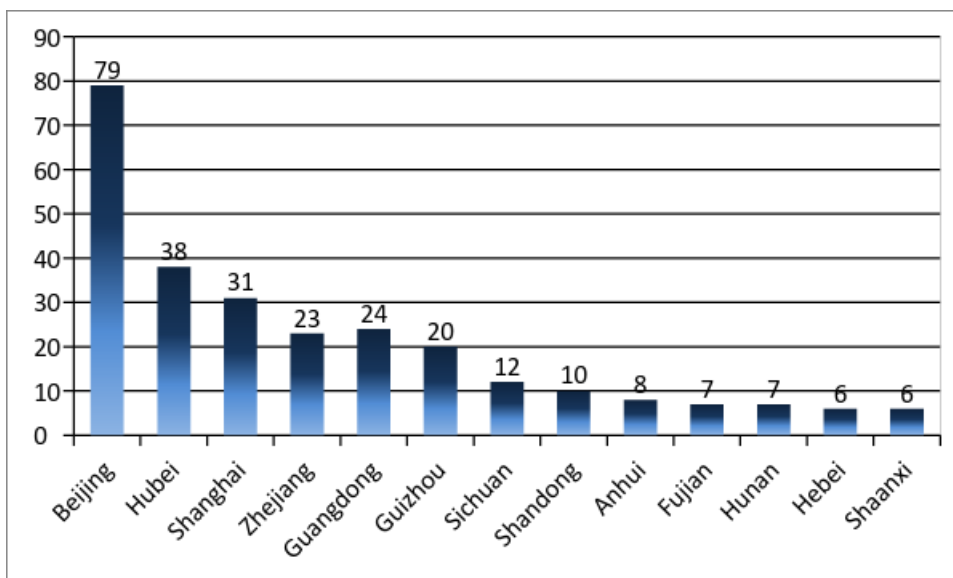
4.3 SIGNATÁŘI

Charta 08 je neodmyslitelně spjata s Liu Xiaoboem, nicméně mezi navrhovateli a signatáři Charty 08 jsou i další velmi zajímavé osobnosti, o kterých není v našem prostředí bohužel tolik slyšet. V následujícím textu se pokusím představit některé další čínské disidenty, jejichž jména jsou mezi 303 původními podpisy Charty 08 a ilustrovat tak na konkrétních případech, osudech a postojích jednotlivců charakter současného čínského disentu. Jména jsem vybírala tak, abych představila jednak zajímavé osobnosti, jednak zástupce různých profesních a sociálních skupin. Nejprve bude ale věnována pozornost sociálnímu a místnímu původu signatářů v souhrnu.

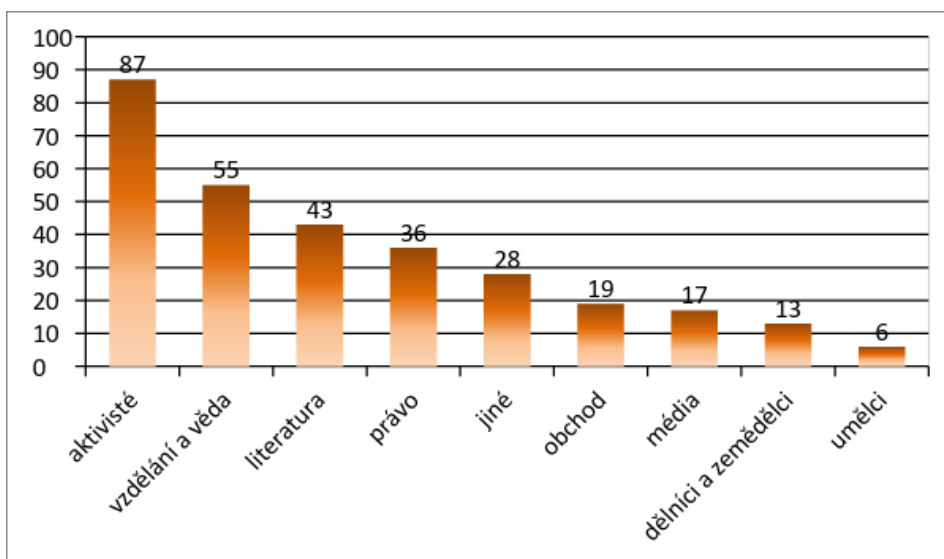
Při pohledu na podpisovou listinu, kam ke svému podpisu připojili signatáři také údaj o bydlišti a zaměstnání, můžeme udělat několik závěrů. Pro přehlednost jsem údaje zanesla do dvou grafů. Pracujeme zde s daty pocházejícími od samotných signatářů, která nejsou nijak zpětně upravována či systematicky ověřována. Uvede-li například bývalý vysoce postavený politik jako své zaměstnání „občan“ (jako je tomu u Zhao Ziyangova bývalého blízkého spolupracovníka Bao Tonga), pracovala jsem nadále pouze s kategorií, do které se sám zařadil. Stejně tomu je u geografického původu.

Graf 1 ukazuje místní původ signatářů Charty 08. Můžeme vidět, že nejvíc signatářů uvedlo jako svůj původ či bydliště hlavní město Peking (79 osob z 303, tedy 26 %). Druhou pomyslnou příčku obsadila provincie Hubei (38 signatářů). Nicméně kdyby se spojily podpisy signatářů uvádějící jako své bydliště Šanghaj (31) s provincií Zhejiang (23) do jedné skupiny, obsadila by druhou příčku právě pobřežní oblast se sousedící samosprávnou Šanghají na severu.

Jak již bylo řečeno, autoři Charty 08 nechtěli být spojováni s jakýmkoliv zahraničními vlivy, aby obhájili legitimitu svých požadavků před vládnoucím režimem i veřejností v ČLR. Z toho důvodu nejsou mezi jmény signatářů přední osobnosti čínského exilového disentu ani jiní zahraniční aktivisté a cizinci. Ti většinou vyjádřili podporu až po oficiálním zveřejnění dokumentu.

Graf 1: Místní původ signatářů Charty 08

Graf 2: Signatáři podle zaměstnání/oboru

Graf 2 odkazuje k oboru či zaměstnání, které signatáři uváděli. Nejčastěji (28,7 %) uváděli různé formy aktivismu (např. demokratický aktivista, lidskoprávní a., obhájce lidských práv, apod. ...). Druhou nejčastější oblastí (18 %) je vzdělání a věda, tj. jde o profesory, učitele a vědce. Následuje literatura (14 %), kam jsem řadila spisovatele a básníky. Významně je zastoupená také kategorie právníků a právních odborníků (11,9 %). Méně už jsou zastoupeni mezi signatáři Charty 08 obchodníci (6,3 %), žurnalisti (5,6 %), manuálně pracující zemědělci a dělníci (4,3 %) a umělci (1,2 %). Zbytek (9 %) v kategorii „jiné“ představuje marginálně zastoupené obory a osoby, které své zaměstnání neuvedly.

4.3.1 BAO TONG 鲍彤

Peking, občan 北京, 公民

Bao Tong se narodil v listopadu roku 1932 v městě Haining, v provincii Zhejiang, ale dětství strávil v Šanghaji. Už na druhém stupni základní školy/střední škole (中学 *zhongxue*) vstoupil do KS Číny a později do Oddělení Ústředního výboru KS pro východní Čínu (*Zhong-Gong Zhongyang Huadong ju* 中共中央华东局). Postupně si vybudoval postavení v rámci KS a roku 1964 se dostal do vedení Výzkumné kanceláře ústředního organizačního oddělení *Zhongyang zuzhi bu yanjiushi* 中央组织部研究室. Kulturní revoluci strávil v pracovním táboře až do roku 1978, kdy byl rehabilitován a jmenován do vedení výboru pro vědu a technologii. Později sloužil jako zástupce ředitele oddělení pro politický výzkum (策研究室). Od 80. let sloužil jako tajemník Zhao Ziyanga (赵紫阳), tehdejšího premiéra Státní rady, se kterým jako člen výboru pro přípravu ekonomických reforem spolupracoval na reformách. V roce 1987 byl zvolen do ÚV KS Číny a stal se ředitelem výboru pro přípravu reformy politického systému ÚV KS Číny. Reformní snahy výboru však ukončily události na náměstí Tian'anmen a samotný fakt, že se oba (Zhao Ziyang i Bao Tong) zastali studentů a postavili se proti použití násilí proti protestujícím. Bao Tong byl obviněn z prozrazení státních tajemství a kontrarevoluční propagandy. 25. května 1989 byl v Pekingu zatčen a následujících 7 let strávil ve vězení Qincheng, nejznámějším vězení politických vězňů v ČLR (Tang Didi 2012). Po propuštění se musel i s rodinou přestěhovat do bytu, který je pod neustálým dohledem policie. V domácím vězení je Bao Tong dodnes (*Ziyou Yazhou diantai* 自由亚洲电台 (Radio Free Asia) nedatováno)

V souvislosti s jistým uvolněním se od roku 2008 čas od času podaří nějakému zahraničnímu novináři udělat s Bao Tongem v jeho pekinském bytě rozhovor. I přes izolaci, ve které Bao Tong se svou manželkou žije, a pokročilý věk je vytrvalým a kritickým komentátorem reagujícím na aktuální dění v zahraničních médiích a na internetu. Jeho příspěvky se objevují například na internetových stránkách Rádia Free Asia,³⁴ zpravodajském serveru China Digital Times³⁵ či serveru Boxun.³⁶ Aktivně vystupoval na obranu Zhao Ziyanga a usiloval o jeho očištění a navrácení mu politických a občanských práv, a to až do jeho smrti v roce 2005. Podílel se na publikaci jeho memoárů, které vyšly v angličtině pod názvem *Prisoner of the State: The Secret Journal of Chinese Premier Zhao Ziyang* („Státní vězeň: Tajný deník čínského premiéra Zhao Ziyanga“).

³⁴ <http://www.rfa.org/>

³⁵ <http://chinadigitaltimes.net/>

³⁶ <http://boxun.com/>

Bao Tong aktivně komentuje a analyzuje zejména aktuální politické události. Kritizuje zkorumpované úředníky a byrokratický systém. Je také ostrým kritikem Mao Zedonga i Deng Xiaopinga a celého systému, který podle jeho slov nerespektuje vlastní zákony a ústavu. Je to systém, kde nevládne vláda práva. Zastává se občanských hnutí jako je *weiquan* a vyzývá občany k ochraně univerzálních hodnot jako je láska k vlasti, ochrana vlády práva a konstituční vlády (Bao Tong 2008b). Pravidelně vzpomíná ve svých textech masakr na náměstí Nebeského klidu a píše o aktivitách Matek z náměstí Tian'anmen. Velmi zajímavé jsou jeho analýzy dění v rámci Komunistické strany, protože sám byl její součástí a velmi dobře rozumí jejím vnitřním procesům.

Velmi ostře se vyjádřil k reakci vlády na Chartu 08, již považuje nejen za přehnanou, ale dokonce za protiprávní a protiústavní. Zastává se zadržených autorů a otevřeně se k signatářům hlásí (Bao Tong 2008a).

4.3.2 DING ZILIN 丁子霖

Peking, profesorka 北京, 教授

Ding Zilin se narodila 20. prosince 1936. Do roku 1989 působila jako profesorka filosofie na lidové univerzitě v Pekingu (People's University). Její jediný syn Jiang Jielian, (蔣捷連) se ve svých 17 letech stal jednou z prvních obětí masakru na náměstí Tian'anmen. Večer 3. června projížděl se spolužákem na kole ulicemi Pekingu a byl zasažen kulkou do zad. Zemřel v sanitce cestou do nemocnice, jak Ding Zilin později zjistila, když začala pátrat po okolnostech synovy smrti. Během pátrání se setkávala s příbuznými dalších obětí, které potkal podobný osud, a to ji motivovalo k založení organizace **Matky z Tian'anmenu** (*Tian'anmen muqin* 天安门母亲). Jejím cílem je sdružovat rodiny obětí a tláčit na vládu, aby vyšetřila a potrestala viníky masakru na náměstí Nebeského klidu. Hlavní odpovědnost za masakr přisuzují *Deng Liyangovi* 邓李杨, tedy trojici politiků *Deng Xiaopingovi* 邓小平, *Li Pengovi* 李鹏 a *Yang Shangkunovi* 杨尚昆, kteří údajně stáli za rozhodnutím poslat proti studentům armádu (MacKinnon 1999). Jak sama Ding Zilin tvrdí, byla až do tragické události ztráty syna přesvědčená a oddaná členka strany. Díky těmto událostem se z ní ale stala ostrá kritička režimu. Dva roky po událostech (v r. 1991) v reakci na Li Pengovo prohlášení, kde označil události na Tian'anmen za kontrarevoluční spiknutí a prohlásil, že si příbuzní obětí nepřejí zveřejnit jejich jména, začala sbírat jména obětí a informace o tom, jak zemřeli (Schiller 2009). K dnešnímu dni se podařilo získat jména a informace o 202 obětech masakru (Liu-Si sinanzhe mingce 六四死难者名册 [Seznam obětí masakru 4. června] 2011).

Tian'anmenské matky každý rok u příležitosti výročí protestu posílají vládě otevřený dopis, ve kterém znovu opakují své požadavky, aby byly události prošetřeny a viníci potrestáni.

Vláda každoročně dopis odmítá.³⁷ Členové organizace jsou pod dohledem, jejich telefony jsou často odposlouchávány a nezřídka jsou na ně nasazováni policisté v civilu, aby kontrolovali jejich aktivitu. Někteří aktivisté, kteří obhajovali prošetření událostí, jako například Qi Zhiyong (齐志勇) nebo Yang Qiuyu (杨秋雨), byli dokonce vzati do vazby, nebo jsou v dlouhodobém domácím vězení. Každoročně je některým aktivistům na začátku června, v období před výročí událostí, bráněno v jakýchkoliv aktivitách připomínající masakru (Saiget 2010).

Ding Zilin žije již přes dvacet let pod policejním dohledem, od února 2000 pod neustálým. Po té, co se začala angažovat ve vyšetřování událostí na náměstí Nebeského klidu, přišla ona a později i její manžel o místo na univerzitě (byli přinuceni odejít do předčasného důchodu). Byla několikrát uvězněna a vyslýchána. Kromě kritiky vlastní vlády, kritizuje také mezinárodní společenství, že na zjevné porušování lidských práv v ČLR reaguje nedostatečně a navazuje s čínským režimem kontakty (M. Liu 2009). Roku 2003 byla nominována na Nobelovu cenu míru.

4.3.3 ZHANG ZUHUA 张祖桦

Peking, ústavní právník 北京, 宪政学者

Zhang Zuhua je přední čínský disident a jeden z hlavních navrhovatelů Charty 08. Narodil se 20. prosince 1955 v Danyangu (provincie Jiangsu), vystudoval politologii na univerzitě v Nanchongu (Sichuan) a získal bakalářský titul v oboru filosofie. Během studií vstupuje do komunistického svazu mládeže, kde zastává až do konce 80. let různé funkce a je zvolen do shromáždění lidových zástupců pro provincii Sichuan a město Nanchong. Roku 1989 se účastnil protestů na Náměstí nebeského klidu, na základě čehož byl z komunistického svazu mládeže vyloučen. Od té doby se zabývá problematikou čínské modernizace. Je spoluautorem knihy *Zhuanxingji de Zhongguo – shehui bianqian* 转型期的中国——社会变迁 („Čína v období transformace – změny ve společnosti“), která vyšla v zahraničí. Na počátku 90. let se vrací na univerzitu a studuje právo, přičemž se nejvíce zajímá o západní pojetí konstitucionalismu. Na sklonku tisíciletí mu vycházejí další knihy *Xianzheng Zhongguo* 宪政中国 („Čína ústavní“), *Zhongguo xuyao shenme yang de zhengfu* 中国需要什么样的政府 („Jakou vládu potřebuje Čína“) a *Zhongguo laobaixing de quanli* 中国老百姓的权利 („Práva lidu v Číně“).

Od roku 2000 se zapojuje v demokratizačním hnutí a hnutí za obranu občanských práv.

Mezi jeho další texty patří například *Zhongguo zhengzhi gaige de zongti mubiao shi jianli xianzheng minzhu tizhi* 中国政治改革的总体目标是建立宪政民主体制 („Hlavní cíl politiky reformy je založení konstituční demokracie“), *Zenyang zai Zhongguo jianli xianzheng minzhu*

³⁷ Letos (2015) poprvé otevřený dopis nebyl poslán. Podle slov Ding Zilin, Matky z Tian'anmenu ztratily víru v to, že by režim chtěl události masakru prošetřit a nechtějí se nadále ponížovat. (Fang Zheng 2015)

tizhi 怎样在中国建立宪政民主体制 („Jak založit konstituční demokracii v Číně?“), Lun „minzhu xingguo“ 论“民主兴国” („O oživení země demokracií“), Zhongguo guojia jiegou gaige: cong danyizhi dao lianbangzhi 中国国家结构改革: 从单一制到联邦制 („Reforma čínského státního uspořádání: Od unitárního systému k federaci“), Zhongguo dalu de zhengzhi gaige yu zhidu chuangxin 中国大陆的政治改革与制度创新 („Politická reforma v pevninské Číně a inovace systému“), Zhongguo gongmin shehui de xingqi 中国公民社会的兴起 („Vznik čínské občanské společnosti“) (Boxun 2012).

Je jedním z hlavních autorů Charty 08, pročež je od roku 2008 v domácím vězení v Pekingu. Ač pod dohledem, přesto často přispívá do médií v zahraniční a Hongkongu.

4.3.4 JIANG QISHENG 江棋生

Peking, vědec 北京, 学者

Jiang Qisheng se narodil 6. listopadu 1948 v provincii Jiangxi. Během Kulturní revoluce byl součástí Rudých gard. Období 1968-72 strávil, stejně jako většina jeho vrstevníků, na venkově, kde se věnoval zemědělství, měl na starosti promítání filmů na vesnici nebo pracoval jako dělník v továrně na zpracování masa. Když byly roku 1977 obnoveny přijímací zkoušky na vysoké školy, začal studovat aerodynamiku a v letech 1985-88 vyučoval na univerzitě Qinghua. Studentské protesty na konci 80. let přerušily jeho doktorské studium filosofie na Pekingské univerzitě. Aktivně se zapojil do studentského hnutí, čímž se odsoudil k pobytu ve vězení Qisheng od září 1989 do února 1991. Po propuštění z vězení nadále otevřeně vyjadřoval své kritické názory a psal články pro zahraniční tisk a byl znovu zatčen a odsouzen za „podněcování k podvracení státní moci“, a to bezprostředně po tom, co napsal a šířil otevřený dopis s názvem *Dianran wanqian zhuguang, gong ji Liu-si yinghun* 点燃万千烛光, 共祭六四英魂 („Zapalme nesčetné svíce a společně uctěme duše z 4. června“), ve kterém připomíná desáté výročí události na náměstí Tian'an men a vyzývá spoluobčany k zapálení svící večer 3. června (Jiang 1999). Tentokrát strávil ve vězení 4 roky (1999-2003) (Qiang Xiao 2009).

Je autorem knihy *Kanshousuo zaji* 看守所杂记 (2005), která vyšla anglicky pod názvem *My Life in Prison* („Můj život ve vězení“) a je považována za jedinečný a podrobný zdroj informací o čínském vězení.

Podle Jiang Qishenga usilují autoři Charty o vytvoření občanské společnosti v Číně, aby se z pouhých subjektů stali aktivní občané. Nepovažují se za populisty ani reformisty, ale hledají inspiraci u osobností, jako byl Alexandr Solženicyn, Václav Havel nebo Adam Michnik (Qiang Xiao 2009).

Jiang Qisheng byl jeden z těch, kdo nepodepsali výzvu za propuštění Liu Xiaoba, protože, podle jeho vlastních slov, je užitečnější bojovat proti režimu na svobodě (Mirsky nedatováno).

4.3.5 WOESER [ÖSER] 唯色

Tibet, spisovatelka 西藏, 作家

Woeser je tibetská básnířka, spisovatelka, v současné době známá zejména jako aktivistka a bloggerka.

Její celé tibetské jméno je Tsering Woeser. Narodila se roku 1966 ve Lhase, a je ze tří čtvrtin Tibetanka. Vystudovala čínskou literaturu na univerzitě v Chengdu, kde absolvovala roku 1988 a po té pracovala jako novinářka v Tibetu (v Kardze a ve Lhase). Roku 1999 vydala svou první básnickou sbírku *Xizang zaishang* 西藏在上 („Tibet nade mnou“) a dostala příležitost studovat na Lu Xunově literárním institutu v Pekingu. Kniha *Xizang Biji* 西藏笔记 („Zápisky z Tibetu“), která je vlastně sbírkou kritických esejů, byla kvůli zmínkám o dalajlamovi krátce po publikaci roku 2003 označena za závadnou a v Číně zakázána (Woeser 2014). Krátce na to byla Woeser vyloučena ze Svazu spisovatelů a přišla o zaměstnání. Přestěhovala se do Pekingu a začala psát na internet a pro zahraniční média. Její ostatní knihy a básnické sbírky od té doby vycházejí na Taiwanu. Jmenujme například *Forbidden Memory*, publikaci o Kulturní revoluci v Tibetu doplněnou fotografiemi, které pořídil její otec (Ragged Banner Press 2008). V současnosti žije s manželem Wang Lixiongem, rovněž spisovatelem a aktivistou, v Pekingu.

Woeser se aktivně angažuje za záchranu tibetského kulturního dědictví. Je velmi aktivní bloggerka a esejistka. Například příspěvky na jejím twitterovém profilu se kriticky zabývají současnou situací v ČLR, zejména ve vztahu k lidským právům a situací v autonomní oblasti Tibet. Podává zprávy o sebeupalování (*zifen* 自焚) Tibetanů, ničení přírody, čínské (hanské) imigraci do Tibetu apod. Během nepokojů v Tibetu 2008 byl její blog (*Invisible Tibet*³⁸) jedním z nejsledovanějších a nejspolehlivějších zdrojů informací o aktuálních událostech v Tibetu. Woeser píše všechny své texty čínsky, což by umožňovalo šířit povědomí o problémech Tibetu mezi čínské občany, ale její blogy jsou v ČLR blokovány a ona sama je spravuje prostřednictvím zahraničních proxy serverů (The Economist 2012).

Získala několik mezinárodních ocenění zejména v souvislosti se svou novinářskou činností a boji za lidská práva v Tibetu. Poslední ocenění, mezinárodní ocenění pro ženy za odvalu (*International Women of Courage Award*), získala na jaře 2013, ale stejně jako v předchozích případech, si ho nepřijela osobně převzít z rukou první dámy Spojených států, Michelle Obamové, na slavnostní ceremonii ve Washingtonu, protože jí čínské autority odmítají vydat cestovní pas a v době konání ceremonie ji držely v izolaci (Mudie 2013).

³⁸ Blog *Invisible Tibet* (*Kanbujian de Xizang* 看不见的西藏) <http://woeser.middle-way.net/> Existuje také český blog, který se zabývá překlady jejích textů (článků i poezie) do češtiny (Neviditelný Tibet nedatováno).

4.3.6 LIAO YIWU 廖亦武

Sichuan, spisovatel 四川, 作家

Básník, prozaik a hudebník Liao Yiwu (známý také jako Lao Wei) se narodil 4. srpna 1958 v Yantingu v provincii Sichuan. Jeho rodiče se rozvedli na počátku Kulturní revoluce, aby „chránili“ děti od třídního původu otce (učitele), který byl označen za „kontrarevolucionáře“.

Po Kulturní revoluci, kdy v Číně začaly vycházet překlady západní literatury, propadl Lia Yiwu literatuře a začal psát vlastní poezii. Neuspěl v přijímacích zkouškách na univerzitu, začal psát pro literární časopisy, nejprve oficiální, ale když byl za uveřejněné básně „Žluté město“ (*Huang cheng* 黄城) a „Modla“ (*Ouxiang* 偶像) (1989) kritizován v kampani za nápravu stylu práce, rozhodl se nadále psát už jen pro časopisy neoficiální (Nezbeda 2013).

Bezprostředně po té, co se dozvěděl o událostech na náměstí Nebeského klidu (1989) napsal báseň „Krveprolití“ (*Da tusha* 大屠杀), která se šířila ve formě audio nahrávky po celé zemi. Na počátku roku 1990 byl zadržen a odsouzen ke čtyřem letům vězení (Day 2004). Ve vězení propadal depresím a dvakrát se pokusil o sebevraždu. Po návratu „na svobodu“ se ho rodina i jeho přátelé stranili. Hodně pil, toulal se po putykách a čajovnách v Chengdu, živil se hraním na flétnu, čemuž se naučil ve vězení od svého spoluvězně, buddhistického mnicha, a sbíral příběhy lidí, které potkával. Na základě rozhovorů s lidmi na okraji společnosti vznikla kniha „Hovory se spodinou“ (*Zhongguo diceng fangtan lu* 中国地层访谈录), která vyšla v cenzurované podobě poprvé roku 2001, ale poté byla úřady stažena. Liao Yiwu se ocitl na „černé listině“ (*heimingdan* 黑名单). Některé části (jednotlivé rozhovory) vycházely samostatně ať už v čínštině nebo v překladech po celém světě.

Podle jeho vlastních slov, byla hlavní motivace emigrace právě nemožnost svobodně a necenzurovaně publikovat v Číně. O Liao Yiwuovy texty byl zájem v zahraničí a nechtěně tak na sebe přitahoval pozornost čínských úřadů. Roku 2008 se tedy definitivně rozhodl emigrovat do Německa, kde žije dodnes.

Považuje se za anarchistu, kterému byla vždy politika cizí a chová k ní odpor. Jak tvrdí, nikdy nechtěl s komunistickou stranou bojovat, ale šlo mu jen o tvorbu (Nezbeda 2013).

Mezi jeho další významné knihy patří: *Dizhen fengrenyuan – Sichuan 5 yue 12 ri dadi dizhen jishi* 《地震疯人院 – 四川 5 月 12 日大地震记事》 (Blázinec pro otřesené – Záznamy o velkém zemětřesení v Sichuanu 12. května) (2009), *Shangdi shi hongse de* 《上帝是红色的》 („Bůh je rudý“) (2001) o perzekuci křesťanů v ČLR, *Wo de zhengci* 《我的证词》 „Moje svědectví“ (2011) o jeho pobytu ve vězení, *Zidan yapian – Tian'anmen datusha de shengsi gushi*

《子弹鸦片 – 天安门大屠杀的生死故事》 „Kulky a opium – Život a smrt na náměstí Nebeského klidu“ (2012).³⁹

4.3.7 YAO LIFA 姚立法

Hubei, volební odborník 湖北, 选举专家

Yao Lifa, první úspěšný samostatný kandidát do lidového kongresu na okresní úrovni v Číně se narodil roku 1958 ve městě Qiangjiang v provincii Hubei. Původně učitel na základní škole započal svou první volební kampaň roku 1987, kdy byly zákonem poprvé umožněny samostatné kandidatury do úřadů na okresní úrovni. Trvalo mu 12 let, než konečně v listopadu roku 1998 uspěl a byl zvolen do 4. lidového shromáždění (四大) a stal se tak prvním přímo zvoleným zástupcem (nikoliv jmenovaným). Během následujících pěti let byl velmi aktivním zastupitelem, což dokazuje mimo jiné i fakt, že z celkového počtu 459 návrhů, názorů a kritik jich jen on sám vznesl 187. Organizoval také průzkum, během něhož zjistil, že většina (cca 57 %) všech zvolených předsedů a více předsedů ve vesnických volbách roku 1999 byla během třech let propuštěna (Fewsmith 2004).

Roku 2003 spolu s dalšími 40 lidmi usiloval o navržení na kandidaturu do qianjianského městského lidového shromáždění. 32 z nich se skutečně stalo kandidáty, nicméně v kontroverzních volbách, nikdo z nich neuspěl, pravděpodobně proto, že kongres nechtěl trpět 32 všetečných zastupitelů stejného charakteru jako Yao Lifa (Fewsmith 2004, 3).

Roku 2007 o něm napsal novinář Zhu Ling biografickou knihu „Já oponuji: příběh o tom, jak jeden lidový zastupitel vstoupil do politiky“ *Wo fandui: yi wai Ren-Da daibiao de canzheng chuanqi* 我反对: 一外人大代表的参政传奇), která popisuje jeho dvanáctiletý boj o zvolení do lokální správy. Kniha byla však v Číně zakázána.

Média ho označují jako „Čínského budoucího skutečného parlamentního zastupitele“ (*Zhongguo weilai daiyishi de xianshi daibiao* 中国未来代议士的现实代表) (nedatováno).

Od roku 1999 se věnuje školení nezávislých kandidátů po celé zemi, čímž podporuje zájem občanů o politiku na lokální úrovni a mnoha kandidátům pomohl v kampani za zvolení.

Od roku 2011, kdy byl 10 týdnů zadržován policií, aniž by informovala jeho příbuzné, byl pod přísným dohledem, kdy mu byl umožňován pouze pohyb do školy, kde vyučoval (Hutzler 2012). Podle jeho manželky chtěli těmito opatřeními úřady zabránit jejímu muži, aby znovu nekandidoval v blížících se volbách (South China Morning Post 2011).

³⁹ Některé jeho knihy vyšly i v českých překladech. Kniha „Hovory se spodinou“ vyšla v českém překladu Zuzany Li (Mladá Fronta 2013) a „Kulky a opium. Život a smrt na náměstí Nebeského klidu“ vyšla roku 2014 v překladu Bohumila Smila.

Yao Lifa je však od roku přelomu září a října 2014 nevěstný. Poslední aktivity na jeho twitterovém účtu (Twitter 2014) a blogu jsou ze září 2014, kde upozorňoval na nezákonné volby zástupců do vesnických výborů v Hunanu (Yao Lifa 2014).

4.3.8 ZHANG SIZHI 张思之

Peking, právník 北京, 律师

Zhang Sizhi známý jako „právník svědomí“ patří k hnutí *weiquan*. Narodil se v listopadu roku 1927 v Zhengzhou (Henan). Po absolvování práv na univerzitě v Chaoyangu se stal soudcem (1949) v Pekingu a vstoupil do strany. V důsledku kampaně proti pravičákům byl poslán na 15 let na venkov (1957-1972). Pak se vrátil do Pekingu, kde působil nejprve jako učitel na vyšším stupni základní školy. Až roku 1979 začal znovu vykonávat advokátní praxi. Jeho prvním velkým případem byla obhajoba Gangu 4. Roku 1980 se stal více prezidentem pekingského svazu právníků, zároveň působil v poradně právní kanceláře v Pekingu. Roku 1988 zakládá časopis *Zhongguo lüshi* 《中国律师》 (Čínští právníci) (Law School of the Central University of Finance and Economics 2006). Později začal vyučovat práva na Ústřední škole financí a ekonomie a dodnes působí v právní firmě Wu, Luan, Zhao a Ge.

Je považován za jednoho z nejlepších čínských právníků a je známý zejména pro obhajoby disidentů ve velkých politických kauzách. Mezi jeho nejznámější případy jsou obhajoby Wei Jingshenga (1996) a Bao Tonga (1992).

4.3.9 LI DATONG 李大同

Peking, novinář 北京, 记者

Li Datong se narodil roku 1952 v Sichuanu. Během Kulturní revoluce byl poslán do Vnitřního Mongolska, kde se živil jako pastevec a strávil zde 11 let. Aniž by vystudoval vysokou školu, vstoupil roku 1979 do deníku China Youth Daily (*Qingnian baoshe* 青年报社), kde začínal jako řadový novinář. Během 10 let povýšil na editora a vedoucího oddělení, ale dobře začatou kariéru ukončil rok 1989 a protesty na náměstí Tian'anmen, kterých se aktivně účastnil. Bylo mu zakázáno vykonávat novinářskou praxi po dobu 5 let. Roku 1995 se však vrací a zakládá týdenní přílohu „Bod mrazu“ (*Bingdian* 《冰点》) deníku China Youth Daily (Zhu Yanrong 2005), která si rychle získala popularitu. Přinášel reportáže zabývající se všemi oblastmi současné čínské společnosti. Bod mrazu bývá často označován jako médium, které hraje s cenzory hru o tom, kam až lze v žurnalistice a kritice vlády zajít.

S cenzory měl týdeník mnoho konfliktů, ale až 24. ledna 2006 byla ukončena jeho činnost kvůli článku profesora dějin Yuan Weishiho (袁伟时) ze Sun Yatsenovy univerzity o Boxerském povstání, který kritizoval učebnice dějepisu používané na základních školách za jejich neúplný

výklad dějin a slepý nacionalismus namířený proti cizincům (Pan 2006). Činnost týdenní přílohy byla v březnu znovu obnovena, ale již bez Li Datonga a fejetonistky Lung Yingtai.

Je známý svou kritikou cenzury v Číně, kterou se zabývá i v knize „Příběh Bodu mrazu“ (*Bingdian de gushi* 冰点的故事) (2005). Roku 2006 mu vyšla další publikace „Vliv zpravodajství na každodennost“ *Yong xinwen yingxiang jintian* 用新闻影响今天.

5. CHARTA 08 A CHARTA 77

Charta 08 i Charta 77, bývají často spojovány a srovnávány, a to v první řadě proto, že samotní tvůrci Charty 08 se otevřeně hlásí k dědictví své o 30 let starší sestry a tedy k myšlenkovému vlivu československého disentu. Neoficiální překlady Havlovy *Moci bezmocných* stejně jako jiné další publikace a eseje o disentu v zemích bývalého východního bloku se dostaly do Číny a inspirovaly na počátku 90. let disent místní, jak vzpomíná v rozhovoru pro týdeník Respekt Liao Yiwu (Nezbeda 2013, 82-3).

Československo v době, o které budeme mluvit, bylo *kvazitotalitním* režimem⁴⁰. Jako součást východního bloku procházelo obdobím normalizace⁴¹, které nastalo po intervenci vojsk Varšavské smlouvy v srpnu 1968.

Charta 77 vzniká po helsinské konferenci (1975), kde delegace Československé socialistické republiky stvrdila svým podpisem dodržování „Mezinárodního paktu o občanských a politických právech“ a „Mezinárodního paktu o hospodářských, sociálních a kulturních právech“ a tedy dodržování lidských práv a svobod (Císařová and Prečan 2007, 1). Obě dohody byly od března 1976 součástí Československé sbírky zákonů. Nedlouho po podpisu helsinských smluv se konal slavný proces s kapelami The Plastic People of the Universe a DG 307 (1976), který mobilizoval český disent v čele s Václavem Havlem a dalšími pozdějšími tvůrci Charty 77. Pamětníci často vzpomínají na to, jak se za hudebníky, kteří podle jeho osobního názoru, hrají hudbu, co jeden vydrží poslouchat maximálně deset minut, postavil i ideový vůdce československého disentu, tehdy sedmdesátiletý filosof Jan Patočka (1907-1977).

Úvodní prohlášení Charty 77 bylo vydáno 1. ledna 1977 a podepsalo ho 241 československých občanů (Havel, Deset tezí o Chartě 2007). Charta 77 sama sebe definuje jako nepolitické uskupení, které neusiluje o svržení režimu, ale chce s ním vést dialog a vyvěrá z pocitu občanské odpovědnosti za situaci ve společnosti:

„CHARTA 77 je volné, neformální a otevřené společenství lidí různých přesvědčení, různé víry a různých profesí, které spojuje vůle jednotlivě i společně se zasazovat o respektování občanských a lidských práv v naší zemi i ve světě.

CHARTA 77 není organizací, nemá stanovy, stálé orgány a organizačně podmíněné členství. Patří k ní každý, kdo souhlasí s její myšlenkou, účastní se její práce a podporuje ji. ...

⁴⁰ *Kvazitotalitarismus* je podkategorií nedemokratického a komunistického režimu. Odkazuje k zemím východní Evropy před pádem komunismu. J. J. Linz pro ně používá termín „režimy posttotalitní“, ale Balík a Kubát tento přístup kritizují, protože nelze něco nazývat „post-“, když to oně fáze nedosáhlo. Proto používají termín „kvazi-totalitní“, který vystihuje úsilí o dosažení totality, ale nedaří se mu to. Zároveň se ale nejedná se o režim autoritářský (Balík and Kubát 2012).

⁴¹ Jde o obnovení (normalizaci) poměrů na základě marxismu-leninismu a obnovení vedoucí funkce komunistické strany.

CHARTA 77 není základnou k opoziční politické činnosti. ... Nechce tedy vytyčovat vlastní program politických i společenských reforem či změn, ale vést v oblasti svého působení konstruktivní dialog s politickou a státní mocí, zejména tím, že bude upozorňovat na různé konkrétní případy porušování lidských a občanských práv, připravovat jejich dokumentaci, navrhnout řešení, předkládat různé obecnější návrhy směřující k prohlubování těchto práv a jejich záruk, působit jako prostředník v případných konfliktních situacích, které může bezpráví vyvolat, apod.“ (Císařová and Prečan 2007, 3).

Václav Havel později (Deset tezí o Chartě 2007, XX) definoval Chartu 77 jako „*hnutí za lidská práva, v němž se jeho účastníci neangažují jako stoupenci té či oné politické koncepce, ale prostě jako lidé, kterým není lhostejný osud jejich země i světa a kteří se rozhodli, vedeni touhou po vlastní mravní integritě, říkat o něm nahlas pravdu.*“ Charta 77 tedy již od počátku usilovala o vytvoření jakéhosi neformálního společenství, které bude usilovat o dodržování lidských práv.

Od roku 1978 fungoval Výbor na obranu nespravedlivě stíhaných (VONS), který mapoval případy nespravedlivě stíhaných, vězněných a jinak perzekuovaných osob, pomáhal jim a o všech případech vypracovával tzv. sdělení, která zveřejňoval doma i v zahraničí díky kontaktům se zahraničními tiskovými agenturami. Členové VONSu byli sice všichni signatáři Charty 77, ale protože Charta 77 nebyla definována jako organizace, nemohl se stát její součástí (Pažout 2007, 156).

Téhož roku začíná také vycházet periodikum *Infoch* (Informace o Chartě 77), které zveřejňovalo všechny dokumenty Charty 77, sdělení VONSu, texty, prohlášení, petice, dopisy, fejetony, rozhovory, záznamy z besed, reportáže. Vydavatel a myšlenkový otec Infochu, Petr Uhl, byl krátce po jeho založení uvězněn a redakci tak převzala na dlouhých 5 let jeho žena Anna Šabatová (Uhl 1998, 9). Infoch spolupracoval s exilovými časopisy, které vydávaly jeho fragmenty, např. Palach Press v Londýně (Jan Kavan), římské Listy (Jiří Pelikán), pařížské Svědectví (Pavel Tigrid). Spolupracoval rovněž se zahraničními tiskovými agenturami, zejména AFP a ANSA. Jeho obsah se objevoval i v komentářích rádia Hlas Ameriky (Ivan Medek), byl zdrojem informací amerického ministerstva zahraničí o stavu lidských práv v Československu apod. (Uhl 1998, 15-6).

Bezprostřední reakce poněkud zaskočeného režimu na vznik Charty 77 byly tvrdé represe jejích tvůrců a výsledky signatářů. Václav Havel, Ludvík Vaculík a Pavel Landovský byli zatčeni již 6. ledna 1977. Další zatýkání a výsledky následovaly. První obětí, která doslova zaplatila životem, se stal již zmíněný filosof a jeden z hlavních tvůrců Charty 77, Jan Patočka. Po několikahodinovém výslechu StB zkolaboval a zemřel. Jeho pohřeb na Břevnově se i přes snahy StB minimalizovat účast veřejnosti, stal významným projevem odporu proti režimu. Prvních 241 signatářů postupně podstoupilo několikahodinové výslechy a u většiny byly provedeny i domovní prohlídky, nicméně trestně stíháni byli nakonec „jen“ autoři a iniciátoři Charty 77.

Někteří však byli stíháni a odsouzeni v jiných kauzách a procesech, například za kontakt s exilem (Václav Havel, Jiří Lederer a Ota Ornest).

Charta 77 vyvolala velký ohlas v zahraničí. Pavlu Kohoutovi, jednomu z autorů Charty, se podařilo (skrže prostředníky) domluvit s několika velkými zahraničními deníky, že 7. ledna 1977 současně otisknou celé znění *Prohlášení Charty 77* spolu se seznamem jejích signatářů. Tato zahraniční pozornost zaskočila StB, které nejen že až do zadržení Václava Havla, Pavla Landovského a Ludvíka Vaculíka 6. ledna 1977 při cestě na zasedání Federálního shromáždění za účelem předání dokumentu, celý text *Prohlášení Charty 77* unikl, ale nezachytila ani plán jejího zveřejnění v zahraničních denících (Blažek 2007, 228-230).

Z vůle ÚV KSČ byla spuštěna rozsáhlá mediální kampaň proti signatářům Charty 77, která na několik následujících měsíců ovládla domácí média. Lidé na svých pracovištích podepisovali protestní rezoluce proti „pamfletu Charty 77“, aniž by měli možnost se s textem dokumentu seznámit (Blažek 2007, 230). Autoři Charty byli označováni jako „ztroskotanci a samozvanci“, kteří jsou „svolní propůjčit svá jména třeba čertu“, „agenti antikomunistických centrál“, „skupiny neohrožených škrabálek“ apod. (Rudé právo 1977). „Hanopis“ Charty 77 organizovaně odsoudili umělci a veřejné osobnosti, kteří na shromáždění v Národním divadle 28. ledna 1977 vyjádřili podporu režimu. Provolání „Za nové tvůrčí činy ve jménu socialismu a míru“, ke kterému se tehdy umělci veřejně hlásili, je dnes běžně označováno jako tzv. „Anticharta“.

Jacques Rupnik zdůrazňuje tři důležité rysy Charty 77, které ji povýšily z pomíjivého manifestu reagující na konkrétní situaci v konkrétním čase na nositelku univerzálních hodnot, která oslovila (a oslovuje dodnes) lidi napříč zeměmi a kulturami a vrátila tak „střední Evropu na politickou mapu Evropy“. Je to v prvé řadě politická filosofie Jana Patočky a Václava Havla, která staví etiku nad politiku a definuje krizi moderní civilizace. Dále je to pojetí vlády práva a občanské společnosti jako nezbytného základu každé demokratické obce a zapojení československého disentu do mezinárodních diskusí v 80. letech o zabránění rozdělení Evropy s důrazem na evropskou kulturu a hodnoty, které přesahují hranice jednotlivých států (Rupnik 2007, 30-1).

Charta 77 a zprávy o represí signatářů, zejména pak s další represí členů VONSu, jehož pět členů bylo odsouzeno a uvězněno roku 1979, mezi nimi i dva mluvčí Charty 77 (Jiří Dienstbier a Václav Benda) vyvolala mezinárodní solidaritu. Různými formami ji podpořili zahraniční a mezinárodní instituce, organizace i jednotlivci. Zastaly se jí organizace na obranu lidských práv jako Amnesty International, Helsinki Watch, Help and Action, Mezinárodní výbor proti represím (Pažout 2007). V Paříži vzniká Mezinárodní výbor na podporu zásad Charty 77 a ve Stockholmu Nadace Charty 77, která pomáhala českému disentu (nejen) po technické stránce a dodávala tiskárny, magnetofony, kopie zakázaných filmů, později i první počítač s podporou české abecedy atd. Díky této podpoře byl československý disent z východoevropských zemí po

technické stránce nejdál (Janouch 2007). Charta 77 posílila vztahy mezi disidenty v zemích sovětského bloku. Například polští aktivisté Adam Michnik a Jacek Kuroń, členi Výboru na ochranu dělníků (KSS-KOR), zahájili před začátkem procesu s členy VONS 3. října 1979 týdenní hladovku, maďarští intelektuálové podepisovali petice apod. Důležitý byl ale i kritický přístup komunistických stran v západní Evropě (např. KS Itálie, Španělska, Velké Británie nebo Francie), které reagovaly odmítavě na represe proti signatářům Charty 77 (Pažout 2007, 159). Posílila vztahy s českým exilem, který vydával v zahraničí časopisy a knihy v ČSSR nepublikovatelné.

A právě mohutná mezinárodní pozornost pravděpodobně zapříčinila, že se nakonec upustilo od trestního stíhání signatářů Charty (Blažek 2007).

To byl však pouze začátek Charty 77. To, o co usilovala, a po čem volala, tedy aktivitě občanů, probuzení jejich občanské odpovědnosti se postupně během 80. let začalo realizovat. Vznikalo mnoho nezávislých iniciativ zaměřených na odlišná témata, například České děti, Hnutí za občanskou svobodu, Český helsinský výbor, Polsko-československá solidarita, Mírový klub Johna Lennona, Demokratická iniciativa, Pražské matky, Společnost za veselejší současnost, ... (Drda 2008).

5.1 CO MAJÍ OBĚ CHARTY SPOLEČNÉHO A V ČEM SE LIŠÍ?

Je nezbytné si uvědomit, že srovnáváme na první pohled třeba podobné dokumenty, reagující na obdobnou situaci, ale v historicky, kulturně a společensky velmi odlišných prostředích a situacích.

Mnohé bylo již naznačeno v jednotlivých kapitolách. Na prvním místě je třeba zdůraznit, že to, co považujeme za Chartu 77 je vlastně „Prohlášení Charty 77“, které je jakýmsi ustavujícím dokumentem, k jehož ideálům se hlásí jeho signatáři. Mluvíme-li tudíž dnes o Chartě 77 (dokumentu), často máme na mysli právě „Prohlášení Charty 77“.

Důležitý rozdíl, který je patrný už při četbě obou dokumentů, se týká jeho formy. Charta 77 poukazuje na konkrétní problémy plynoucí z nedodržování vlastních zákonů, ale obsahem svého „prohlášení“ se definuje jako neformální sdružení osob, které budou bojovat za nápravu a budou dokumentovat porušování zákonů vládou. Je tak jakýmsi zakládajícím dokumentem, který vládě neradí, co by měla a neměla dělat konkrétně, ale deklaruje svůj nesouhlas se současnou situací a oznamuje svůj vznik. Naproti tomu autoři Charty 08 přicházejí s konkrétními návrhy toho, co by se mělo udělat. Volají po konkrétních změnách politického systému (jako je pluralita, demokracie, znárodnění armády ...) a navrhují možná řešení a východiska.

Charta 77 i Charta 08 požadují po svých vládách dodržování vlastních zákonů (Ústavy) a mezinárodně platných dohod, které podepsaly a ratifikovaly. Své požadavky tak opírají o legitimitu založenou na mezinárodním právu. Samy sebe definují apoliticky a nenásilně. Volají

po dialogu a nápravě systému. Neusilují tedy o jeho svržení nebo nahrazení (alespoň explicitně tedy ne). Mají tak potenciál oslovit široké spektrum občanů.

Oba dokumenty okamžitě upoutaly pozornost zahraničních médií a spustily mezinárodní vlnu solidarity, zejména po té, co oba režimy spustily perzekuce vůči jejím tvůrcům. Chartu 08 podpořily organizace zabývající se dlouhodobě lidskými právy jako Human Rights Watch, Amnesty International, Human Rights in China, český Helsinský výbor a mnoho dalších. Nejvýznamnějším projevem solidarity s Chartou 08 a čínskými disidenty však bylo udělení Nobelovy ceny míru Liu Xiaoboovi.

V obou případech je důležitá také podpora ze zahraničí a komunikace s exilem, který v zahraničí lobbuje za dodržování lidských práv ve své vlasti. Publikuje časopisy, vydává knihy, organizuje různé aktivity na podporu domácího disentu a lidských práv. Čína má v této oblasti výhodu v tom, že existují početná čínská společenství po celém světě. Centry boje proti komunistickému režimu v ČLR jsou tradičně Taiwan, Singapur a Hongkong, kde vycházejí například knihy autorům v ČLR zakázaným a kam také často směřují první kroky emigrantů. Útočiště čínským emigrantům poskytují tradičně taky Spojené státy, ale i Skandinávské země. Význam exilu tkví v tom, že se skrze komunikaci s ním dostávají ven i dovnitř aktuální cenné informace.

Důležitý nástroj, který do velké míry usnadňuje a formuje aktivity čínského disentu je internet a celkový vývoj moderních technologií. Ještě nikdy nebyla komunikace a publikace tak rychlá a snadná. Zatímco Charta 77 se šířila opisy a její podpisy byly sbírány na separátní listy papíru, Charta 08 má své oficiální internetové stránky, kde ji také může kdokoli z pohodlí svého domova podepsat. Nutno však podotknout, že Čína má zároveň nejpropracovanější systém kontroly a cenzury internetu. Veškeré aktivity na čínském internetu jsou monitorované, funguje systém filtrace citlivých slov apod., takže například zpráva o udělení Nobelovy ceny míru Liu Xiaoboovi byla blokována a ti, kdo nevědí, jak se dostat přes čínskou firewall dodnes pravděpodobně netuší, kdo Liu Xiaobo je.

Technologický pokrok pomáhá také při vydávání samizdatu, respektive neoficiálních publikací a časopisů v ČLR. V Československu se nejčastěji šířil samizdat opisy na průklepový papír přes „kopírák“ na psacím stroji. Dnešní technologie již nabízejí mnoho jiných způsobů, jak šířit myšlenky a texty a není k tomu už potřeba papíru, a to ani v zemi, kde byl papír i tisk vynalezen. Za zmínku stojí fenomén blogování, který se rozmáhá po celém světě a v ČLR si získal také velkou oblibu. Nejčtenější blogy jsou ale také sledovány cenzory a v případě nevhodného obsahu jsou blokovány a rušeny a jejich autoři různými způsoby perzekuováni (od výzvy ke

stažení příspěvku a zastrasování až k trestům vězení)⁴². Dalším významným médiem, které slouží disentu v ČLR a sloužil také v Československu je rádiové vysílání ze zahraničí. Pamětníci vzpomínají na to, jak obcházeli rušičky laděním krátkých vln, aby mohli poslouchat Svobodnou Evropu, Hlas Ameriky nebo BBC. V ČLR v současnosti vysílá Radio Free Asia, a to v několika jazycích (kromě moderní čínštiny i v kantonštině, ujurštině, tibetštině nebo mongolštině) nebo např. Hlas Ameriky (Voice of America).

Odlišná byla reakce režimu na zveřejnění dokumentů. Československá vláda aktivně organizovala masivní anti-kampaň proti Chartě 77. Zmobilizovala režimu loajální umělce se zvučnými jmény a nechala je podepsat tzv. „antichartu“. Samotný text Prohlášení Charty 77 však nikdy nezveřejnila a samotní signatáři anticharty jej také neviděli. V Číně naopak vše proběhlo v tichosti. Autoři Charty 08 byli zadrženi, vyslýcháni, ale v oficiálních médiích se o Chartě 08 ani jejímu vzniku nemluvilo.

Na druhou stranu nevýhodou, se kterou se musí potýkat čínský disent, je rozlehlost Číny a tedy obtížnost koordinace jakékoliv akce na celonárodní úrovni. Je tedy spíše limitován na lokální aktivity. Zatímco od jedné k druhé československé hranici se dalo poměrně pohodlně dorazit v řádu hodin, čehož mohli využít například studentští aktivisté během Sametové revoluce, když objížděly republiku, a rozšiřovaly zprávy o událostech v Praze, v Číně by takový postup byl naprosto nepředstavitelný.

Společným rysem čínského a československého disentu je jeho koncentrace ve velkých městech, respektive v Praze (odkud pocházela velká většina první vlny signatářů Charty 77) a zejména Peking (odkud pochází velká většina první vlny signatářů Charty 08). Samozřejmě existují i další ohniska, přičemž ale obecně platí, že větší města poskytují lepší podmínky alternativní kultury a zrodu a rozvoji různých myšlenek a myšlenkových směrů.

Odstoupíme-li od konkrétních rysů obou dokumentů a disidentských prostředí a podíváme-li se na dobu, ve které obě Charty vznikaly, musíme zdůraznit další důležitý rozdíl, který vychází ze společenské situace v obou zemích. Zatímco v Československu díky tzv. „knedlíkovému socialismu“ (Hála 2010), kdy musel každý pracovat a každý měl nárok na nějakou mzdu, která pokryla jeho životní náklady, byla poměrná (nepočítáme-li vysoce postavené stranické kádry a na druhé straně osoby režimem perzekuované) rovnost, v současné ČLR se díky uvolnění trhu a rychlému ekonomickému růstu otevírají nůžky sociální nerovnosti. Na jedné straně je ekonomický růst důvod podpory strany, která skrze propagandu v médiích posiluje národní uvědomění a vlastní popularitu, na druhou stranu roste podpora různých hnutí bojujících zejména proti korupci na lokální úrovni.

⁴² O rozvoji bloggerské scény v ČLR pojednává dokumentární snímek „High Tech, Low Life“ (2012, USA), uvedený na festivalu Jeden svět 2013 (Maing 2012).

Je zřejmé, že se tato situace radikálně liší od postavení ekonomicky stagnujícího Československa v období normalizace. Malá země, která sousedila s bohatými demokratickými zeměmi západu, kam však téměř nebylo možné vycestovat, na trhu chyběly nejrůznější komodity, po kterých český konzument toužil, zhoršující se stav životního prostředí apod. To vše jen umocňovalo rostoucí pocit nesvobody a zloby i u běžných občanů země. Spolu s kombinací slabého vedení KSČ na konci 80. let, se tak do ulic již nebál vyjít téměř nikdo.

Významným motivem československého disentu, který také zdůrazňuje Martin Hála (2010), vyplývá z propojení národních a demokratických aspirací tehdejšího Československa. Kromě úsilí o demokratizaci systému se Češi chtěli zbavit přítomnosti sovětských vojsk a sovětského vlivu vůbec. V Číně není potřeba zbavovat se nadvlády cizí mocnosti, ale spíše bojovat proti posilování vlastního nacionalismu a centralizace moci KS Číny. Charta 08 pro řešení tohoto problému navrhuje vytvořit z Číny federaci.

Dnes pozorujeme u čínského disentu velký pokrok ve směru v definování svých cílů. Zatímco účastníci hnutí u Zdi demokracie používali slovní zásobu marxismu-leninismu a studenti na náměstí Tian'anmen roku 1989 neměli jasně daný program, dnešní čínský disent definuje své požadavky sofistikovaně a dostatečně univerzálně, aby mohl najít širokou podporu doma i v zahraničí. Při tomto hodnocení je třeba si uvědomit, že ČLR vlastně nemá žádnou zkušenost s demokracií a je k ní přirozeně nedůvěřivá, čemuž přispívají také oficiální média, která kriticky a intenzivně informují o krizi západních demokracií, zejména z ekonomického hlediska. Na druhou stranu nepřestává zdůrazňovat pokrok a úspěchy vlastního systému.

Československo mělo sice historicky krátkou, nicméně intenzivní zkušenost s demokracií. Prvorepublikové Československo bylo ekonomicky, industriálně, politicky, i mentálně na vysoké úrovni a mohlo se rovnat mocnostem, jako byla Velká Británie či Francie. I proto se dodnes často hlásíme k odkazu první republiky jako k tradici (demokratické tradici) bez ohledu na její krátké trvání (Hála 2010, 94).

Poslední rozdíl, je rozdíl historický. Od zveřejnění Charty 77 uběhlo již 38 let, od pádu režimu v Československu let 26. V České republice byly otevřeny a zpřístupněny archivy a dobové dokumenty včetně složek státní bezpečnosti, které byly podrobeny zkoumání historiků. Zároveň existuje mnoho dokumentů a literatury zabývajících se disentem v Československu. Jak se bude dařit Chartě 08 v prosazování svých cílů zatím nelze příliš předjímat. Na případné otevření archivů si budeme muset ještě nějakou dobu počkat. Doposud Chartu 08 podepsalo na 13 000 osob, z nichž velká část jsou čínští občané žijící v zahraničí, její tvůrci jsou pod dohledem. Těžko nyní soudit, jestli na jejím základě vznikne (nebo vzniká) nějaké propojené společenství lidí „žijících v pravdě“ a zda bude mít větší vliv na současnou čínskou společnost.

6. ZÁVĚR

Postavení veřejných intelektuálů je v zemích s autoritářskou formou vlády přímo závislé na režimu a aktuální politické situaci. V Číně se postavení inteligence odvíjí od střídavé tendence uvolňování a upevňování režimu. Typické je, že se situace může velmi rychle změnit, a tyto změny jsou jen těžko předvídatelné.

Termín „intelektuál“ je velmi široký, používá se v mnoha kontextech a jeho význam se může měnit v prostoru a čase. Současná čínská inteligence zahrnuje tři hlavní myšlenkové proudy: liberální inteligenci, nové konfuciány a novou levici, přičemž společensky aktivní veřejní intelektuálové pocházejí zejména z myšlenkového proudu liberálů. Veřejný intelektuál je charakteristický tím, že se aktivně obrací směrem ke společnosti, jedná v souladu s morálními hodnotami bez ohledu na následky svého jednání a usiluje o vytvoření veřejného prostoru pro diskuzi a sdílení zkušeností. V kontextu nedemokratického a nepluralitního systému se může snadno dostat do *opozice* vůči režimu a stát se *disidentem*.

V souvislosti s dějinným vývojem mluvíme o třech generacích veřejných intelektuálů v Číně. Za první veřejné intelektuály považujeme generaci, která byla hnací silou Májového hnutí na počátku 20. století. Šlo zejména o intelektuály, jimž se dostalo jak tradičního (konfuciánského), tak moderního vzdělání v západním stylu na zahraničních univerzitách. Byli sociálně aktivní - zakládali spolky, účastnili se veřejných diskuzí, překládali stěžejní díla západní literatury do čínštiny, zabývali se reformou literatury apod. Snadno také podléhali utopistickým idejím a velká část se přirozeně přidala k vznikajícímu komunistickému hnutí. Společnou cestu však nenašli a mnoho z nich prožilo zklamání z praktik komunistického režimu, který zejména v období Kulturní revoluce intelektuály utlačoval. Podmínky pro činnost veřejných intelektuálů se pozvolna začaly zlepšovat až po konci Kulturní revoluce. Zejména v 70. a 80. letech minulého století čínská inteligence znovu nabyla své ztracené sebevědomí. Vycházelo mnoho časopisů, na veřejnosti se aktivně diskutovalo o hodnotách liberalismu a demokracie. Konec tomuto uvolnění přinesl červen 1989. Po masakru na Náměstí nebeského klidu se veřejní intelektuálové opět stáhli z veřejné sféry. Zájem o věci veřejné se stal nebezpečnou záležitostí. Díky ekonomickým reformám a rychlému rozvoji se společnost postupně komercializovala a na scénu přicházejí ziskem a slávou motivovaní *mediální intelektuálové* a *profesionálové* uzavření v úzkých specializovaných kruzích. Zdálo by se, že vývoj čínských intelektuálů kopíruje cestu francouzských a amerických intelektuálů před sto lety, kdy se mluví o „smrti veřejného intelektuála,“ jenže aktivity současné veřejné inteligence ukazují opak.

Jak je popsáno ve třetí kapitole, veřejní intelektuálové reagují různou formou na aktuální problémy ve společnosti a často se zaměřují na lokální problémy, pro jejichž řešení hledají místo ve veřejném prostoru. Mnoho z nich pochází z akademické či literární scény, publikují kritické

články, eseje, jsou aktivní také na internetu, který skýtá nové možnosti oslovení široké veřejnosti (na vlastních stránkách, blozích či v zahraničních médiích). Výraznou skupinou veřejných intelektuálů jsou právníci či právní odborníci, kteří se staví na obranu slabších proti systému (hnutí *weiquan*). Hnutí nových občanů (*xingongmin yundong*) usiluje o probuzení občanského uvědomění ve společnosti. Nemálo intelektuálů nachází útěchu ve víře v jednoho boha na tajných křesťanských setkáních. Významnou roli mají i veřejní intelektuálové, kteří usilují o reformy v rámci systému, o což se po celý život snažili například Bao Tong, bývalý člen KS Číny a sekretář a blízký spolupracovník Zhao Ziyanga, nebo Yao Lifa, kandidát do lidového kongresu na okresní úrovni. Aktivisté demokratického hnutí jsou ve svých krocích radikálnější a neváhají organizovat akce s potenciální masovou účastí.

Dalším důkazem toho, že se veřejní intelektuálové nebojí vystoupit otevřeně se svými názory a postoji a jsou schopní fungovat organizovaně, je Charta 08, která usiluje o oživení veřejné diskuze na celonárodní úrovni. Signatáři Charty 08 se na rozdíl od odborníků neobrací zády ke společnosti a na rozdíl od mediálních intelektuálů nejsou orientovaní na zisk.

K hodnotám liberalismu a demokracie, ústavnosti, vlády práva a federativní republiky se v první vlně podpisem Charty 08 přihlásilo poměrně široké spektrum intelektuálů a osobností veřejné sféry, a to pravděpodobně i proto, že celý text se nese v umírněném duchu a opírá o platné zákony a mezinárodní dohody. Ve své podstatě není text nikterak revoluční, protože neusiluje o změnu režimu, ale pouze navrhuje změny a reformy v rámci režimu a apeluje na dodržování již existujících zákonů.

Přesto režim proti autorům Charty 08 zakročil překvapivě přísně. Jeden z hlavních navrhovatelů Charty 08 Liu Xiaobo byl zadržen a odsouzen k 11 letům vězení. Zadržení známého spisovatele vzbudilo vlnu solidarity jak mezi ostatními signatáři, tak na mezinárodní úrovni a roku 2010 byla Liu Xiaoboovi udělena Nobelova cena míru.

Ze seznamu prvních signatářů Charty 08 můžeme na první pohled udělat několik závěrů. Signatáři pocházejí z různých míst Číny a sociálních skupin. Nejčastěji jsou mezi signatáři obyvatelé velkých měst, jako Peking (26 %) nebo Šanghaj (10,2 %). Druhou pomyslnou příčku obsadila provincie Hubei (12,5 %). Nejvíce signatářů uvádí jako své zaměstnání různé druhy aktivismu (28,7 %), nemalé procento (18 %) jsou akademici (profesoři, učitelé, vědci apod.). Zastoupeni jsou jak literáti, akademici a právníci, tak i dělníci či rolníci, což dokládá, že je dokument Charty formulovaný velmi univerzálně a oslovil širokou základnu občanů.

Životopisné kapitoly práce dokládají, že motivace veřejných intelektuálů k projevu nesouhlasu mohou být různé, ale často jsou důvody velmi osobní, jako v případě Ding Zilin, která začala být sociálně aktivní po ztrátě syna během událostí na náměstí Nebeského klidu, odkdy usiluje o přešetření okolností zásahu. Mnoho veřejných intelektuálů bylo původně členy strany nebo nějaké stranické organizace. Z politických důvodů byli někdy i opakovaně ze strany

vytlačeni nebo perzekuováni (např. Zhang Sizhi, Li Datong, Bao Tong). Prožili si tedy osobní zklamání ze selhání systému a komunistické strany. O generaci mladší Liu Xiaobo, Zhang Zuhua, Liao Yiwu, a další se aktivně účastnili událostí na náměstí Tian'anmen a byli v jejich důsledku stíháni a potrestáni uvězněním (Liu Xiaobo, Liao Yiwu, Jian Qisheng), ztrátou zaměstnání nebo postu ve straně či stranické organizaci (Ding Zilin, Bao Tong, Zhang Zuhua, Woesser). Mnozí mají zkušenost s domácím vězením, odposlechy, pronásledováním i násilím. Yao Lifa je nezvěstný, Bao Tong, Ding Zilin jsou v domácím vězení, Liao Yiwu po opakovaném vězení odešel do exilu.

V důsledku fungování čínských médií a kontroly informací je o čínských disidentech slyšet více v zahraničí než ve vlastní zemi. Mnoho z nich bylo dokonce v zahraničí oceněno, přestože doma o jejich činnosti ví jen hrstka lidí. Kromě exemplárně potrestaného Liu Xiaoba, který obdržel Nobelovu cenu míru dva roky po svém zadržení, jsou v zahraničí oceňováni i další disidenti. Ding Zilin byla roku 2003 navržena na Nobelovu Cenu míru, Woesser získala mnoho literárních ocenění a naposledy byla vyznamenána roku 2013 cenou International Women of Courage Award.

Tvůrci Charty 08 se inspirovali Československou Chartou 77 a navazují na její myšlenkové dědictví. Oba texty (Charta 08 a Prohlášení Charty 77) upozorňují na nedodržování vlastních zákonů a mezinárodních dohod a své požadavky formulují apoliticky a nenásilně.

Proti hlavním autorům a iniciátorům obou chart byla uplatněna přísná opatření, která spustila v obou případech mezinárodní vlnu solidarity, byla jim věnována velká pozornost v zahraničních médiích a vyvolala podporu exilu. Zatímco Charta 77 se šířila jen prostřednictvím opisů, Charta 08 již využívá výhod technologického pokroku, zejména internetu. Přechíst a podepsat ji tak může kdokoli, kdo se o ní přes snahu cenzorů dozví, kdo se k jejímu textu dostane a kdo dokáže překonat čínskou firewall.

Zatímco Československá propaganda veřejně Chartu 77 pranýřovala v médiích a dokonce neváhala přistoupit k protiakci organizováním tzv. Anticharty, aby si na svou stranu naklonila veřejné mínění, Čína zaujala naprosto opačný postoj. Vsadila na cestu „mlčení“, což se jeví jako velmi úspěšný nástroj.

Charta 77 i Charta 08 jsou založené na základních a univerzálních lidskoprávních hodnotách, které jsou společné občanům liberálních demokracií i těm, kteří o liberální demokracii a vládu práva teprve usilují. Je důvodem k hrdosti, že Charta 77, která vznikla již před téměř 40 lety v komunistickém Československu, stále inspiruje liberálně smýšlející osobnosti v zemích jako je Čína. Charta 77 a Charta 08 jsou dalším pojítkem České republiky a Číny, které by snad jednou mohlo být zdůrazňováno v diplomatických vztazích jako ilustrace vzájemných dobrých vztahů obou zemí a lidu. I proto je vhodné věnovat myšlenku a postavení současné čínské veřejné inteligence širší pozornost. Je to nesporně pole žádající si podrobnější výzkum. Z důvodu omezeného rozsahu práce je zde věnován prostor jen několika vybraným a

významným disidentům, o jejichž aktivitách lze dohledat informace. Mezi signatáři a čínskou veřejnou inteligencí je však mnoho dalších zajímavých osobností, o kterých víme jen velmi málo, ne-li vůbec nic.

BIBLIOGRAFIE

- Amnesty International USA. *China: Liu Xiaobo*. 2010. <http://www.amnestyusa.org/our-work/cases/china-liu-xiaobo> (přístup získán 24. 3. 2013).
- AsiaNews/Agencies. *Arrests Continue for Signers of Charter 08*. 15. 5. 2008. <http://www.asianews.it/index.php?l=en&art=13988> (přístup získán 29. 3. 2015).
- Baculinao, Eric, a Bo Gu. *In China, Citizens Find Ways to Learn of Nobel Prize*. 8. 10. 2010. http://worldblog.nbcnews.com/_news/2010/10/08/5258370-in-china-citizens-find-ways-to-learn-of-nobel-prize (přístup získán 17. 5 2015).
- Balík, Stanislav, a Michal Kubát. *Teorie a praxe nedemokratických režimů*. Praha: Dokořán, 2012.
- Bao, Tong, 鲍彤. „Lingba xianzhang"he zui? Yi budebu shuo de hua 《零八宪章》何罪？一不得不说的话 [Čím se provinila Charta 08? Nemohu mlčet].“ *Boxun*. 11. 12. 2008. <http://boxun.com/news/gb/pubvp/2008/12/200812112259.shtml> (přístup získán 8. 4. 2015).
- Bao, Tong, 鲍彤. „Hufa Weiquan Aiguo 护法•维权•爱国 [Prosazovat vládu práva, ochrana lidských práv, patriotismus].“ *Boxun*. 19. 3. 2008. <http://boxun.com/news/gb/pubvp/2008/03/200803191215.shtml> (přístup získán 8. 4. 2015).
- Barmé, Geremie. „Confession, Redemption, and Death: Liu Xiaobo and the Protest Movement of 1989.“ In *The Broken Mirror: China After Tiananmen*, autor: George (ed.) Hicks, 52-99. London: Longmans, 1990.
- Béja, Jean-Philippe. *Liu Xiaobo Biography*. 28. 10. 2010. <http://en.rsfo.org/chine-liu-xiaobo-biography-28-10-2010,38704.html> (přístup získán 9. 4. 2013).
- Beja, Jean-Phillipe. „Je vězení jediné místo, kde může člověk "žít v pravdě"? Zkušenost Liou Siao-po.“ V *Od Charty 77 k Chartě 08 /Liou Siao-po - život v pravdě/*, autor: Igor Blaževič, překlad: Jitka Malaníková, 7-22. Praha: Knihovnička Českého centra Mezinárodního PEN klubu, 2010a.
- Blažek, Petr. „Ale jiná možnost není": Vyšetřování vzniku Charty 77.“ *Charta 77: Od obhajoby lidských práv k demokratické revoluci 1977-1989*. Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 2007. 225-234.
- Blaževič, Igor. *Od Charty 77 k Chartě 08 /Liou Siao-po - život v pravdě/*. Praha: Knihovnička Českého centra Mezinárodního PEN klubu a Člověka v tísní, 2010.
- Bölinger, Mathias. *Liao Yiwu: "Zhongguo dui yu wo shi yi ge meng" 廖亦武: “中国对于我是一个恶梦” [Čína je pro mě jako noční můra]*. 8. 9. 2013. <http://www.dw.de/廖亦武中国对于我是一个恶梦/a-17069970> (přístup získán 21. 5. 2015).

- Boxun. *Daonian Fang Lizhi Mianhuai Liu Si jingsheng* 悼念方励之 缅怀六四精神 [Truchlíme po Fang Lizhim, připomeňme si duši z 4. června]. 8. 4. 2012.
http://blog.boxun.com/hero/201204/dubei/3_1.shtml (přístup získán 19. 5. 2015).
- Boxun. *Guo Luoji jianli* 郭罗基简历 [Životopis Guo Luojiho]. 29. 3. 2015.
http://blog.boxun.com/hero/guolj/15_1.shtml (přístup získán 20. 5. 2015).
- Boxun. *Zhang Zuhua jianli* 张祖桦简历 [Životopis Zhang Zuhua]. 14. 10. 2012.
http://blog.boxun.com/hero/201210/zzh/1_1.shtml (přístup získán 14. 6. 2013).
- Cheek, Timothy. „Intellectuals and Academics.“ In *Encyclopedia of Contemporary Chinese Culture*, autor: Edward L. ed. Davis, 277-279. New York: Routledge, 2005.
- Chen, Jianhua. „Liberalism.“ V *Encyclopedia of contemporary Chinese culture*, autor: Edward L. Ed. Dawis, 334. New York: Routledge, 2005.
- Chen Weisong, 陈维松. „Liu Xiaobo qi ren qi shi 刘晓波其人其事 [Kdo je Liu Xiaobo].“ *China Daily*. 26. 10. 2010. http://news.china.com.cn/txt/2010-10/26/content_21202476.htm (přístup získán 10. 5 2015).
- China Daily. „Across China: Beijing.“ *China Daily*, 6 2009: 4.
- China Daily. *Who is Liu Xiaobo?* 27. 10 2010. http://www.chinadaily.com.cn/china/2010-10/27/content_11465957.htm (přístup získán 2. 4. 2013).
- China Digital Times. „Sensitive Sina Weibo Search Terms.“ *China Digital Times*. nedatováno.
https://docs.google.com/spreadsheet/cc?key=0Aqe87wrWj9w_dFpJWjZoM19BNkFfV2JrWS1pMEtYcEE#gid=0 (přístup získán 18. 5. 2015).
- Prohlášení Charty 77*. Sv. I, v *Charta 77: Dokumenty*, autor: Blanka Císařová a Vilém Prečan, 1-5. Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 2007.
- Day, Michael. *Introduction to Liao Yiwu*. 19. 7 2004. http://leiden.dachs-archive.org/poetry/liaoyiwu_intro.html (přístup získán 21. 7. 2013).
- Deník Referendum. *Spoluautoři a signatáři Charty 08: Chceme nést odpovědnost společně s Liou Siao-poem*. 28. 12. 2009. <http://denikreferendum.cz/clanek/743-spoluautori-a-signatari-charty-08-chceme-nest-zodpovednost-spolecne-s-liou-siao-poem> (přístup získán 21. 5. 2015).
- Deník referendum. „Žádáme okamžité propuštění Liou Siao-poa.“ *Deník Referendum*. 24. 12. 2009. <http://denikreferendum.cz/clanek/707-zadame-okamzite-propusteni-liou-siao-poa> (přístup získán 29. 3. 2013).
- Deutsche Welle. *Liu Xia de "Chou haizimen"* 刘霞的“丑孩子们” [“Škaredé děti” Liu Xia]. 20. 2. 2015.
<http://www.dw.de/刘霞的丑孩子们/a-18258160> (přístup získán 21. 5. 2015).
- Dohnalová, Marie, a Jaroslav Malina. *Slovník antropologie občanské společnosti*. Brno: Akademické nakladatelství CERM, 2006.

- Drda, Adam. *Příběhy bezpráví: Cesta ke svobodě*. Praha: Člověk v tísni, 2008.
- Fairbank, John K. *Dějiny Číny*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2010.
- Fang, Weigui. „The Chinese version of "intellectual".“ *Frontiers of Literary Studies in China*, 2009: 321-347.
- Fang, Zheng, 方政. *Fang Zheng tan "Tian'anmen muqin" jinnian wei shenme bu zai zhi xin "Liang-hui"* 方政谈“天安门母亲”今年为什么不再致信“两会” [*Fang Zheng: Proč letos Matky z Tian'anmenu už neposlali dopis Všečínskému shromáždění lidových zástupců a Čínskému lidovému poradnímu shromáždění*]. 13. 3. 2015.
<http://www.rfa.org/mandarin/yataibaodao/renquanfazhi/ck-03132015102436.html?searchterm=utf8:ustring=%E4%B8%81%E5%AD%90%E9%9C%96> (přístup získán 17. 4. 2015).
- Feng, Chongyi. „Charter 08, the Troubled History and Future of Chinese Liberalism.“ *The Asia-Pacific Journal: Japan Focus*. 11. 11. 2010. <http://www.japanfocus.org/-Feng-Chongyi/3427/article.html> (přístup získán 26. 4. 2015).
- Feng, Chongyi. „The Chinese Liberal Camp in Post-June 4th China.“ *Chinese Perspective*, 2009: 30-41.
- Fewsmith, Joseph. „Pressures for Expanding Local-Level Democracy.“ *China leadership monitor*, Listopad 2004: 1-10.
- Foggin, Peter M. „Hukou.“ V *Encyclopedia of Contemporary Chinese Culture*, autor: Edward L., ed. Davis, 272. New York: Routledge, 2005.
- Gang, Yue. „New Left.“ V *Encyclopedia of Contemporary Chinese Culture*, autor: Edward L., ed. Davis, 429-430. New York: Routledge, 2005.
- Gao, Jason. „A Bourdieusian Study of the Use of Media by Chinese Public Intellectuals.“ *Journal for Communication and Culture* 2, 2012: 176-192.
- Gu, Edward, Merle, Goldman. (ed). *Chinese Intellectuals Between State and Market*. London: RoutledgeCurzon, 2004.
- Gunn, Edward. „Su Xiaokang.“ In *Encyclopedia of Contemporary Chinese Culture*, autor: Edward L. Ed. Davis, 571. London: Routledge, 2005.
- Guo, Jisi. „Nobel Peace Prize Not International Community Voice.“ *China Daily*, 11 2010: 8.
- Hála, Martin. „Čína na přelomu věků.“ In *Dějiny Číny*, autor: John K. Fairbank, 479-523. Praha: Nakladatelství Lidové Noviny, 2004.
- Hála, Martin. „Podvracení Ústavou: Něžné rebelie v Evropě a Číně.“ V *Od Charty 77 k Chartě 08: Liou Siao-po - život v pravdě*, autor: Igor Blažević, 88-95. Praha: Knihovnička Českého centra Mezinárodního PEN klubu a Člověka v tísni, 2010.
- Havel, Václav. *Deset tezí o Chartě*. Sv. I, In *Charta 77: Dokumenty 1977-1989*, Císařovská, Blanka a Prečan, Vilém (ed.) XVII-XXV. Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 2007.

- Havel. *Moc bezmocných*. Brno: Host, 1989.
- Hui, Wang. „The New Criticism.“ V *One China, Many Paths*, autor: Chao-hua ed. Wang, 55-86. London: Verso, 2003.
- Human Rights Watch. *„Walking on Thin Ice“ Control, Intimidation and Harassment of Lawyers in China*. New York: Human Rights Watch, 2008.
- Human Rights Watch. *China's Rights Defenders*. 2015. <http://www.hrw.org/Chinas-rights-defenders> (přístup získán 21. 5. 2015).
- Human Rights Watch. *Human Rights in China*. 2015. <http://www.hrw.org/world-report/2015/country-chapters/china?page=1> (přístup získán 18. 5. 2015).
- Hutzler, Charles. *China's Outsourced Police: Locals Find Work Watching Activists*. 28. 5. 2012. http://www.pressherald.com/news/nationworld/in-focus-chinas-outsourced-police_2012-05-28.html?pagenum=full (přístup získán 21. 7. 2013).
- Jagland, Thorbjørn. *Award Ceremony Speech*. 10. 12. 2010. http://www.nobelprize.org/nobel_prizes/peace/laureates/2010/presentation-speech.html (přístup získán 18. 5. 2015).
- Jandourek, Jan. *Sociologický slovník*. Praha: Portál, 2001.
- Janouch, František. „Československý disent a jeho technické vybavení (1979-1989).“ *Charta 77: Od obhajoby lidských práv k demokratické revoluci. 1977-1989*. Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 2007. 115-121.
- Jennings, Jeremy, and Tony Kemp-Welch. "Century of the Intellectual: Dreyfus to Rushdie." In *Intellectuals in Politics*, 1-21. London: Routledge, 1997.
- Jensen, Lionel M. „New Confucianism.“ In *Encyclopedia of Contemporary Chinese Culture*, autor: Edward, ed. Davis, 424-428. New York: Routledge, 2005.
- Jiang, Qisheng. „My Life in Prison.“ *Englishpen*. 15. 4. 1999. http://www.englishpen.org/legacy/downloads/Writers%20in%20Translation/jiang_qisheng.pdf (přístup získán 18. 5. 2015).
- Jing, Kaixuan. „Contemporary Chinese Fiction: Politics and Romance.“ *Macalester International* 18 (2007): 76-99.
- Johnson, Ian. *China's 'Fault Lines': Yu Jie on His New Biography of Liu Xiaobo*. 14. 7. 2012. <http://www.nybooks.com/blogs/nyrblog/2012/jul/14/china-fault-lines-yu-jie-liu-xiaobo/> (přístup získán 18. 5. 2015).
- King, Garry, Jennifer Pan, a Margaret E. Roberts. „How Censorship in China Allows Government Criticism but Silences.“ *American Political Science Review*, 5 2013: 1-18.
- Law School of the Central University of Finance and Economics. *Wo yuan jianzhi jiaoshou Zhang Sizhi xiansheng bashi huadanji lüshi zhiye wushi zhounian qingzhu jiuhui zai jing longzhong juxing* 我院兼职教授张思之先生八十华诞暨律师执业五十周年庆祝酒会在京

- 隆重举行. 29. 11. 2006. <http://law.cufe.edu.cn/article/default.asp?id=957> (přístup získán 18. 5. 2015).
- Lingba xianzhang* 零八宪章 [Charta 08]. 2008. <http://www.2008xianzhang.info/chinese.htm> (přístup získán 26. 4. 2015).
- Liu Xiaobo. *No Enemies, No Hatred: Selected Essays and Poems*. London: Harward University Press, 2012.
- Liu, Melinda. 'Not an Isolated Incident'. 1. 6 2009. <http://www.thedailybeast.com/newsweek/2009/06/01/not-an-isolated-incident.html> (přístup získán 14. 6 2013).
- Liu, Xiaobo. *Letter from Liu Xiaobo to Liao Yiwu*. 13. 1. 2000. <http://www.hrichina.org/crf/article/3215> (přístup získán 17. 6. 2013).
- Liu-Si sinanzhe mingce* 六四死难者名册 [Seznam obětí masakru 4. června]. 8 2011. http://www.tiananmenmother.org/index_files/Page480.htm (přístup získán 18. 5 2015).
- MacKinnon, Rebecca. *Ding Zilin: an Advocate for the Dead*. 6 1999. <http://edition.cnn.com/WORLD/asiapcf/9906/02/tiananmen/MacKinnon/ding.zilin.html> (přístup získán 14. 6. 2013).
- High Tech, Low Life*. Režie: Stephen T. Maing. 2012.
- Mirsky, Jonathan. *Book Review: My Life in Prison: Memoirs of a Chinese Political Dissident (Jiang Qisheng)*. nedatováno. <http://www.hrichina.org/crf/article/5718> (přístup získán 15. 6. 2013).
- Mudie, Luisetta. *Woesser Dedicates Award to Tibetan Self-immolators*. 6. 3. 2013. <http://www.rfa.org/english/news/tibet/award-03062013194243.html?searchterm=woesser> (přístup získán 18. 5 2015).
- Neviditelný Tibet*. nedatováno. <http://neviditelny-tibet.blog.cz/> (přístup získán 18. 5 2015).
- Nezbeda, Ondřej. „Stal se ze mě vztekly pes: S básníkem Liao I-wuem o čínském undergroundu, mučení a Plasticích.“ *Respekt* (Respect Publishing a. s.), č. 27 (Červenec 2013): 82-5.
- Osnos, Evan. „Can China Deliver the China Dream(s)?“ *The New Yorker*. 26. 3. 2013. <http://www.newyorker.com/news/letter-from-china/can-china-deliver-the-china-dreams> (přístup získán 14. 5. 2015).
- Pan, Philip P. *Leading Publication Shut Down In China*. 25. 1. 2006. <http://www.washingtonpost.com/wp-dyn/content/article/2006/01/24/AR2006012401003.html> (přístup získán 18. 5. 2015).
- Pažout, Jaroslav. „Mezinárodní solidarita s perzekuovanými signatáři Charty 77.“ *Charta 77: Od obhajoby lidských práv k demokratické revoluci 1977-1989*. Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 2007. 155-160.

- Pen Center USA. *Interview: Wife of Liu Xiaobo*. nedatováno. <http://www.penusa.org/interview-wife-liu-xiaobo> (přístup získán 8. 4. 2013).
- Qiang, Xiao. *Jiang Qisheng (江棋生) : What the Charter 08 Drafters and Signatories Aim For*. 3. 2. 2009. <http://chinadigitaltimes.net/2009/02/jiang-qisheng-a-couple-of-things-about-charter-08/> (přístup získán 18. 5. 2015).
- Ragged Banner Press. *About Woesser*. 2008. <http://www.raggedbanner.com/authorabout.html> (přístup získán 19. 5. 2015).
- Reuters. „China Detains Dissidents Ahead of Human Rights Day.“ *Reuters*. 9. 12. 2008. <http://in.reuters.com/article/2008/12/09/idINIndia-36940320081209> (přístup získán 18. 5. 2015).
- Rudé právo. „Ztroskotanci a samozvanci.“ *Rudé právo*, 12. 1. 1977: 2.
- Rupnik, Jacques. „The Legacy of Charter 77 and the Emergence of a European Public Space/Odkaz Charty 77 a evropský veřejný prostor.“ *Charta 77: Od obhajoby lidských práv k demokratické revoluci. 1977-1989*. Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 2007. 17-32.
- Saich, Tony. *Governance and Politics of China*. 2. New York: Palgrave Macmillan, 2004.
- Saiget, Robert. *'Tian'anmen Mothers' Demand Open Dialogue*. 3. 6 2010. <http://chinapost.com.tw/print/259216.htm> (přístup získán 13. 6. 2013).
- Schiller, Bill. *Fighting for victims of Tiananmen*. 2. 3 2009. http://www.thestar.com/news/2009/03/02/fighting_for_victims_of_tiananmen.html (přístup získán 19. 5. 2015).
- Schmiedtová, Věra. *Malý slovník reálií komunistické totality*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2012.
- South China Morning Post. *Activist Yao Lifa Goes Missing From Home a Day After His Release*. 6. 9. 2011. <http://www.scmp.com/article/978225/activist-yao-lifa-goes-missing-home-day-after-his-release> (přístup získán 15. 5. 2015).
- Tang, Didi. *A Jail for China's Elite: Better Food, Beds, Cells*. 11. 9. 2012. <http://www.laogai.org/commentaries/jail-china-s-elite-better-food-beds-cells> (přístup získán 19. 5. 2015).
- The Commercial Press. *Xiandai hanyu cidian 现代汉语词典 [Slovník současné čínštiny]*. 6. Beijing: Zhongguo Shehui Kexueyuan yuyan yanjiusuo cidian bianjishi bian 中国社会科学院语言研究所词典编辑室编, 2012.
- The Economist. *Tweets from the Plateau*. 18. 8 2012. <http://www.economist.com/node/21560618> (přístup získán 17. 6. 2013).

- The Guardian. *Freed China Dissident Was Tortured in Custody, Say Rights Groups*. 14. 9. 2011.
<http://www.guardian.co.uk/world/2011/sep/14/freed-china-dissident-tortured>
 (přístup získán 14. 7. 2013).
- Uhl, Petr. „Slovo úvodem.“ V *Informace o Chartě 77 : článková bibliografie 1978-1990*, autor: Jiří Gruntorád, 9-16. Brno: Doplněk, 1998.
- Wang, Dan 王丹. *Gonggong zhishifenzi zazhi fakanci* 《公共知识分子》杂志发刊词 [Předmluva k vydání časopisu "Veřejný intelektuál"]. 17. 10. 2011.
<http://www.rfa.org/mandarin/zhuanlan/wangdanreyou/wd-10172011093034.html/>
 (přístup získán 19. 5. 2015).
- Wang, Dan 王丹. „Zhongguo Dalu de san dai gonggong zhishifenzi 中国大陆的三代公共知识分子 [Tři generace intelektuálů v pevninské Číně].“ *Boxun*. 3. 9. 2009.
<http://www.rfa.org/mandarin/pinglun/wangdan/wangdan-09032009110355.html>
 (přístup získán 8. 4. 2015).
- Wang, Ruoshui, a 王若水. *Wang Ruoshui: Jianli* 王若水: 简历 [Wang Ruoshui: Životopis].
 nedatováno. <http://www.wangruoshui.net/cn.HTM> (přístup získán 12. 4. 2015).
- Wei Luo. *The 1997 Criminal Code of the People's Republic of China*. Sv. I. Buffalo, NY: Wm. S. Hein Publishing, 1998.
- Woeser, Tsering. *Tibet srdce, Tibet mysli*. Překlad: Karla Vrátná a Olga Lomová. Praha: PEN, 2014.
- Wright, Teresa. „Intellectuals and the Politics of Protest: The case of the China Democracy Party.“ In *Chinese Intellectuals Between State and Market*, Goldman, Merle and Gu, Edward (ed.), 158-180. London: RoutledgeCurzon, 2004.
- Xinhua. "Liu Xiaobo Arrested for Subversion." *China Daily*, 6 2009.
- Xu, Jilin. „What Future for Public Intellectuals?“ *China Perspective*, March-April 2004: 16-30.
- Xu, Zhiyong. „On the New Citizens' Movement.“ *China Digital Times*. 13. 5. 2013.
<http://chinadigitaltimes.net/2013/05/xu-zhiyong-on-the-new-citizens-movement/>
 (přístup získán 7. 5. 2015).
- Xu, Zhiyong 许志永. „Xin Gongmin yundong 新公民运动 [Hnutí nových občanů].“ *Xin Gongmin yundong* 新公民运动 [Hnutí nových občanů]. 2015. <http://xgmyd.com/> (přístup získán 7. 5. 2015).
- Yao Lifa jianjie 姚立法简介 [O Yao Lifa]. nedatováno. <http://www.yaolifa.com/>关于 (přístup získán 20. 7. 2013).
- Yao, Lifa, 姚立法. „Zhongguo xuanju guan cha (2014) zhi ershijiu—Hunan xin shao xian zhang fa zhidao de cun wei hui xuanju shi feifa de 中国选举观察（2014）之二十九——湖南新邵县政府指导的村委会选举是非法的 [29.záznam čínského volebního pozorovatele-volby zastupitelů do vesnického výboru v Xinshao (Hunan) byly ilegální].“ *Zhongguo xuanju*

- guancha* 中国选举观察 [*China Election Watch*]. 29. 9. 2014.
http://yaolifa.blogspot.cz/2014/09/2014_29.html?utm_medium=twitter&utm_source=twitterfeed (přístup získán 13. 5. 2015).
- Yao, Lifa 姚立法. *Twitter*. 29. 9. 2014. <https://twitter.com/yaolifa> (přístup získán 19. 5. 2015).
- Žaloudek, Karel. *Encyklopedie politiky*. Praha: Nakladatelství Libri, 1999.
- Zhang Zuhua, 张祖桦. *Cong xianzhang gongshi dao xianzhang yundong* 从宪章共识到宪章运动 [*Od společného prohlášení k hnutí Charty*]. 7. 12 2009.
<http://boxun.com/news/gb/pubvp/2009/12/200912072324.shtml> (přístup získán 26. 4 2015).
- Zhonghua renmin gongheguo zhongyang renmin zhengfu* 中华人民共和国中央人民政府 [Ústřední lidová vláda ČLR]. *Zhonghua renmin gongheguo xianfa* 中华人民共和国宪法 [Ústava ČLR]. 2004. http://www.gov.cn/gongbao/content/2004/content_62714.htm# (přístup získán 12. 7. 2013).
- Zhu, Yanrong, 朱彦荣. *Li Datong: Yong xinwen yingxiang jintian* 李大同：用新闻影响今天 [*Li Datong: Vliv zpravodajství na každodennost*]. 22. 12. 2005.
http://news.xinhuanet.com/newmedia/2005-12/22/content_3956130.htm (přístup získán 28. 7. 2013).
- Ziyou Yazhou diantai* 自由亚洲电台 (Radio Free Asia). *Bao Tong teyue pinglun* 鲍彤特约评论 [*Zvláštní komentátor Bao Tong*]. nedatováno.
<http://www.rfa.org/mandarin/pinglun/baotong> (přístup získán 18. 5. 2015).

PŘÍLOHA 1: SEZNAM SIGNATÁŘŮ

	Jméno	místo	povolání
1	Yu Haocheng 于浩成	Peking	Legal Scholar
2	Zhang Sizhi 张思之	Peking	Lawyer
3	Mao Yushi 茅于軾	Peking	Economist
4	Du Guang 杜光	Peking	Political Scientist
5	Li Pu 李普	Peking	Senior Journalist
6	Sha Yexin 沙叶新	Šanghaj	Playwright
7	Liu Shahe 流沙河	Sichuan	Poet
8	Wu Maohua 吴茂华	Sichuan	Writer
9	Zhang Xianyang 张显扬	Peking	Ideologist
10	Sun Wenguang 孙文广	Shandong	Professor
11	Bao Tong 鲍彤	Peking	Citizen
12	Ding Ziling 丁子霖	Peking	Professor
13	Zhang Xianling 张先玲	Peking	Engineer
14	Xu Jue 徐珏	Peking	Researcher
15	Jiang Peikun 蒋培坤	Peking	Professor
16	Liu Xiaobo 刘晓波	Peking	Writer
17	Zhang Zuhua 张祖桦	Peking	Constitutional Scholar
18	Gao Yu 高瑜	Peking	Journalist
19	Dai Qing 戴晴	Peking	Writer
20	Jiang Qisheng 江棋生	Peking	Scholar
21	Ai Xiaoming 艾晓明	Guangdong	Professor
22	Liu Junning 刘军宁	Peking	Political Scientist
23	Zhang Xukun 张旭昆	Zhejiang	Professor
24	Xu Youyu 徐友渔	Peking	Philosopher
25	He Weifang 贺卫方	Peking	Legal Scholar
26	Mo Shaoping 莫少平	Peking	Lawyer
27	Chen Ziming 陈子明	Peking	Scholar
28	Zhang Boshu 张博树	Peking	Political Scientist
29	Cui Weiping 崔卫平	Peking	Scholar
30	He Guanghu 何光沪	0	Theologian

31	Hao Jian 郝建	Peking	Scholar	
32	Shen Minhua 沈敏骅	Zhejiang	Professor	
33	Li Datong 李大同[1]	Peking	Journalist	
34	Li Xianting 栗宪庭	Peking	Art Commentator	
35	Zhang Ming 张鸣	Peking	Professor	
36	Yu Jie 余杰	Peking	Writer	
37	Yu Shicun 余世存	Peking	Writer	
38	Qin Geng 秦耕	Hainan	Writer	
39	Zhou Duo 周舵	Peking	Scholar	
40	Pu Zhiqiang 浦志强	Peking	Lawyer	
41	Zhao Dagong 赵达功	Shenzhen	Writer	
42	Yao Lifa 姚立法	Hubei	Election Expert	
43	Feng Zhenghu 冯正虎	Šanghaj	Scholar	
44	Zhou Qing 周勍	Peking	Writer	
45	Yang Hengjun 杨恒均	Guangzhou (Guangdong)	Writer	
46	Teng Biao 滕彪	Peking	Doctor of law	
47	Jiang Danwen 蒋亶文	Šanghaj	Writer	
48	Woeser [Öser] 唯色	Tibet	Writer	
49	Ma Bo 马波	Peking	Writer	
50	Cha Jianying 查建英	Peking	Writer	
51	Hu Fayun 胡发云	Hubei	Writer	
52	Jiao Guobiao 焦国标	Peking	Scholar	
53	Li Gongming 李公明	Guangdong	Professor	
54	Zhao Hui 赵晖	Peking	Commentator	
55	Li Boguang 李柏光	Peking	Doctor of law	
56	Fu Guoyong 傅国涌	Zhejiang	Writer	
57	Ma Shaofang 马少方	Guangdong	Businessman	
58	Zhang Hong 张閔	Šanghaj	Professor	
59	Xia Yeliang 夏业良	Peking	Economist	
60	Ran Yunfei 冉云飞	Sichuan	Scholar	
61	Liao Yiwu 廖亦武	Sichuan	Writer	
62	Wang Yi 王怡	Sichuan	Scholar	
63	Wang Xiaoyu 王晓渔	Šanghaj	Scholar	

64	Su Yuanzhen 苏元真	Zhejiang	Professor
65	Jiang Jianzhong 强剑衷	Jiangsu	Senior Journalist
66	Ouyang Xiaorong 欧阳小戎	Yunnan	Poet
67	Liu Di 刘荻	Peking	Freelance Worker
68	Zan Aizong 咎爱宗	Zhejiang	Journalist
69	Zhou Hongling 周鸿陵	Peking	Social Activist
70	Feng Gang 冯刚	Zhejiang	Professor
71	Chen Lin 陈林	Guangzhou (Guangdong)	Scholar
72	Yin Xian 尹贤	Gansu	Poet
73	Zhou Ming 周明	Zhejiang	Professor
74	Ling Cangzhou 凌沧洲	Peking	Journalist
75	Tie Liu 铁流	Peking	Writer
76	Chen Fengxiao 陈奉孝	Shandong	Former Rightist Student from Beijing
University			
77	Yao Bo 姚博	Peking	Commentator
78	Zhang Jinjun 张津郡	Guangdong	Manager
79	Li Jianhong 李剑虹	Shanghai	Writer
80	Zhang Shanguang 张善光	Hunan	Human Rights Defender
81	Li Deming 李德铭	Hunan	Journalist
82	Liu Jianan 刘建安	Hunan	Teacher
83	Wang Xiaoshan 王小山	Peking	Media Worker
84	Fan Yafeng 范亚峰	Peking	Doctor of Law
85	Zhou Mingchu 周明初	Zhejiang	Professor
86	Liang Xiaoyan 梁晓燕	Peking	Environmental Volunteer
87	Xu Xiao 徐晓	Peking	Writer
88	Chen Xi 陈西	Guizhou	Human Rights Defender
89	Zhao Cheng 赵诚	Shanxi	Scholar
90	Li Yuanlong 李元龙	Guizhou	Freelance Writer
91	Shen Youlian 申有连	Guizhou	Human Rights Defender
92	Jiang Suimin 蒋绥敏	Peking	Engineer
93	Lu Zhongming 陆中明	Shanxi	Scholar
94	Meng Huang 孟煌	Peking	Artist
95	Lin Fuwu 林福武	Fujian	Human Rights Defender

96	Liao Shuangyuan 廖双元	Guizhou	Human Rights Defender
97	Lu Xuesong 卢雪松	Jilin	Teacher
98	Guo Yushan 郭玉闪	Peking	Scholar
99	Chen Huanhui 陈焕辉	Fujian	Human Rights Defender
100	Zhu Jiuhu 朱久虎	Peking	Lawyer
101	Jin Guanghong 金光鸿	Peking	Lawyer
102	Gao Chaoqun 高超群	Peking	Editor
103	Bo Feng 柏风	Jilin	Poet
104	Zheng Xuguang 郑旭光	Peking	Scholar
105	Zeng Jinyan 曾金燕	Peking	Rights Activist
106	Wu Yuqin 吴玉琴	Guizhou	Human Rights Defender
107	Du Yilong 杜义龙	Shaanxi	Writer
108	Li Hai 李海	Peking	Human Rights Defender
109	Zhang Hui 张辉	Shanxi	Democracy Activist
110	Jiang Shan 江山	Guangdong	Property Rights Activist
111	Xu Guoqing 徐国庆	Guizhou	Democracy Activist
112	Wu Yu 吴郁	Guizhou	Democracy Activist
113	Zhang Mingzhen 张明珍	Guizhou	Democracy Activist
114	Zeng Ning 曾宁	Guizhou	Democracy Activist
115	Quan Linzhi 全林志	Guizhou	Democracy Activist
116	Ye Hang 叶航	Zhejiang	Professor
117	Ma Yunlong 马云龙	Henan	Senior Journalist
118	Zhu Jianguo 朱健国	Guangdong	Freelance Writer
119	Li Tie 李铁	Guangdong	Social Activist
120	Mo Jiangang 莫建刚	Guizhou	Freelance Writer
121	Zhang Yaojie 张耀杰	Peking	Scholar
122	Wu Baojian 吴报建	Zhejiang	Lawyer
123	Yang Guang 杨光	Guangxi	Scholar
124	Yu Meisun 俞梅荪	Peking	Legal Professional
125	Xing Jian 行健	Peking	Legal Professional
126	Wang Guangze 王光泽	Peking	Social Activist
127	Chen Shaohua 陈绍华	Guangdong	Designer
128	Liu Yiming 刘逸明	Hubei	Freelance Writer

129	Wu Zuolai 吴祚来	Peking	Researcher
130	Gao Zhen 高 甄	Shandong	Artist
131	Gao Qiang 高 强	Shandong	Artist
132	Tang Jingling 唐荆陵	Guangdong	Lawyer
133	Li Xiaolong 黎小龙	Guangxi	Right Activist
134	Jing Chu 荆 楚	Guangxi	Freelance Writer
135	Li Biao 李 彪	Anhui	Businessman
136	Guo Yan 郭 艳	Guangdong	Lawyer
137	Yang Shiyuan 杨世元	Zhejiang	Retiree
138	Yang Kuanxing 杨宽兴	Shandong	Writer
139	Li Jinfang 李金芳	Hebei	Democracy Activist
140	Wang Yuwen 王玉文	Guizhou	Poet
141	Yang Zhongyi 杨中义	Anhui	Worker
142	Wu Xinyuan 武辛源	Hebei	Peasant
143	Du Heping 杜和平	Guizhou	Democracy Activist
144	Feng Ling 冯 玲	Hubei	Volunteer for Constitutional Politics
145	Zhang Xianzhong 张先忠	Hubei	Entrepreneur
146	Cai Jingzhong 蔡敬忠	Guangdong	Peasant
147	Wang Dianbin 王典斌	Hubei	Business Owner
148	Cai Jincan 蔡金才	Guangdong	Peasant
149	Gao Aiguo 高爱国	Hubei	Business Owner
150	Chen Zhanyao 陈湛尧	Guangdong	Peasant
151	He Wenkai 何文凯	Hubei	Business Owner
152	Wu Danying 吴党英	Šanghaj	Rights Activist
153	Zeng Qingbin 曾庆彬	Guangdong	Worker
154	Mao Haixiu 毛海秀	Šanghaj	Rights Activist
155	Zhuang Daohe 庄道鹤	Hangzhou	Lawyer
156	Li Xiongbing 黎雄兵	Peking	Lawyer
157	Li Renke 李任科	Guizhou	Democracy Activist
158	Zuo Li 左 力	Hebei	Lawyer
159	Dong Dezhu 董德筑	Guizhou	Democracy Activist
160	Tao Yuping 陶玉平	Guizhou	Democracy Activist
161	Wang Junxiu 王俊秀	Peking	IT Professional

162	Huang Xiaomin 黄晓敏	Sichuan	Rights Activist
163	Zheng Enchong 郑恩宠	Šanghaj	Legal Adviser
164	Zhang Junling 张君令	Šanghaj	Rights Activist
165	Yang Hai 杨海	Shaanxi	Scholar
166	Ai Fulai 艾福荣	Šanghaj	Rights Activist
167	Yang Huaren 杨华仁	Hubei	Legal Professional
168	Wei Qin 魏勤	Šanghaj	Rights Activist
169	Su Zuxiang 苏祖祥	Hubei	Teacher
170	Shen Yulian 沈玉莲	Šanghaj	Rights Activist
171	Guan Hongshan 关洪山	Hubei	Human Rights Defender
172	Song Xianke 宋先科	Guangdong	Businessman
173	Wang Guoqiang 汪国强	Hubei	Human Rights Defender
174	Chen Enjuan 陈恩娟	Šanghaj	Rights Activist
175	Li Yong 李勇	Peking	Media Worker
176	Chang Xiongfa 常雄发	Šanghaj	Rights Activist
177	Wang Jinglong 王京龙	Peking	Management Scholar
178	Xu Zhengqing 许正清	Šanghaj	Rights Activist
179	Gao Junsheng 高军生	Shaanxi	Editor
180	Zheng Beibei 郑蓓蓓	Šanghaj	Rights Activist
181	Wang Dinghua 王定华	Hubei	Lawyer
182	Tan Lanying 谈兰英	Šanghaj	Rights Activist
183	Fan Yanqiong 范燕琼	Fujian	Human Rights Defender
184	Lin Hui 林辉	Zhejiang	Poet
185	Wu Huaying 吴华英	Fujian	Human Rights Defender
186	Xue Zhenbiao 薛振标	Zhejiang	Democracy Activist
187	Dong Guojing 董国菁	Šanghaj	Human Rights Defender
188	Chen Yufeng 陈玉峰	Hubei	Legal Professional
189	Duan Ruofei 段若飞	Šanghaj	Human Rights Defender
190	Wang Zhongling 王中陵	Shaanxi	Teacher
191	Dong Chunhua 董春华	Šanghaj	Human Rights Defender
192	Chen Xiuqin 陈修琴	Šanghaj	Human Rights Defender
193	Liu Zhengyou 刘正有	Sichuan	Human Rights Defender
194	Ma Xiao 马萧	Peking	Writer

195	Wan Yanhai 万延海	Peking	Public Health Expert
196	Shen Peilan 沈佩兰	Šanghaj	Rights Activist
197	Ye Xiaogang 叶孝刚	Zhejiang	Retired University Faculty Member
198	Zhang Jingsong 张劲松	Anhui	Worker
199	Zhang Jinfa 章锦发	Zhejiang	Retiree
200	Wang Liqing 王丽卿	Šanghaj	Rights Activist
201	Zhao Changqing 赵常青	Shaanxi	Writer
202	Jin Yuehua 金月花	Šanghaj	Rights Activist
203	Yu Zhangfa 余樟法	Guangxi	Writer
204	Chen Qiyong 陈启勇	Šanghaj	Rights Activist
205	Liu Xianbin 刘贤斌	Sichuan	Democracy Activist
206	Ouyang Yi 欧阳懿	Sichuan	Human Rights Defender
207	Deng Huanwu 邓焕武	Chongqing	Businessman
208	He Weihua 贺伟华	Hunan	Democracy Activist
209	Li Dongzhuo 李东卓	Hunan	IT Professional
210	Tian Yongde 田永德	Inner Mongolia	Human Rights Defender
211	Zhi Xiaomin 智效民	Shanxi	Scholar
212	Li Changyu 李昌玉	Shandong	Teacher
213	Guo Weidong 郭卫东	Zhejiang	Office Worker
214	Chen Wei 陈卫	Sichuan	Democracy Activist
215	Wang Jinan 王金安	Hubei	Business Owner
216	Cai Wenjun 蔡文君	Šanghaj	Rights Activist
217	Hou Shuming 侯述明	Hubei	Business Owner
218	Liu Hannan 刘汉南	Hubei	Human Rights Defender
219	Shi Ruoping 史若平	Shandong	Professor
220	Zhang Renxiang 张忍祥	Hubei	Human Rights Defender
221	Ye Du 野渡	Guangdong	Editor
222	Xia Gang 夏刚	Hubei	Human Rights Defender
223	Zhao Guoliang 赵国良	Hunan	Democracy Activist
224	Li Zhiying 李智英	Peking	Scholar
225	Zhang Zhongfa 张重发	Guizhou	Democracy Activist
226	Chen Yongmiao 陈永苗	Peking	Scholar
227	Jiang Ying 江婴	Tianjin	Poet

228	Tian Zuxiang 田祖湘	Guizhou	Democracy Activist
229	Huang Zhijia 黄志佳	Hubei	Civil Servant
230	Guan Yebo 关业波	Hubei	Civil Servant
231	Wang Wangming 王望明	Hubei	Business Owner
232	Gao Xinrui 高新瑞	Hubei	Entrepreneur
233	Song Shuiquan 宋水泉	Hubei	Legal Professional
234	Zhao Jingzhou 赵景洲	Helongjiang	Human Rights Defender
235	Wen Kejian 温克坚	Zhejiang	Scholar
236	Wei Wenying 魏文英	Yunnan	Teacher
237	Chen Huijuan 陈惠娟	Helongjiang	Human Rights Defender
238	Chen Yanxiong 陈炎雄	Hubei	Teacher
239	Duan Chunfang 段春芳	Šanghai	Human Rights Defender
240	Liu Zhengshan 刘正善	Yunnan	Engineer
241	Guan Min 关敏	Hubei	University Teacher
242	Dai Yuanlong 戴元龙	Fujian	Business Owner
243	Yu Yiwei 余以为	Guangdong	Freelance Writer
244	Han Zurong 韩祖荣	Fujian	Business Owner
245	Wang Dingliang 汪定亮	Hubei	Lawyer
246	Chen Qinglin 陈青林	Peking	Human Rights Defender
247	Qian Shishun 钱世顺	Guangdong	Business Owner
248	Zeng Boyan 曾伯炎	Sichuan	Writer
249	Ma Yalian 马亚莲	Šanghai	Human Rights Defender
250	Che Hongnian 车宏年	Shandong	Freelance Writer
251	Qin Zhigang 秦志刚	Shandong	Electronic Engineer
252	Song Xiangfeng 宋翔峰	Hubei	Teacher
253	Deng Fuhua 邓复华	Hubei	Writer
254	Xu Kang 徐康	Hubei	Civil Servant
255	Li Jianqiang 李建强	Shandong	Lawyer
256	Li Renbing 李仁兵	Peking	Lawyer
257	Qiu Meili 裘美丽	Šanghai	Rights Activist
258	Lan Zhixue 兰志学	Peking	Lawyer
259	Zhou Jinchang 周锦昌	Zhejiang	Retiree
260	Huang Yanming 黄燕明	Guizhou	Democracy Activist

261	Liu Wei 刘巍	Peking	Lawyer
262	Yan Liehan 鄢烈汉	Hubei	Business Owner
263	Chen Defu 陈德富	Guizhou	Democracy Activist
264	Guo Yongxin 郭用新	Hubei	Doctor
265	Guo Yongfeng 郭永丰	Guangdong	Founder of the Association of Chinese Citizens for Monitoring the Government [中国公民监政会]
266	Yuan Xinting 袁新亭	Guangzhou (Guangdong)	Editor
267	Qi Huimin 戚惠民	Zhejiang	Democracy Activist
268	Li Yu 李宇	Sichuan	Journalist
269	Xie Fulin 谢福林	Hunan	Human Rights Defender
270	Xu Guang 徐光	Zhejiang	Business Owner
271	Ye Huo 野火	Guangdong	Freelance Writer
272	Zou Wei 邹巍	Zhejiang	Rights Activist
273	Xiao Libin 萧利彬	Zhejiang	Engineer
274	Gao Haibing 高海兵	Zhejiang	Democracy Activist
275	Tian Qizhuang 田奇庄	Hebei	Writer
276	Deng Taiqing 邓太清	Shanxi	Democracy Activist
277	Pei Hongxin 裴鸿信	Hebei	Teacher
278	Xu Min 徐民	Jilin	Legal Professional
279	Li Xige 李喜阁	Henan	Rights Activist
280	Wang Debang 王德邦	Peking	Writer
281	Feng Qiusheng 冯秋盛	Guangdong	Peasant
282	Hou Wenbao 侯文豹	Anhui	Rights Activist
283	Tang Jitian 唐吉田	Peking	Lawyer
284	Liu Rongchao 刘荣超	Anhui	Peasant
285	Li Tianxiang 李天翔	Henan	Worker
286	Cui Yuzhen 崔玉振	Hebei	Lawyer
287	Xu Maolian 许茂连	Anhui	Peasant
288	Zhai Linhua 翟林华	Anhui	Teacher
289	Tao Xiaoxia 陶晓霞	Anhui	Peasant
290	Zhang Wang 张望	Fujian	Worker
291	Huang Dachuan 黄大川	Liaoning	Office Worker
292	Chen Xiaoyuan 陈啸原	Hainan	Office Worker

293	Zhang Jiankang 张鉴康	Shaanxi	Legal Professional
294	Zhang Xingshui 张星水	Peking	Lawyer
295	Ma Gangquan 马纲权	Peking	Lawyer
296	Wang Jinxiang 王金祥	Hubei	Rights Activist
297	Wang Jiaying 王家英	Hubei	Business Owner
298	Yan Laiyun 鄢来云	Hubei	Business Owner
299	Li Xiaoming 李小明	Hubei	Rights Activist
300	Xiao Shuixiang 肖水祥	Hubei	Rights Activist
301	Yan Yuxiang 鄢裕祥	Hubei	Rights Activist
302	Liu Yi 刘毅	Peking	Artist
303	Zhang Zhengxiang 张正祥	Yunnan	Environmental Activist